

**AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ İLE MATEMATİK
BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rukiye BAYRAM

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER

AKSARAY-2024

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ İLE MATEMATİK
BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rukiye BAYRAM

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER

AKSARAY- 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 1 ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Rukiye

Soyadı : BAYRAM

Bölümü : İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : İlkokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri İle Matematik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Examining the Relationship Between Primary School Students' Financial Literacy and Mathematics Achievement

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Rukiye BAYRAM

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Rukiye BAYRAM tarafından hazırlanan “İlkokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri İle Matematik Başarısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER

(Temel Eğitim ABD, Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. Esen ERSOY

(Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi ABD,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Remzi KILIÇ

(Temel Eğitim ABD, Aksaray Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 05/06/2024

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih
ve..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

Biricik Aileme

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmam süresince beni her konuda destekleyen, yaşadığım güçlüklerin üstesinden gelmeme yardımcı olan, bilgi ve tecrübeleriyle ilham kaynağı olan, tüm özveri, sabrı ve hoşgörüsü için değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER'e,

Tez sürecime önerileriyle katkı sağlayan jüri üyelerindeki değerli hocalarıma,

Uygulama sürecime destek veren Çumra İlçe Milli Eğitim Müdürü Sayın Mehmet ALTUNYALDIZ'a,

Uygulamaya katılan okul yöneticilerine, öğrenci ve velilerine,

Akademik bilgi ve deneyimleriyle araştırmama her daim rehber olan kardeşim Dr. Kadriye BAYRAM'a,

Eğitim-öğretim sürecimde maddi manevi desteklerini esirgemeyen canım anneme ve babama,

Teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmiş, bu düzeylerin matematik başarıları ile arasındaki ilişki çeşitli demografik değişkenler de dikkate alınarak ortaya çıkarılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılan çalışmanın örneklem grubunu, Konya ilinin merkez ve ilçelerindeki devlet okullarının 4. sınıfında öğrenim gören 674 gönüllü ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır. Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği uygulanarak toplanan verilerin analizi sürecinde bağımsız örneklem t-test, tek yönlü varyans analizi (Anova) ve diğer posthoc testlerden yararlanılarak değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu, finansal okuryazarlık düzeyleri ve matematik başarıları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveyn meslekleri ve eğitim durumları, anne gelir düzeyi, kardeş sayısı, harçlık harcama alışkanlığı ile öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Cinsiyet, babanın gelir düzeyi, harçlık alma sıklığı, okul tipi, para harcama bilgi kaynağı, ekonominin takip edildiği kaynak türü ve alışveriş yapma sıklığına göre öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. İlkokuldan mezun olacak öğrencilerin matematik başarıları ve finansal okuryazarlık durumlarının farklı değişkenler bakımından incelenmesi yönüyle bu araştırmanın bulguları öğretmenlere, öğretmen adaylarına, öğretim programı hazırlayıcılarına ve ailelere önemli bilgiler sunmaktadır. Araştırma sonuçlarının ışığında, finansal okuryazarlık becerilerinin erken yaşta edinilmesini destekleyen aile eğitimlerine ve öğretim programlarının bu yönde geliştirilmesine yönelik çeşitli öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İlkokul öğrencileri, finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış, matematik başarıları, ilişkisel tarama modeli.

Bilim Kodu:

Sayfa Adedi: 123 sayfa

Yazar: Rukiye BAYRAM

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between the financial literacy attitude and behaviour levels of 4th grade primary school students and their mathematics achievement. In this study, the financial literacy levels of the students were determined, and the relationship between these levels and mathematics achievement was revealed by taking into account various demographic variables. The study employed a relational survey model, a quantitative research method, to collect data from a sample group of 674 volunteer primary school students in the 4th grade from public schools in the centre and districts of Konya province. In the process of analysing the data collected using the Marmara Financial Literacy Attitude and Behaviour Scale, independent sample t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA) and other post hoc tests were employed to reveal the relationships between variables. The findings of the research indicated that the students exhibited high levels of financial literacy, with a significant and positive correlation between their financial literacy and their mathematics achievement. A notable discrepancy was observed between the financial literacy levels of the students and a range of other factors, including their parents' occupations, educational status, mother's income level, number of siblings, and spending habits. No significant differences were found between the financial literacy levels of the students according to gender, father's income level, frequency of receiving pocket money, school type, source of information on spending money, type of source where the economy is followed, and frequency of shopping. In terms of examining the mathematics achievement and financial literacy of students who will graduate from primary school in terms of different variables, the findings of this study provide important information to teachers, prospective teachers, curriculum preparers and parents. In light of the research findings, a number of recommendations are put forward for family education that support the acquisition of financial literacy skills at an early age and the development of curricula in this direction.

Keywords: Primary school students, financial literacy, financial attitudes and behaviors, mathematics achievement, relational screening model.

Science Code:

Number of Pages: 123 pages

Author: Rukiye BAYRAM

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER

SİMGELER VE KISALTMALAR

FODER:	Türkiye Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
INFE:	Uluslararası Finansal Eğitim Ağı
ISFS:	Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PACFC:	Finansal Yetenek Başkanlık Danışma Konseyi
PISA:	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
SPSS:	Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi
TCMB:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDK:	Türk Dil Kurumu
TEB:	Türk Ekonomi Bankası
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Önemi.....	6
Araştırmanın Amacı.....	7
Problem Cümlesi.....	8
Alt Problemler.....	8
Sınırlılıklar	9
Varsayımlar	9
Araştırmanın Kapsamı	9
Tanımlar	10
BİRİNCİ BÖLÜM	11
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
1.1. Okuryazarlık	11
1.2. Finansal Okuryazarlık.....	12
1.3. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri	14
1.3.1. Finansal Bilgi.....	14
1.3.2. Finansal Tutum.....	15
1.3.3. Finansal Davranış	15
1.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi	16
1.5. Finansal Okuryazarlık Eğitimi	18
1.6. Matematik Öğretim Programında Finansal Okuryazarlığın Yeri	19
1.7. Finansal Okuryazar Bireylerin Özellikleri.....	23
1.8. Finansal Okuryazarlığı Etkileyen Faktörler	26
1.8.1. Sosyo-Demografik Faktörler	26
1.8.1.1. Cinsiyet	26
1.8.1.2. Yaş	26
1.8.1.3. Eğitim Durumu	27
1.8.1.4. Medeni Durum	27
1.8.2. Bireysel Gelir Düzeyi	27

1.8.3. Çevresel Faktörler	28
1.9. Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi	29
1.10. Alan Yazın Taraması	30
1.11. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Çalışmaları.....	31
1.11.1. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Bağlamında Hazırlanan Makaleler.....	31
1.11.2. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Bağlamında Hazırlanan Tez Çalışmaları ..	34
1.12. Eğitim Alanında Hazırlanan Finansal Okuryazarlık ile ilgili Doktora Tezleri	34
1.13. Yüksek Lisans Tezleri.....	38
1.14. Yurtdışında Hazırlanan Çalışmalar	42
İKİNCİ BÖLÜM.....	47
2. YÖNTEM.....	47
2.1. Araştırma Modeli	47
2.2. Araştırma Grubu	47
2.3. Araştırmanın Etiği.....	48
2.4. Veri Toplama Aracı	48
2.5. Veri Analizi.....	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
3. BULGULAR.....	54
3.1. Birinci Probleme Ait Bulgular	54
3.2. İkinci Probleme Ait Bulgular	54
3.3. Üçüncü Probleme Ait Bulgular.....	55
3.4. Dördüncü Probleme Ait Bulgular	56
3.4.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular.....	56
3.4.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular	57
3.4.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular	57
3.4.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular.....	59
3.4.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular.....	62
3.5. Beşinci Probleme Ait Bulgular	65
3.6. Altıncı Probleme Ait Bulgular	66
3.7. Yedinci Probleme Ait Bulgular	68
3.8. Sekizinci Probleme Ait Bulgular	69
3.9. Dokuzuncu Probleme Ait Bulgular.....	71
3.10. Onuncu Probleme Ait Bulgular	72
3.10.1. Alışveriş Yapma Sıklığına Göre Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeylerine Ait Bulgular	73
SONUÇ ve TARTIŞMA	76
Sonuç.....	76
Öneriler	85
KAYNAKLAR	87
EKLER.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EK 1. Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurul İzinleri.. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
EK 2. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni Üst Yazıları Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
EK 3. “Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği” Kullanım İzni Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
EK 4. “Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği” Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Finansal Okuryazarlık Bütünleştirilmiş Becerileri ve Süreç Bileşenleri.....	22
Tablo 1.2. Doktora Tezleri	34
Tablo 1.3. Yüksek Lisans Tezleri	38
Tablo 2.1. Ölçek Güvenirliği	50
Tablo 2.2. Verilere Ait Betimsel İstatistikler	52
Tablo 3.1. Finansal Okuryazarlık Düzeylerine Ait Betimsel İstatistikler	54
Tablo 3.2. Katılımcıların Matematik Karne Notları	55
Tablo 3.3. Finansal Okuryazarlık ve Matematik Başarısı Arasındaki İlişki.....	55
Tablo 3.4. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	56
Tablo 3.5. Annenin Meslek Grubuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	57
Tablo 3.6. Babanın Meslek Grubuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	58
Tablo 3.7. Annenin Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	60
Tablo 3.8. Babanın Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	61
Tablo 3.9. Annenin Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	63
Tablo 3.10. Babanın Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	64
Tablo 3.11. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	65
Tablo 3.12. Harçlık Alma Sıklığına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	67
Tablo 3.13. Harçlığını Harcama Alışkanlığına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	68
Tablo 3.14. Kurum/Okul Tipine (A, B, C) Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	70
Tablo 3.15. Para Harcama Bilgi Becerilerinin Kazanıldığı Kaynak Türüne (Okul, Kitap, Arkadaş, Aile) Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri.....	71
Tablo 3.16. Ekonominin Takip Edildiği Kaynak Türüne Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	72
Tablo 3.17. Alışveriş Yapma Sıklığına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Finansal Okuryazarlık Ölçeği Modeli	50
Şekil 2.2. Dağılıma ait Q-Q Plot Grafiği.....	52

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tezde kullanılan bazı terimlerin tanımları yer almaktadır.

Problem Durumu

Günümüz dünyasında artan tüketim kültürü, Covid-19 salgını nedeniyle üretimin aksaması, ardından dünya genelinde yaşanan ekonomik kriz, yükselen enflasyon ve insanların satın alma gücünün azalması, para ve para kullanmayı bilmekle ilgili endişelere sebep olmaktadır. Özellikle yakın zamanda yaşanan Covid-19 salgını insanlığın bir fark ediş noktası olmakla birlikte, dünya ülkelerini ekonomik açıdan oldukça zor durumlara düşürmüştür. Sürecin oluşturduğu ekonomik krizin atlatılması için yapılan çalışmalarda finansal okuryazarlığın önemi ön plana çıkmıştır. Çünkü günlük hayatta karşılaşılan finansal durumlarla doğru bir şekilde baş edebilmek için finansal okuryazarlık becerileri gereklidir (Güvenç, 2017). Finansal okuryazarlık becerisinin anlaşılması için öncelikle okuryazarlık kavramının ne olduğuna değinmek gerekirse; TDK sözlüğünde okuryazar kelimesi “okuma yazma eğitimi almış kişi” şeklinde tanımlanmaktadır. Okuryazarlık ise, okuma-yazma bilme durumudur. Ancak okuryazarlık sadece okuma-yazma bilmekle sınırlı olmayıp, hayat boyu bilgi edinme için gerekli olan beceri, tutum ve davranışların geliştirilmesi ve yaşama aktarılmasını ifade eder. Para ile ilgili konuları ifade eden “finansal” sözcüğü, belirli bir konuya ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışı ifade eden “okuryazarlık” ile birleştirildiğinde, mali konularda geliştirmesi gereken bilgi, beceri, tutum ve davranış yetkinliği olarak ifade edilmektedir (Sarığül, 2019). Finansal okuryazarlık, okuryazarlık kavramına benzer şekilde üzerinde düşünülen ve tartışılan bir okuryazarlık biçimidir. Bu okuryazarlık türü, bireyin yaşamdaki kaygılarının kökeninde yer alan “para ve finansal işlemler”i kapsayan “finans” alanına ilişkin ifadeye karşılık gelmektedir. Lee’ye (2012) göre finansal okuryazarlığın ilk tanımı, NatWest Bank bünyesinde kurulan “Ulusal Eğitim Araştırmaları Vakfı” için Noctor, Stoney ve Stradling tarafından 1992 yılında hazırlanan bir raporda yer almaktadır. Bu raporda finansal okuryazarlık, bireyin parayı etkili bir şekilde kullanabilmesi ve para yönetimi konusunda

kişilerin bilinçli ve etkili kararlar alabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü (ISFS) finansal okuryazarlığı, kişilerin finansal huzurunu etkileyen, kişisel mali durumlarını yönetme yeteneği olarak tanımlamıştır (Ergün vd., 2014). UNICEF (2012) ise “Para ve varlık yönetimi, yatırımlar, bankacılık, kredi, vergi ve sigorta konuları hakkında bilgili ve eğitilmiş olmak; para ve varlık yönetiminin temelindeki ilkeleri kavramak ve bu bilgiyi alınan finansal kararlarda planlama, değerlendirme ve uygulama için kullanma” olarak tanımlanmıştır. Bireyin çağdaş bir toplumda hayatına devam edebilmesi için ihtiyaç duyduğu temel finansal verilerin toplamı olarak belirtilen (Kim, 2001) finansal okuryazarlık; finansal bilgi, bütçe oluşturma, araştırma, sorgulama, karar alma, karar verme gibi bir dizi yeteneği kapsayan önemli bir okuryazarlık becerisidir (Yiğit, 2022). Alan yazın incelendiğinde finansal okuryazarlığın çeşitli tanımlarının olduğu görülmektedir. Bundan dolayı finansal okuryazarlığın tek bir tanımı üzerinde yoğunlaşmak kavramın muhteviyatını ve kapsamını sınırlamaktadır. Dolayısıyla finansal okuryazarlığın farklı bilgi ve becerileri kapsayan genel bir bakışla sunulması anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle alan yazında finansal okuryazarlık teriminin tanımı; bütçe ve planlama yapabilme, paranın kullanımı ve yönetimi, doğru yatırım kararları alabilme, gelecek için birikim, harcama, tasarruf, yatırım yapma, borç yönetimi, finansal kararlar verebilme, finansal refah, finansal erişim, finansal ürünleri kavrama ve tüketicinin korunması gibi pek çok değişkenin olduğu bilgi ve becerileri içerir (Adalar, 2019; Çelikten, 2020). Araştırmacılar tarafından yapılan çalışmaların bulguları incelendiğinde, finansal okuryazarlığın çeşitli boyutlarının olduğu ve bireyin finansal okuryazarlığının belirlenmesinde bu boyutların dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Finansal okuryazarlığın genel olarak kabul gören boyutları; bilgi boyutu, tutum boyutu ve davranış boyutudur (Alkaya ve Yağlı, 2015; Holzman, 2010; Remund, 2010). Dünya Bankası finansal okuryazarlığı; bilgiden beceriye, beceriden tutuma ve tutumdan davranışa doğru bir bağ olarak formüle etmektedir. Bu boyutlar aşağıda detaylandırılmıştır.

Finansal Bilgi: Finansal bilgi düzeyi finansal okuryazarlığın belirleyici etmenlerinden biridir. Bireyler alacakları finansal kararlarda veya karşılaştıkları finansal olaylarda finansal bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. “Finansal okuryazar” olan bireyin yatırım, bütçeleme, tasarruf, kredi, enflasyon, risk, bilanço, sigorta, basit faiz, bileşik faiz gibi temel finansal bilgileri bilmesi gerekir (Alkaya ve Yağlı, 2015).

Finansal Tutum: Farklı finansal durumlardaki kişilerin finansal bilgi ve becerilerini kullanmaya yönelik hazırlık, motivasyon ve eğilim durumudur (Moore, 2003; Swiecka,

2019). OECD'ye (2019) göre finansal tutum, finansal etkinliklerde bulunma ve etkin bir şekilde karar vermek için gereken motivasyonla duygusal/psikolojik unsurların yönetimi gibi bilişsel olmayan özelliklerdir. Geleceğe yönelik planlama ve tasarrufa ilişkin finansal tutumlar, finansal okuryazarlığın önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Geçmiş deneyimlerin yanı sıra çeşitli demografik ve sosyal faktörler de insanların finansal tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Gündoğdu, 2020). Bireyin parayı özenli kullanması, tutumlu harcaması, geleceğe yönelik tasarruf yapması vb. konularda geçmişteki tecrübelerine dayanarak sistemli tutum sergileyebilmektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015).

Finansal Davranış: Finansal davranışlar, finansal okuryazarlığın merkezinde yer alır ve geniş kapsamlıdır. Bu davranışlar arasında bütçe oluşturabilme, finansal durumunu takip edebilme, tasarruf yapabilme, kısa ve uzun vadede yatırım fırsatlarını değerlendirebilme, doğru finansal kararlar alabilme, finansal güvenliğe önem vererek dikkatli alışveriş yapabilme, kişisel borç ve kredilerini yönetebilme, finansal sorumluluk sahibi olma ve finansal özgürlüğe ulaşabilme becerileri yer alır. Xiao (2006) finansal davranış kavramını sonuç odaklı görerek, “paranın nasıl harcanacağını planlamak, harcanan parayı yazılı olarak kaydetmek, sabit maliyetleri kontrol etmek ve yazılı bir bütçe hazırlamak” olarak tanımlamaktadır. Bütün bu faktörler birlikte değerlendirildiğinde finansal okuryazarlığın, mevcut finansal bilgi ile becerilerin davranışa dönüştürülmesinin gerektiği anlaşılmaktadır (Özkale, 2018).

Son yıllarda teknolojik gelişmeler, küresel finansın karmaşıklığı, değişen ve artan toplumsal beklentiler, artan bireysel ihtiyaçlar finansal bilgi ve becerileri vazgeçilmez hale getirmiştir (Yiğit, 2022). Kişiler finansal konularla ilgili bilgi ve beceri kazandıkça kısa ve uzun vadeli ihtiyaçlarıyla ilgili konularda daha gerçekçi kararlar alabilmekte ve finansal ürünleri seçerken daha bilinçli davranabilmektedirler. Bu kişiler ihtiyaç duymadıkça hizmet veya ürün satın almazlar ve maddi sıkıntıya yol açabilecek risklerden kaçınırlar (European Commission, 2007). Böylelikle bireyler geleceklerini finansal açıdan planlayabilir, riskleri azaltabilir, daha güçlü ve güvenli adımlarla refah içerisinde yaşayabilirler (Arıkan, 2021; Aydın, 2018). Günümüz ekonomisi ve maddi değişimler dikkate alındığında, gerekli finansal bilgi ve beceriye sahip olmayan kişiler, doğru bütçe ve tasarruf yapamazlar. Beklenmedik finansal zorluklarla mücadele etmeleri gerekir. Maddi rahatlıkları olmadığı için kredi çekme, kredi kartı kullanma, internetten alışveriş yapma,

tasarruf yapma ve ihtiyacı kadar para harcama vb. konularda finansal açıdan olumsuz sonuçlar yaşayabilirler (Er, 2019).

Özetle; finansal okuryazarlık, bireyin finansal yaşamını iyileştirmek, ekonomik kararlarına rehberlik etmek, finansal istikrarını sağlamak ve tüketicilerin hakkını korumak için gerekli bir beceridir. Bilinçli finansal kararlar verebilen bir tüketici; kalitesiz ürünleri almaz, ekonomik krizlerde kayıplarını azaltabilir, sağlık ve emeklilik ihtiyaçlarını devlet yardımı olmadan karşılayabilir (Arthur, 2012). Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi, bir bütün olarak toplumun refahının artırılmasında ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin desteklenmesinde önemlidir. Bundan dolayı, finansal okuryazarlık farkındalığının artırılmasına ve finansal okuryazarlık eğitime istisnai önem verilmesi gerekmektedir (Özvatan, 2023).

Finansal Okuryazarlık Eğitimi: Finansal okuryazarlık eğitimi, kişilerin finansal bilgi ve deneyimlerini arttırarak, gelecekteki ekonomik krizler karşısında daha dayanıklı olmalarına yardımcı olması (Gökmen, 2012) nedeniyle günümüzde eğitim programlarında yer verilmesi gereken bir konudur. Çünkü finansal açıdan güçlü, bilgili bireyler ekonomik dalgalanmalardan ve ekonomik krizlerden daha az etkilenir ve daha dayanıklı bir ekonomi yaratırlar (Fabris ve Luburic, 2016). Bu nedenle, finansal okuryazarlık eğitiminin önemi her geçen gün giderek artmakta ve toplumunun refahının zaruri bir parçası haline gelmektedir. Adalar (2019), son on yılda birçok ülkenin gündeminde üst sıralara çıkan bu kritik becerinin, kişilerin yaşam kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olması sebebiyle eğitim yoluyla kazanılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Okullarda verilen finansal okuryazarlık eğitimi, ailede kurulan temelin üzerine inşa edilmesi nedeniyle istenilen sonuçların elde edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Gelişmiş ülkeler bu eğilimi fark etmiş ve finansal okuryazarlık eğitimini okul öncesinden başlayarak eğitim müfredatlarına entegre etmişlerdir (Heath, 2016). Buradan da anlaşılacağı üzere, finansal okuryazarlık eğitimi yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Okul öncesinden başlanarak, çocuklara temel finansal terimler öğretilip, ileriki yaşlarında finansal konularda başarılı olmaları sağlanabilir.

Finansal okuryazarlık eğitimi, kişilere finansal konularda bilgi ve beceri kazandırmayı hedefleyen bir eğitim programını içermektedir (Holzman, 2010). Finansal okuryazarlık eğitiminin temel hedefleri; öğrencilerin sağlıklı finansal kararlar verebilme becerisini kazandırmak (Xu ve Zia, 2012), finansal bilgi, beceri ve davranışlarını geliştirmek

(Herman vd., 2015) ve finansal okuryazarlıklarını artırmaktır (Gökmen, 2012). Finansal okuryazarlık eğitimleri sonrası öğrencilerin pek çok beceri ve davranışları değişmekle birlikte yetişkin olduklarında diğer kişilere göre aşağıdaki durumlarda kolaylık yaşarlar:

- * Yaşam standartları üstündür.
- * Daha çok birikim yaparlar.
- * Finansal piyasalarda daha aktif rol oynarlar.
- * Finansal konularda kendilerine güvenleri yüksektir.
- * Finansal planlama ve bütçe yönetimi konularında daha iyidirler.
- * Gelirlerinin bir kısmını emeklilik yılları için biriktirirler.
- * Borç yönetimleri etkilidir.
- * İhtiyacı olan ürünleri seçerken daha akılcı ve seçici olurlar.
- * Pazarlık yapma yetenekleri daha fazladır (Satoğlu, 2014).

Ülkemizde ilk ve ortaöğretim seviyesinde finansal okuryazarlığa yönelik özel bir ders bulunmamaktadır. İlk ve ortaokullarda hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve matematik gibi derslerde finansal okuryazarlık öğretilmekte ve bu alanda bazı beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır (Güvenç, 2015). Bireyin finansal okuryazarlık becerilerini yaşamında kullanabilmesi için, temel seviyede matematik becerisi gereklidir. Standard & Poor's (S&P) (2015) yaptığı araştırmada PISA (Programme for International Student Assessment – Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) sonuçları, matematik yeterliliği yüksek ülkelerin finansal okuryazarlık düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç finansal okuryazarlığın kazanılmasında matematiğin önemini vurgulamaktadır (Önlen, 2022).

Matematik Öğretimi ve Finansal Okuryazarlık: Matematik Öğretim Programı:

Finansal okuryazarlık bağlamında incelendiğinde matematik öğretim programı, finansal okuryazarlık eğitimi için güçlü bir temel oluşturmaktadır. Öğrencilerin matematiği farklı disiplinlerle birlikte hayatında uygulaması, kavramları ilişkilendirmesi, matematiksel terimlere hâkim olması ve bunu matematiksel süreçlerde sergileme konusundaki yeterlilikleri finansal okuryazarlık becerileriyle uyumlu davranışlardır (Ontario, 2010). Öğretim programlarımızda ilkökul kademesinde matematik dersi gözden geçirildiğinde, paranın tanıtımı ve parayla ilgili kazanımlar finansal okuryazarlık için önemli bir yapı taşı olarak düşünülebilir (Güvenç, 2017).

Türkiye’de 1924’ten günümüze kadar çeşitli öğretim programları oluşturulmuştur. 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan yeni müfredat ile değişen bilgi, teknoloji ve öğrenme yapılarına uygun fertler yetiştirme amaçlanmaktadır (MEB, 2009a). Ülkemizde 2005’ten beri finansal okuryazarlıktan sadece 2017 yılındaki programda bahsedilmektedir. Programda, veri ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin kurulması istenmektedir (MEB, 2017b). 2018 yılındaki matematik dersi öğretim müfredatında ise; finansal okuryazarlık ile ilgili 1. sınıfta öğrencilere paralarımızın tanıtımı yapılmış, 2. sınıfta lira ve kuruş arasındaki ilişkinin fark edilerek karşılaştırılmasına yer verilmiş, 3. sınıfta ise bu ilişkinin gösterilmesi ve bu ilişkilerle ilgili problemlerin çözülmesi hedeflenmiştir (MEB, 2018).

Görüldüğü üzere matematik öğretim programlarında henüz yer alan finansal okuryazarlık sınıf ortamında öğrenciler ve öğretmenler tarafından detaylı bir şekilde ele alınamamaktadır. Öğretim programının bu açıdan düzenlenmesi ve paralarımız alt öğrenme alanının yanı sıra paranın bilinçli kullanımı konusunda da desteklenmesi gerektiği açıktır.

Araştırmanın Önemi

2008 yılındaki büyük durgunluk olarak bilinen ekonomik kriz ülkeleri etkilemiş ve finansal manada sıkıntılara neden olmuştur. Özellikle 2008 ekonomik krizinden sonra finansal okuryazarlık daha da önem kazanmış ve daha fazla ilgi görmüştür (Karaaslan, 2020). Temizel ve Özgüler (2015) tarafından yayınlanan bir çalışmada, küresel olarak kabul edilen görüşe göre, 2008 mali krizinin ana sebeplerinden bir tanesi düşük finansal okuryazarlıktır. Covid-19 küresel salgınıyla birlikte yaşanan finansal krize yönelik istihdam ve finans sorunları da dikkate alındığında, bireylerin verdikleri finansal kararların yeterince etkili ve sağlıklı olmadığı anlaşılmaktadır. Finansal kriz zamanlarında, finansal okuryazar olmayan kişilerin verdiği hatalı finansal kararlar, daha büyük ekonomik iktidarsızlığa ve krizlere yol açabilmekte ve bunların etkilerinin daha da şiddetli olmasına sebep olabilmektedir. Görüldüğü üzere finansal okuryazarlık günümüz ekonomisinde maddi ve manevi rahat bir yaşam sürdürülmesi için gerekli olan ve öğretim programlarına erken sınıf düzeylerinde eklenmesi önemli olan bir konudur. Ulusal ve uluslararası finansal okuryazarlık araştırmalarının giderek artmakla birlikte çoğunlukla üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin tespitine yönelik yapıldığı dikkat çekmektedir (Barış ve Şeker, 2017; Chung ve Park, 2014; Çevik, 2018; Gündoğdu, 2020; Moreno Herrero vd., 2018; Taş, 2019). Bu konuda yapılan çalışmaların çoğunlukla ileri

sınıf düzeylerinde olması erken yaşta bu becerinin kazanılmasına yönelik önemin fark edilmediğine işaret etmektedir. İlkokul düzeyinde öğrencilerin matematik derslerine formal yolla başladıkları önemli bir basamak olduğundan öğrencilerin bu kazanımları edinmeleri için gerekli eğitimsel çalışmaların yapılmasının temel teşkil ettiği düşünülmektedir. Öğrencilerin ilkokul düzeyinde finansal okuryazarlık durumlarının tutum ve davranış bütününde nasıl olduğunun belirlenmesi alana değerli bilgiler sunacaktır. Bütün bu sebeplerle, bu araştırmada ilkokul düzeyi 4. Sınıf öğrencilerinin büyük bir örneklem üzerinden çeşitli değişkenler ele alındığında finansal okuryazarlık tutum ve davranışlarının ortaya çıkarılması ve matematik başarısı ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan araştırmaların sonuçlarında, üniversite öğrencileri gibi ileri yaş ve sınıf düzeylerindeki öğrencilerin finansal okuryazarlık bilgilerinin sınırlı olduğu dolayısıyla refah içerisinde yaşamalarını sağlayacak bir geleceği planlamakta güçlük çektikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar dikkate alındığında, ilkokul ve ortaokul kademeleriyle daha fazla çalışma yapılması ihtiyacı doğmaktadır. Ülkemizde ilkokul öğrencileri ile yapılan sınırlı sayıda çalışma bulunmakla birlikte, Çelikten ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada Tokat ilinin Erbaa ilçesindeki öğrencilerin finansal okuryazarlık tutum ve davranışları, “aile türü, cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin ortalama geliri, kumbaraya sahip olma, alışverişe gitme ve harçlık alma sıklığı” değişkenlerine göre incelenmiştir (Çelikten vd., 2023). Bu değişkenlere ek olarak belirlenen demografik değişkenlerin daha fazla sayıda ve çeşitlilikte katılımcıların finansal okuryazarlıklarının araştırılması bakımından bu araştırma önem arz etmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin akademik başarısı ile finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkinin bütün bu değişkenler çerçevesinde incelenmesi, finansal okuryazarlık becerilerini etkileyen değişkenleri ortaya çıkarmak açısından önemli ve gereklidir. Dolayısıyla matematik dersi başarısı ile finansal okuryazarlık tutum ve davranışları arasındaki ilişkinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi yönüyle de bu araştırma ayrıca önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Konya ilinde ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasındaki ilişkiyi çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi şöyledir:

İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasında ilişki var mıdır?

Alt Problemler

Bu araştırmada ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasındaki ilişkinin ve çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığının belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda aşağıda belirtilen araştırma sorularına yanıt aranacaktır.

1-İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranışları ne düzeydedir?

2-İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin matematik başarıları ne düzeydedir?

3-İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4-İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri;

4.1.Cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

4.2.Ailenin sosyoekonomik durumuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

4.3.Ailenin (anne, baba) meslek gruplarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

4.4.Ailenin (anne, baba) eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

4.5.Ailenin (anne, baba) gelir durumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

5. Harçlık alma sıklığına (almıyorum, ara sıra, sık sık) göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

6. Harçlığını harcama alışkanlığına (isteğe göre, ihtiyaca göre) göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
7. Kurum/okul tipine (A,B,C) göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
8. Para harcama bilgi becerilerinin kazanıldığı kaynak türüne (okul, kitap, arkadaş, aile) göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
9. Ekonominin takip edildiği kaynak türüne (sosyal medya, kitap, gazete, televizyon) göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
10. Alışveriş yapma sıklığına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

Sınırlılıklar

1. Bu çalışma, 2022–2023 eğitim-öğretim yılında, Konya İli Milli Eğitim Bakanlığındaki devlet okullarında öğrenim gören İlkokul 4.sınıf ilkokul öğrencileriyle,
2. Çalışmanın kapsamı; finansal okuryazarlık düzeyi, matematik akademik başarısı ve belirlenen demografik özelliklerle,
3. Çalışma bulguları, bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeğine verilen cevaplarla sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Çalışmaya katılan ilkokul öğrencilerinin veri toplama sürecinde, birbirlerinden olumlu veya olumsuz etkilenmeyerek yanıt verdikleri,
- 2.Çalışmada kullanılan veri toplama aracının uygulanmasında öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Kapsamı

1. Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Konya ilinde yer MEB’na bağlı 4. sınıfta öğrenim gören 674 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.
2. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış düzeyleri, “finansal sorumluluk, finansal planlama ve tüketim, ihtiyaç farkındalığı, harcama bilinci ve finansal araçlar” bileşenlerini temsil etmektedir.
3. Uygulanan veri toplama aracı “Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği” dir.

4. Araştırmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri, matematik başarıları ve demografik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Tanımlar

Araştırma kapsamında yer alan temel kavramlara ait tanımlara aşağıda yer verilmiştir.

Okuryazarlık: Okuma, yazmanın yanı sıra yaşamın her sahasında bilgiye erişme, onu yorumlama, kullanma ve iletme yeteneğidir (Altun, 2005).

Finansal Okuryazarlık: Bireyin parayı etkili bir şekilde kullanabilmesi ve para yönetimi konusunda kişilerin bilinçli ve etkili kararlar alabilme becerisidir (Noctor, Stoney ve Stradling, 1992).

İlişkisel Tarama Modeli: iki ve daha çok değişken arasındaki değişimin varlığı, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, değişim varsa bunun nasıl olduğu ile yönü belirlenmeyi amaçlayan modeldir (Karasar, 2011).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde okuryazarlık, finansal okuryazarlık, bileşenleri ve önemi, finansal eğitim, matematik öğretim programında finansal okuryazarlığın yeri, finansal okuryazar bireyin özellikleri, finansal okuryazarlığı etkileyen faktörler, finansal okuryazarlığın ölçülmesi ve konu ile ilgili alan yazında yapılan çalışma başlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Okuryazarlık

Okuryazarlık en basit haliyle “okuma-yazma bilme durumu”dur; Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2005); “Okuma-yazma bilen ve eğitilmiş kişi” olarak tanımlanır. Okuma ve yazma becerilerinin birleşimi olarak ifade edilen okuryazarlık, aynı zamanda mevcut anlamda belirli bir alanda yeterlilik durumunu da temsil etmektedir (Mcbride vd., 2013). Günümüzde okuryazarlık terimine okuma ve yazmanın yanı sıra konuşma, dinleme, eleştirel ve analitik düşünme, pratik bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi aktarma gibi yeni beceriler de eklenmiştir (Mete, 2020). Bu manada okuryazarlık, veriler arasında neden-sonuç ilişkileri kurma, problem çözme gibi günlük yaşamda gerekli olan bilişsel bir beceri olarak tanımlanmaktadır (Michaels ve O’Connor 1990).

Okuryazarlık, yazılı sembollerini sözlü olarak ifade etme ve yorumlamakla başlayıp, okuma becerisini etkili bir şekilde kullanarak nesneleri, olguları, olayları daha detaylı anlama, anladığımıza kendi bilgimizi katarak kendimizi ifade etme şeklindedir. Başka bir anlamda okuryazarlık bir etkileşim aracıdır. Bir toplumun bilgi, beceri ve toplumsal kuralları anlama, birbirleriyle paylaşma, yorumlama ve gelecek kuşaklara aktarma biçimidir (Altun, 2005). Kısaca okuryazarlık; okuma, yazmanın yanı sıra yaşamın her sahasında bilgiye erişme, onu yorumlama, kullanma ve iletme yeteneğidir.

UNESCO (2024)’nin tanımına göre okuryazarlık; kişilerin hedeflerine ulaşmak, bilgi hazinelerini geliştirmek ve sosyal hayata tam manasıyla katılmak için yaptıkları başarıları ifade eder. Geniş anlamda okuryazarlık, farklı bilgi ve beceri türlerini içine alarak, farklı alan ve konuda ortaya çıkar. Bu anlamda içinde bulunduğumuz yüzyılda medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığı,

yurttaşlık okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, matematik okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, fen ve teknoloji okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, istatistik okuryazarlığı, finansal okuryazarlığı gibi alan yazında yer alan ve üzerinde çalışmalar yapılan okuryazarlık çeşitleri görülmektedir (Mete, 2020).

1.2. Finansal Okuryazarlık

Okuryazarlık türlerinden biri olan finansal okuryazarlık, özellikle 2008 küresel krizi sonrasında 21. yüzyılın temel becerilerinden biri olarak kabul edilmiştir. Finansal okuryazarlığa olan ilgi zamanla artmış ve giderek yaygınlaşan bir kavram haline gelmiştir. İlk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde gündeme gelen finansal okuryazarlık terimi, globalleşme ile beraber tüm dünyaya yayılmış ve evrensel ilk adım 2008 yılında OECD tarafından “Uluslararası Finansal Eğitim Geçidi” (International Gateway for Financial Education) ile atılmıştır. (Tetik, 2019). Finansal okuryazarlığa çok boyutlu bakan OECD (2013) bu kavramı; bireylerin ve toplumun finansal refahını arttırmak ve ekonomik hayata katılım sağlamaları için finansal kavramları ve riskleri bilme, anlama ve bu bilgi ve anlayışı farklı finansal durumlarda etkili kararlar alabilmek için uygulama becerisi, motivasyonu ve güveni olarak ele almaktadır. Yapılan araştırmalarda ve çeşitli kuruluşların yayınladığı raporlarda, finansal okuryazarlık konusunda geniş bir alan yazın oluşturulmuş olmasına rağmen ortak bir tanım bulunamamış ve bilim insanları bu kavramı birçok farklı şekilde tanımlamaya çalışmışlardır. Bireylerin finansal bilgi, beceri ve tutumlarının birleşimi olarak kabul edilen bu kavram, birçok araştırmacı tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlar incelendiğinde bazı tanımların finansal okuryazarlığın boyutlarını ele aldığı, bazılarının çeşitli beceri ve ekonomiye dayanan tanımlar olduğu, bir kısmının da demografik çeşitliliği dikkate alarak tanımlar yapıldığı görülmektedir. Salman ve Esmeray'a göre (2020) finansal okuryazarlık, bireyin bütçeleme, tasarruf, yatırım, gibi finansal konularda geleceğine yön veren kararlar alması için gerekli finansal bilgi düzeyine sahip olmasıdır. Bu tanıma benzer olarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na (2015) göre finansal okuryazarlık, bireyin bütçesinin yönetiminde doğru kararlar vermesini sağlayan, bireysel ve toplumsal finansal refahı artıran finansal bilgiyi yönetme yeteneğidir. Bodie (2006) ise finansal okuryazarlığı bütçe konusunda uygulamalarla ilgili bilgi sahibi olmanın yanı sıra davranış geliştirme becerisi olarak değerlendirmektedir. Noctor vd. (1992) aynı kavramı, kişinin para kullanımı ve yönetimi konusunda etkili karar alma ve bilgiye dayanan yargılarda bulunma yeteneği olarak tanımlarken, benzer şekilde Lusardi

(2008) de finansal araçlar hakkında bilgi sahibi olma, sağlıklı finansal kararlar alabilmek için gerekli bilgilerin edinilmesi, anlaşılması ve değerlendirilmesi süreçlerinin bütünü olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte finansal okuryazarlık, bireylerin finansal güvenliği için yatırım ve kaynaklarını doğru ve etkin bir biçimde yönetebilme yetkinliğine sahip olma durumudur (Foder, 2021; Hastings vd., 2013; PACFL (President's Advisory Council on Financial Capability), 2008). Ayrıca finansal gelişmeleri ve etkilerini, ekonomik kararların alınmasını etkileyen şart ve koşulları yorumlayabilme becerisidir (Şantaş ve Demirgil, 2005; Worthington, 2006).

Kavramı farklı beceri türleri yönüyle ele alan Vitt vd. (2005) finansal okuryazarlığı; bireylerin finansal konularda; okuma, analiz etme, yönetme ve iletişim kurma becerileri olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlardan finansal okuryazarlığın finansal bilgi, beceri ve davranış boyutlarından oluşan bir şemsiye kavram olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede finansal okuryazarlığı Hung vd. (2009), ekonomi ve finansla ilgili bilgiye sahip olma ve bu bilgileri diğer finansal becerilerle birlikte etkili bir şekilde yaşam boyu finansal refah için kullanabilme ve yönetebilme yeteneği olarak ifade etmişlerdir. Lusardi ve Mitchell'a (2014) göre ise ekonomi ile ilgili bilgileri kullanarak finansal planlama yapma, birikim yapma, borç ve emekli aylıkları hakkında bireylerin bilinçli kararlar verme becerisidir.

Alanyazında bilgi, beceri ve davranış boyutlarına ilaveten finansal tutum bileşenini vurgulayan tanımlara da rastlanmıştır. Örneğin, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'ne (OECD) bağlı Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (INFE) finansal okuryazarlığı (2011); bilinçli finansal kararlar verme ve finansal refaha ulaşmak için gerekli olan bilgi, beceri, tutum ve davranışların bütünü olarak görmektedir. PISA'da (2013) bu okuryazarlık türü, kişilerin ve toplumun finansal refahını artırmak ve finansal hayatını iyileştirmeyi hedefleyen finansal kavram, beceri ve motivasyona ilişkin bilgi ve anlayışa sahip olma olarak tanımlanmaktadır. Yine Yılmaz ve Kaymakçı (2021) finansal okuryazarlığın, bireylerin farkındalıklarını, bilgilerini, tutum ve davranışlarını geliştirerek daha sağlıklı finansal seçimler yapmalarını sağladığını ifade etmişlerdir.

Finansal okuryazarlığı demografik bakış açısıyla ifade eden çalışmalara da ulaşmak mümkündür. Şöyle ki, Kaderli, Gümüş ve Danışman (2016) finansal okuryazarlığı farklı demografik özelliklerdeki bireylerin bütçelerindeki gelir ve gider dengesini sağlayan, tüketim ve tasarruf dengesini koruyarak yaşam kalitelerini ve refah düzeylerini yükseltme yeteneği olarak açıklamışlardır. Yine Remund (2009) finansal okuryazarlığı, bireylerin

farklı ekonomik şartlarda ve yaşam koşullarında değişimleri göz önüne alarak temel finansal kavramları algılayarak ve açıklayarak, kısa vadede etkili kararlar alma, uzun vadede finansal planlar geliştirerek kişisel ekonomik durumunu yönetme yetisi olarak ifade etmiştir.

Finansal okuryazarlığın bu denli çeşitli tanımlarının olmasından dolayı finansal okuryazarlığın tek bir tanımı üzerinde yoğunlaşmak kavramın içeriğini ve kapsamını daraltmaktadır. Bu nedenle finansal okuryazarlığı çeşitli bilgi ve becerileri içeren bir bakışla sunmak, anlaşılmasını kolaylaştırmayı sağlayan önemli bir faktördür.

1.3. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri

Finansal okuryazarlık; bilgiden beceriye, beceriden tutuma ve tutumdan davranışa doğru ilerleyen bir süreçtir (Holzmann, 2010). Bu süreçte finansal okuryazarlık finansal bilgi, finansal tutum, finansal davranış, finansal farkındalık, finansal deneyim, finansal yeterlik, finansal eğitim ve finansal yetenek gibi çeşitli kavramları içermektedir.

OECD'nin ilk kez 2012 PISA değerlendirmesinde ortaya koyduğu finansal okuryazarlık tanımında bilgi, beceri, motivasyon, güven ve anlayış terimlerine vurgu yapılmıştır. Bu tanım PISA 2021'de "motivasyon ve güven" terimlerinin "tutum" kelimesiyle değiştirilerek güncellenmiştir. Bu güncellenmenin amacı, diğer becerilere göre finansal okuryazarlık görevine ait olan ve bilişsel unsurlarla ilişkili olan sayısal becerilere yapılan vurguyu azaltmak ve "tutum" kavramına odaklanarak duyuşsal alanda becerileri geliştirmektir. Bu değişim, finansal okuryazarlık becerilerinin hem bilişsel hem de duyuşsal alanlarda bütünleşik bir şekilde ele alınması ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle finansal okuryazarlık, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış bileşenlerine hâkim olmayı gerektirir (OECD, 2019b).

1.3.1. Finansal Bilgi

Yatırımlar, tasarruflar, krediler, getiriler, vadeler, bütçeleme, sigorta, faiz oranları, basit ve bileşik faiz, enflasyon, risk, borçlar, mevduatlar ve varlıklar gibi temel finansal konularda bireyin sahip olması gereken bilgileri kapsar (Dewi vd., 2020; Khan vd., 2017). Bu bilgiler her yaştan insan tarafından öğrenilebilir (Gündoğdu, 2020). Temel finansal kavramların bilinmesi, bireyin doğru kararlar vererek olumlu finansal davranış sergileme yeteneğini artırır. (Akben-Selçuk, 2015; Bhushan ve Medury, 2014; Coşkun vd., 2019; Dewi vd.,

2020; Hilgert vd., 2003; Khan vd., 2017; OECD, 2017a). Huston (2010)'a göre finansal bilgi finansal okuryazarlığın ayrılmaz bir parçası olmasına rağmen finansal okuryazarlığın uygulamalı bir yönü olması nedeniyle farklıdır. Finansal bilgiler sayesinde finansal kaynakların (kredi, bütçe vb.) doğru ve etkin bir şekilde yönetilmesi mümkün olmaktadır (Güler ve Tunahan, 2017). Lusardi ve Mitchell (2011) finansal bilginin emeklilik için planlama ve tasarruf yapma gibi olumlu davranışlarla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumda finansal bilginin finansal tutum ve davranış üzerinde kesinlikle olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir (Bhushan ve Medury, 2014; Rai vd., 2019).

1.3.2. Finansal Tutum

Sosyal ve demografik faktörlerden oluşmaktadır. Bireyin doğumundan itibaren başlayan bu süreci öğretim yoluyla değiştirmek zordur. Ailenin parayı nasıl yönettiği, tasarruf etmeyi nasıl düşündüğü gibi etmenler bireylerin finansal tutumlarını etkilemektedir (Gündoğdu, 2020). Kişi tarafından paranın dikkatli kullanılması, tutumlu tüketme ve geleceğe yönelik tasarruf yapma gibi alanlarda edindikleri çeşitli deneyimler aracılığıyla finansal görünümünün ifadesidir (<https://foy.tbb.org.tr/f>). İnsanların finansal bilgi ve becerilerini farklı ekonomik durumlarda kullanma konusundaki istekliliği, motivasyonu ve eğilimidir (Moore, 2003; Swiecka, 2019). OECD (2019b)'ye göre finansal tutum, finansal faaliyetlere katılmak ve bilinçli kararlar almak için duygusal ve psikolojik faktörleri yönetme motivasyonu ve yeteneği gibi bilişsel olmayan nitelikleri ifade eder. Demografik, sosyal faktörler ve geçmiş deneyimleri içeren finansal tutumlar, kişilerin finansal kararları ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Gündoğdu, 2020). Finansal tutumların şekillendirdiği inanç ve değerler, öz kontrol, sabır, uzun vadeli düşünme, planlama, finansal sorunları çözebilme yeteneği gibi finansal davranışların oluşmasını sağlar (Dewi vd., 2020).

1.3.3. Finansal Davranış

Bireylerin finansal bilgileri ve finansal tutumları bağlamında tasarruflarını nasıl değerlendirdikleri, kredi kullanmaya nasıl karar verdikleri, risk algısı, sigorta ve emeklilik bilinci gibi konuları içermektedir (Gündoğdu, 2020). Kişilerin bireysel bütçelerini takip etmeleri, dikkatli alışveriş yapmaları, tasarruflarını, birikimleri ve yatırımlarını, kişisel borç ve kredilerini yönetmeleri, yatırımlarını kısa vadede ve uzun vadede değerlendirmeleridir (<https://foy.tbb.org.tr/f>). Finansal davranış, finansal piyasalarda

belirli durumlarda uygulanan davranıştır (Swiecka, 2019). OECD (2020b) finansal davranışı, finansal bilgi ve uygulanan becerilerin sonucu olarak tanımlar. Finansal tutum, kişinin finansal konulara gösterdiği tepki olarak tanımlanırken; finansal davranış ise kişinin finansal konularda yürütmüş olduğu uygulama olarak ifade edilebilir (Ünal ve Düger, 2011).

Saeedi ve Hamed (2018)'ye göre finansal davranış, yatırımcının borsadaki değişen durumlara karşı verdiği karar, tepki ya da eylemdir. Olumlu finansal davranışlar arasında kredi ve nakit yönetimi, birikim yapma ve emeklilik planlaması yer alırken, olumsuz finansal davranışlar ise israf, müsrif olmak işverenin emeklilik planlamasına itimat etmesi, finansal tartışmalardan kaçınmayı içerir (Dewi vd., 2020). Tüketicilerin bu olumlu ya da olumsuz finansal davranışları onların finansal durumlarını doğrudan etkileyebilmektedir (OECD, 2017a). Robb ve Woodyard (2011)'a göre finansal bilgiler tek başına davranışı etkilemezken; kişinin ekonomik geliri, finansal güvencesi ve memnuniyeti eğitim seviyesi gibi diğer etkenlerle beraber önemli bir etkisi mevcuttur. Benzer şekilde Saeedi ve Hamed (2018) finansal davranışın ekonomik ve politik koşulların yanı sıra tutumlar, kişisel özellikler, duygular ve sezgiler gibi çeşitli unsurlardan etkilendiğini ileri sürmektedir. Finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranışlar ile finansal okuryazarlık arasında pozitif bir ilişki vardır (Agarwalla vd., 2015; Atkinson ve Messy, 2012; Bhushan ve Medury, 2014; Dewi vd., 2020). Her ne kadar finansal bilgi finansal okuryazarlığın temeli olsa da finansal bilgiye sahip olmak tek başına yeterli değildir (Sarigül, 2019).

Finansal bilginin pratiğe uygulanması ve tutum ve davranışlara yansımaları durumunda finansal okuryazarlık becerisinden bahsedilebilir (Gökmen, 2012). Finansal bilgi yoluyla edinilen finansal tutum ve finansal davranışlar, kişilerin finansal durumunu doğrudan ve önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Nye ve Hillyard, 2013; Rai vd., 2019). Bu çerçevede finansal okuryazarlık becerileri, finansal bilgi, tutum ve davranışların kapsamlı bir bileşiminin ürünüdür (Gökmen, 2012).

1.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Dünyanın 2008 yılında yaşadığı ve büyük durgunluk olarak bilinen ekonomik kriz birçok ülkeyi etkilemiş ve finansal sıkıntılara neden olmuştur. Özellikle 2008 küresel finansal krizi sırasında tüketici bilgi eksikliği önemli bir rol oynamış ve finans sektöründe çeşitliliğin ve risk faktörlerinin artmasıyla birlikte finansal okuryazarlık becerilerinin

önemi dikkate alınmaya başlanmış, önemi giderek artmakta ve daha fazla ilgi görmektedir (Dünya Bankası, 2014). 2019 yılında ortaya çıkan Kovid-19 salgınının yol açtığı finansal kriz, belirsizlikler ve istihdam sorunları insanların ekonomik durumunu derinden etkilemiş ve finansal okuryazarlığın önemini bir kez daha ortaya koymuştur (OECD, 2020b). Finansal krizler sırasında, finansal okuryazar olmayan kişilerin yanlış finansal kararları, ekonomik dengesizliklerin artmasına neden olabilir ve krizler daha ciddi boyutlara ulaşabilir. Bu nedenle son yıllarda finansal okuryazarlık konusu devletler, ekonomistler, bankalar, eğitimciler ve politikacılar gibi çeşitli gruplar tarafından sıklıkla gündeme getirilmektedir (Köroğlu, 2021).

Finansal okuryazarlığı geliştirmenin temel amacı, kişinin parayı yönetmesini, orta ve uzun vadeli planlar yapmasını, para yönetiminin risklerini ve yararlarının farkında olmasını, finansal ürünleri tanımasını, finansal ürünleri verimli ve etkili bir şekilde kullanmasını, finansal ürün ve hizmetler hakkında doğru bilgiye nasıl ve nereden ulaşacağını içermektedir (Reyes, 2006). Finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması sağlıklı ve istikrarlı bir ekonomi için de önemlidir. Finansal farkındalığı yüksek olan kişiler, herhangi bir finansal ürün veya hizmeti satın alırken daha kapsamlı araştırmalar yaparak piyasa verimliliğini artıracaktır. Dolayısıyla verimliliği düşük ve pahalı ürünler, mali açıdan bilgili kişiler tarafından sistemden elenecektir.

Sınırların ortadan kalktığı ve küreselleşmenin hızlandığı bir dünyada, bireylere giderek karmaşık hale gelen ekonomik yaşamın belirsizliklerine karşı ihtiyaç duydukları bilgi ve korunma becerilerini sağlamaktadır. Kişilerin finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmaları, mevcut ya da potansiyel finansal riskleri tahmin edebilmeleri, önlem alabilmeleri ve finansal refaha ulaşabilmeleri için finansal okuryazar olmaları önemlidir. Kişinin ekonomik risk öğeleri ve fırsatları konusundaki farkındalığı, parasının ve bütçesinin doğru yönetimi, finansal risklere yönelik sağduyu sahibi olması, finansal bilgi ve kişilerarası yeteneğe sahip olması ve bunu geliştirebilmesi, kişinin ve dolaylı olarak toplumun finansal hedeflerine ulaşmalarına katkıda bulunacaktır (Contuk, 2018). Kişiler sadece finansal okuryazarlık beceri ve yetenekleri sayesinde gelecekte olabilecek ekonomik krizin etkilerinden daha kolay korunabilirler (Visano ve Ek-Udofia, 2017). Ayrıca finansal kavram ve olayları anlamak; bireylerin finansal konuları daha bilinçli ele almalarını, ürün ve finansal araçlar hakkında bilgi edinmelerini ve daha fazla ticaret yoluyla yatırım yeteneklerini geliştirmelerini sağlayacaktır (Aslan, yıl yok).

Finansal okuryazarlık bireyler için olduğu kadar finansal kuruluşlar ve ülke ekonomisi için de önem arz etmektedir. Finansal okuryazarlık, insanların hayatlarında nasıl tasarruf edeceğini, borçlanacağını, yatırım yapacağını ve mali durumunu nasıl yöneteceğini belirleyen bir etmendir. Bu durum finansal kuruluşların sunacağı hizmet ve ürünleri, ihtiyaç duyacakları organizasyon türünü etkilemektedir. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerine göre verdikleri yatırım kararları, ekonomideki kaynak dağılımını etkilemektedir. Sonuçta reel ekonomiye aktarılan kaynaklar aynı zamanda ülkenin uzun vadeli büyüme potansiyelini belirleyecektir (Widdowson ve Hailwood, 2007).

Kişilerin tasarruf ve bütçe yönetimi becerisi geliştirmelerine katkı sağlayan finansal okuryazarlık, insanların hayatlarında oldukça önemli rol üstlenen finansal kararları içerir. Bu bireyin hayat standardını tayin eden en etkin faktörlerden birisidir (Arıkan, 2021). Doğru bütçe yaparak tasarruf alışkanlığı kazanmak, mali açıdan dengeli bir hayat yaşamayı sağlar ve ani ekonomik zorluklarla baş etmeyi kolaylaştırır. Tüm bu finansal süreçlerin temelinde kişiler ihtiyaç halinde para harcama, borç alma, internetten alışveriş yapma, tasarruf etme, kredi çekme ve kredi kartı kullanma gibi alanlarda finansal beceriye sahip değilse olumsuz sonuçlarla karşılaşabilme olasılıkları yüksektir (Er, 2019).

Sonuç olarak; finansal okuryazarlık, kişilerin bireysel ekonomik durumlarını iyileştirmeye yardımcı olan, para ve para kullanımıyla ilgili etkili kararlar almalarına rehberlik eden, ekonomik düzeni sağlayan bir beceridir. Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi, bir bütün olarak toplumun refahının artırılmasında ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle finansal okuryazarlık alanında eğitim ve farkındalığa özel önem verilmesi gerekmektedir.

1.5. Finansal Okuryazarlık Eğitimi

Finansal okuryazarlık eğitimi ailede başlar ve çocukların okuryazarlık düzeyleri ebeveynlerinin finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve davranışlarına göre şekillenir. Bu informal eğitimin ardından çocukların finansal okuryazarlık eğitimi okul öncesi eğitimde başlayarak, çocukların parayı tanınması, kazanması ve kullanma aşamasına kadar devam eder (Gündoğdu, 2020).

OECD'nin 2005 ve 2013 yıllarında hazırladıkları raporlara göre finansal eğitimin küçük yaşlarda okulda başlaması gerekiyor. Okullar çocuklara resmi finansal eğitim vermek için

ideal platformlardır. Çünkü çocukların çoğunluğu okula gitmesi ve bununla birlikte her yaş ve gelir seviyesindeki çocuklar için ulaşılabilir olmasıdır (Sherraden vd., 2011).

The Economist (2008), çocuklara temel finansal yönetimle ilgili kavramları öğretmek için en etkili zamanın 14 yaş altı olduğunu öne sürmektedir. Bunun nedeni, küçük yaşlardan itibaren öğrenilen ve uygulanan finansal davranışların, hayatın ilerleyen dönemlerinde kişilerin finansal davranışlarını kalıcı olarak belirleyeceği söylenmektedir.

Finansal eğitime erken yaşta başlamanın bir diğer nedeni de okullarda finansal eğitimin etkili olmasıdır. Müfredat derslerine entegre edilerek hazırlanan finansal okuryazarlık kavramları, öğrencilerin dersleri gündelik hayatla bağ kurmalarını sağlayacak ve kavramsal öğrenmelerinin temelini atacaktır. Finansal okuryazarlık eğitiminin matematik eğitimi ile ortak amacı öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirerek akıllı seçimler yapabilmelerini sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için Nixon (1969), öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştirmenin, gündelik yaşam ihtiyaçlarını kullanma becerisinin, anlamlı bir öğrenme ortamı oluşturmanın ve öğrencilerin konuyla ilgili temel ve gerekli bilgiyi geliştirmelerinin önemini vurgulamıştır.

Finansal okuryazarlık eğitimi, gelecek nesillerin finansal kapasitelerinin geliştirilmesinde önemli bir araçtır. Parayı ve paranın nasıl kullanılacağını öğretmek, çocuğun geleceği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğundan, hem parayı gündelik hayatında hem de okulda nasıl kullanacağını öğretilmesi gerekir. Günümüz dünyasında başarılı olmak isteyen herkesin bu beceriye ihtiyacı vardır. Ayrıca bireyin finansal okuryazarlık düzeyi ülke ekonomisine olumlu etki yapacak ve uzun vadeli durgunluğun ekonomik etkisini azaltacaktır (Altat, 2014).

Finansal okuryazarlık sözcüğünün toplumdaki verimliliğini ve insanların farkındalığını artırmak için ihtiyaca dayalı finansal okuryazarlık eğitim programlarının geliştirilmesinin önemi günümüzde giderek önem kazanmaktadır.

1.6. Matematik Öğretim Programında Finansal Okuryazarlığın Yeri

Finansal okuryazarlık eğitimleri, bireylere ve ülke ekonomisine büyük katkı sağlama potansiyeli nedeniyle birçok ülkenin gündemindedir. Finansal okuryazarlık içerikli eğitimler, kişilerin finansal konulara ilişkin farkındalığını artırmayı ve dolayısıyla finansal davranışları değiştirmeyi amaçlamaktadır. Toplumda önemi giderek artan finansal

okuryazarlığın etkinliğini artırmak için bu alandaki ihtiyaçlara göre eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiği açıktır (Temizel ve Bayram, 2011).

Ülkemizde 2005 yılında değiştirilen müfredat, değişen bilgi, teknoloji ve öğrenme yapılarına uyum sağlayan bireyler yetiştirmeyi amaçlayan önemli bir program olmuştur (MEB, 2009a). Bu çerçevede program genelinde kişilerin bilgiyi anlayabilecekleri ve bilgiyi uygulayabilecekleri bağlamlar tasarlanmıştır. Bilhassa matematiksel bilgi ve becerilerin günlük hayatta daha kullanışlı hale getirilmesi, gerçek yaşam problemlerine çözüm üretilmesi, matematiğin kıymetinin anlaşılması ve matematiğe karşı olumlu yaklaşım geliştirilmesi temel matematik eğitiminin amaçlarından biridir. Programın yaklaşımı, altyapısı ve hedefleri dikkate alındığında öğretim programının finansal okuryazarlık ve matematik okuryazarlığı açısından etkili bir araç olabileceği görülmektedir (MEB, 2017a).

Finansal okuryazarlık, 2000’li yılların ortalarından günümüze kadar eğitim alanında araştırılmaya başlanan ve 2010’lu yıllardan sonra çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerine kazandırılan bir konudur. Bununla birlikte, 2005 yılından itibaren ülkemizdeki öğretim programları incelendiğinde Türkiye’de finansal okuryazarlık ifadesinden ilk defa 2017 yılındaki programda bahsedilmiştir. Programda veri ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin farklı sunum biçimleriyle bir arada kullanılması istenmektedir. Aynı zamanda “değerler eğitimi” ile ilişkilendirmede finansal sorunların çözümünde cinsiyet ayrımı gözetmeyen ve fırsat eşitliği yaklaşımının uygulanması gerektiği savunulmaktadır (MEB, 2017b). Öte yandan 2017 programı matematik okuryazarlığı kavramını da ele alan ilk programdır. Öğretim programının genel hedefleri arasında “matematiksel okuryazarlık becerilerini geliştirebilmek ve etkili bir şekilde kullanabilmek” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2017a). 2005 ve 2013 programlarında finansal okuryazarlık ile matematik okuryazarlığı kavramlarından direk bahsedilmemiş, programın hedef ve felsefesinde okuryazarlık becerisinden söz edilmemiştir. Bu durum Türkiye’de yapılan müfredat değişikliklerinde matematik okuryazarlığının veya finansal okuryazarlığın temel beceri olarak değerlendirilmediğini göstermektedir. Özellikle 2005 matematik müfredatına bakıldığında matematik içeriğinin, temel finansal durumları temsil eden kar ve zarar hesaplamaları, indirim zam oranları, birikim, faiz işlemleri, vergiler, yatırım gibi kavramları içeren finansal bir bağlam içerdiği görülmektedir. Öğrencilerin finansal farkındalığının arttırılması öğretim programlarında örtük bir hedef olarak görülmektedir. Ancak bu programın en önemli özelliği ‘Bilinçli Tüketici Muhasebesi’ başlığı altında

finansal farkındalığı artırmayı hedeflemesidir. Program aynı zamanda finansal durumları çeşitli başlıklar altında inceleyerek matematiksel bilgi ve becerilerle ilişkilendirmektedir. Ortaöğretim programında ise; finansal pencerenin daha da genişlediği, makroekonomik durumların matematiksel süreç ve kavramlarla yakından bağlantılı olduğu görülmektedir.

2013 yılındaki müfredat değişikliğinde öğrenme/alt öğrenme alanında düzenlemeler yapılmış, müfredatta örneklere yer verilmediği görülmektedir. 4+4+4 sistemi gereği ilkokul 1-4., ortaokul 5-8., ortaöğretim 9-12. sınıflar olarak ayrılmıştır. İlköğretim düzeyinde, sınıf düzeyinde ve bazı becerilerde değişiklikler olmasına rağmen, önceki programların finansal okuryazarlık düzeylerinin büyük ölçüde korunduğu görülmektedir. Bu programda ortaöğretim düzeyinde “bilinçli tüketimin aritmetiği” başlığı kaldırılarak faiz terimine “yüzde” alt öğrenme alanında yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin finansal konularda farkındalıklarının artırılması gibi örtük veya açık bir hedef bulunmamaktadır. Bu program, ilk kez Bilinçli Tüketici Bilişimine temel bir girişle birlikte günlük yaşamla ilgili birçok beceriyi kapsamaktadır.

“Finansal okuryazarlık” ve “matematik okuryazarlığı” kavramları ilk kez 2017 yılında yayınlanan matematik müfredatında doğrudan bahsedilmesine rağmen benzer bir içerik yaklaşımının finansal okuryazarlık çerçevesinde uygulanmadığı görülmüyor. İlk ve ortaöğretim düzeyinde “faiz” konusu tamamen kaldırılmıştır. Ancak faiz kavramı günümüzde yaşamımızın her anında faturalarda ve temel bankacılık işlemlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bileşik faiz işlemlerinin hesaplanması ve değişkenlerin parametrelere göre karşılaştırılması için özel bir eğitim gerekir. 2005 ve 2013 programlarında yer alan matematiksel ilişkilendirmelerin çoğu 2017 programda yer verilmemiştir.

Birçok ülkenin müfredatına ek olarak ülkemizin 2018 müfredatında da bazı zorunlu ve seçmeli derslerin içeriğine finansal okuryazarlık becerileri eklenmiştir (MEB, 2018). Zorunlu ders olan matematiğe ilave olarak sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinde de finansal okuryazarlık becerisiyle ilişkili kazanımlar bulunmaktadır.

Özellikle ilkokul seviyesinde, matematik dersine ait kazanımlar incelendiğinde paraların tanıtılması ve parayla ilgili problemler finansal okuryazarlık için önemlidir. Matematik müfredatının önemi, ilkokulda paranın öğrenilmesiyle sınırlı değildir. Alışveriş, kâr zarar faiz vb. gündelik hayat durumlarına ilişkin örnekler ve problemler sadece finansal bilginin değil aynı zamanda matematik becerilerinin de öğretilmesine yöneliktir (Güvenç, 2017).

5-8. sınıf düzeylerinde elde edilen sonuçlara bağılı olarak parayla ilgili hesaplamalar, birim fiyatların hesaplanması, alımlarda indirim ve artış, faiz hesaplama ile ilgili sorunlara yer verildiğı görölmektedir. Ayrıca Hayat Bilgisi 1-3 müfredatının ihtiyaçlarına göre bilinçli olarak para harcayarak evde neyi, nasıl biriktireceğine dair örnekler verirken aynı zamanda temel finansal okuryazarlık becerilerine de vurgu yapıyor. İhtiyaç ve isteklerin ayrıştırılması ve bilinçli tüketim konusu 4-5 ve 6-7 sosyal bilgiler müfredatının ön sıralarında yer almaktadır (Gündoğdu, 2011).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024) ile tasarlanan İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programı'nda (1.,2.,3. ve 4. Sınıf) önceki öğretim programlarından farklı olarak finansal okuryazarlık türüne doğrudan yer verilmiştir. Üniteler bazında ilkokul düzeyindeki finansal okuryazarlık kazanımları incelendiğinde; 1. Sınıf seviyesinde yer alan “Sayılar ve Nicelikler” temasında paraların anlamlandırılması, bir değişim aracı olarak farklı değerlerde paraların olduğunun kavranması amaçlanmaktadır. 2. Sınıf seviyesinde yer alan “Sayılar ve Nicelikler” temasında paraların değerlerinin tanınması ve kuruşun, Türk lirası-kuruş dönüşümlerinin fark edilerek kavranması hedeflenmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024) öğretim programı çerçevesinde finansal, bilgi, veri, kültür, sürdürülebilirlik, vatandaşlık, dijital, sanat ve görsel okuryazarlık türleri vurgulanmaktadır. Finansal okuryazarlık türü sistem okuryazarlığı bütünleşik becerileri ile ele alındığında farkındalık boyutunda; geliri anlama, işlevsellik boyutunda; geliri anlama, para yönetimini sağlama, finansal teknolojileri anlamlandırma, bilinçli harcama yapma-borçlanma ve eylemsellik boyutunda; bilinçli harcama yapma ve borçlanma, düzenli tasarruf yapma ve yatırımları yönetme becerilerinin öğrenme yaşantılarına entegre edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bütünleşik becerilerin kazandırılması için ise ünite bazlı süreç bileşenleri ile becerileri yer almaktadır. Finansal okuryazarlıkla bütünleştirilmiş beceriler ile süreç bileşenleri aşağıda yer alan tablodaki gibidir.

Tablo 1.1. Finansal Okuryazarlık Bütünleştirilmiş Becerileri ve Süreç Bileşenleri

BÜTÜNLEŞİK BECERİLER	SÜREÇ BİLEŞENLERİ
OB3.1. Geliri Anlama	OB3.1.SB1. Gelire erişim yollarını fark etmek
	OB3.1.SB2. Gelir kaynaklarını sıralamak
	OB3.1.SB3. Gelir ve harcama arasında ilişki kurmak
	OB3.1.SB4. Gelir ve satın alma gücünü ilişkilendirmek
OB3.2. Para Yönetimini Sağlama	OB3.2.SB1. Finansal planlama yapmak
	OB3.2.SB2. Finansal karar almak

BÜTÜNLEŞİK BECERİLER	SÜREÇ BİLEŞENLERİ
	OB3.2.SB3. Banka (Konvansiyonel banka, Katılım bankası vb.) işlemlerini yürütmek
	OB3.2.SB4. Riski yönetmek
	OB3.3.SB1. Bilinçli harcama yapmak
OB3.3. Bilinçli Harcama Yapma ve Borçlanma	OB3.3.SB2. Borçlanma araçlarını (Türk Lirası, döviz veya değerli metal cinsi, kredi, kredi kartı vb.) ve kurumlarını (Konvansiyonel banka, Katılım bankası, Aile içi borçlanma vb.) toplumsal, dinî, finansal ve hukuki bağlamda değerlendirmek ve yönetmek
	OB3.4.SB1. Tasarruf ve yatırım yapmanın gerekçelerini sorgulamak
OB3.4. Düzenli Tasarruf Yapma ve Yatırımları Yönetme	OB3.4.SB2. Tasarruf ve yatırım ilkelerini kavramak
	OB3.4.SB3. Tasarruf ve yatırım araçlarını seçmek
	OB3.4.SB4. Tasarruf ve yatırım stratejilerini uygulamak
	OB3.5.SB1. Finansal teknolojileri tanımak
OB3.5. Finansal Teknolojileri Anlamlandırma	OB3.5.SB2. Finansal teknolojileri kullanmak
	OB3.5.SB3. Finansal teknolojilerde riskleri algılamak

Kaynak: MEB, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Taslak Öğretim Programı, s.94.

Son hazırlanan öğretim programının içeriğinden de görüldüğü üzere son yıllarda finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar ve öğretim programlarında genişletilerek yer verilmesi artış göstermektedir.

1.7. Finansal Okuryazar Bireylerin Özellikleri

Dünya çapında krizler ve ekonomik çalkantılar nedeniyle finansal sıkıntı yaşayan kişilerin, finansal güvenliklerini en üst düzeyde tutmak önemli bir konu haline gelmiştir. Finansal piyasalardaki hızlı gelişmeler ve giderek daha karmaşık hale gelen finansal ürünlerin kullanıma sunulması karşısında kişiler, yanlış tercihler yaparak büyük kayıplara maruz kalabileceklerinden dolayı finansal okuryazarlık seviyelerini geliştirerek ekonomik menfaatlerini arttırabilir ve etkili kararlar alarak refah seviyelerini en üst düzeye çıkarabilirler. İnsanlar aldıkları risklerin farkında olmadığında bu riskleri yönetmek zorlaşmaktadır. Bu nedenle toplumun tüm kesimlerinin finansal okuryazar olması gerektiği açıktır (Temizel, 2010).

Hogarth (2002) finansal okuryazarlığa sahip bireyleri; para ve yönetimi, bankacılık, yatırımlar, kredi, sigorta ve vergilendirme konularında yetkin ve eğitilmiş olan; para yönetimiyle ilgili temel kavramlarını anlayan ve bu özellikleri finansal planlar geliştirmek ve yürütmek için kullanan kişiler olarak tanımlar. Ülkemizde ilköğretim, ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerden her ne kadar bankacılık işlemleri, kredi yönetimleri, sigorta,

vergi gibi konularda eylemsel bir davranış göstermeleri beklenmese de bu konulara uzak olmamaları bir dünya gerçeği olmuştur. Dolayısıyla öğrencilerin en azından gelir gider dengesi, bilinçli harcama yapma, gelir ve harcama yapabilme/satın alma gücü, finansal açıdan paranın kullanımına yönelik kararlar alabilme gibi birtakım becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, Amerika’da finansal okuryazarlık konusunda rapor hazırlayan komite, bireylerin finansal okuryazar sayılabilmesi için aşağıdaki beceri ve bilgilere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir (PACFL, 2008):

- Beklenmedik acil durumlara hazırlıklı olabilme
- Finansal risk yönetimi stratejileri geliştirme becerisi.
- Niteliği ne olursa olsun, mali dolandırıcılığa karşı nasıl korunacağını bilme
- Mevcut kaynakların harcamalarını planlayabilme
- Doğru yatırım aracına doğru zamanda karar verebilme
- Kişisel mali konuları yönetme kapasitesi
- Finansal kuruluşlar ve sermaye piyasası hakkında bilgi sahibi olma
- Konut kiralama ve satın alma sürecinde uygun seçim yapabilme
- Kredi seçimi ve kullanımını yönetebilme becerisi
- Bireysel emeklilik hesabını yönetme ve güvenli bir emeklilik planı yapabilme
- Çalışanların yararlandığı avantajlardan haberdar olma
- Ölüm, sakatlık gibi beklenmedik durumlarda olası gelir kaybına karşı finansal güvenlik tedbirlerini alabilme (Er vd, 2014).

Finansal okuryazar kişiler, kendileri ve aileleri için doğru kararları alırken, ekonomik güvenlerini ve huzurlarını da artırır. Bu şekilde ekonomik açıdan güvende olan aileler, toplumsal kalkınmaya daha fazla katkıda bulunarak, sosyal gelişmeyi teşvik ederler (Hilgert ve Hogarth, 2002). Bireyin, finansal piyasalarda herhangi bir rahatsızlık duymadan alışveriş yapabilmesine olanak sağlayacak düzeyde yeterli finansal bilgi ve deneyime sahip olması satın alacakları finansal ürün ve hizmetlerle ilgili fikir ve bilgi sahibi olabilmeleri (Eskici, 2014) için toplumsal önlemler alınmalıdır. Bu önlemler birey dışında ülke genelinde ekonomik gelişmeyi arttıracaktır (Yoshino vd., 2015).

Finansal okuryazarlığa sahip olan kişiler, ekonomik ve finansal değişimlere uygun hareket etmeli güncellenen finansal ve ekonomik yapıya göre kendilerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir (Gökmen, 2012). Finansal okuryazar kişiler, kredi kartlarından aşırı borçlanma ve borcun geç ödenmesi gibi sorunlarla karşılaşabilirken, geleceğe yönelik tasarruf yapma, borçlarını zamanında ödeme ve kaynaklarını önem sırasına göre akıllıca kullanma gibi doğru finansal davranış gösterme olasılıkları daha yüksektir (Chinen ve Endo, 2012).

NCREL (Kuzey Merkez Bölgesel Eğitim Laboratuvarı (The North Central Regional Educational Laboratory) (2006) finansal okuryazar bir kişinin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Kâr ve maliyet analizi yaparak, sınırlı kaynakları dikkate alarak bilinçli kararlar verir.
2. Yöntemlerin kar ve zararlarını analiz ederek hizmet ve kârlarını değerlendirir.
3. Kişilerin ekonomik davranış motivasyonunu tanımlayabilir.
4. Rekabet, kıtlık ve fazlalığın üretici ve tüketici arasındaki bağın fiyatlara etkisini anlar.
5. Finansal kurumların görevlerini açıklar.
6. Gelir, yatırım, enflasyon, faiz, risk, işsizlik gibi kavramları anlayabilir.
7. Kamu politikasının avantaj ve dezavantajlarını değerlendirebilir.
8. Ekonomik kalkınmada küçük ve büyük ölçekli işletmelerin görevinin yanı sıra girişimciliğin değerini anlar (Gerek ve Aşkı, 2010; Ünal vd., 2015).

Finansal okuryazarlık becerisi üzerine yapılan açıklamalardan; kişilerin ekonomik durumu yönetme, yatırım araçları hakkında gerekli bilgi sahibi olma, riskleri analiz etme ve gelecek planlaması yapma gibi becerileri gündelik hayatta kullanabilecekleri anlaşılmaktadır. Bu becerileri uygulayabilen kişiler finansal okuryazar olarak kabul edilebilir (Önlen, 2022).

Finansal okuryazar olmak için bireyin, yaşamdan edindiği finansal deneyimlerini özümseyerek bunları finansal eğitimle birleştirmesi, kültürel değere dönüşebilecek güçlü tutum ve davranışlar sergileyecek şekilde dönüştürmesi gerekir (Kuyumcu, 2018). Matematik öğretimi sırasında, örneğin en iyi teminatı veren ve en uygun ücreti olan sigortanın/ şirketin belirlenmesine yönelik bir modelleme etkinliği içerisinde öğrencilerin hem problem durumunu çözmeleri, hem matematiği günlük yaşamla ilişkilendirmeleri,

hem finansal kararlar almaları, bilinçli harcama yapmalarını gerektiren bir öğretim etkinliği kullanılabilir. Böylelikle aslında çoğu yetişkinler için verilen finansal okuryazarlık özelliklerini sınıflara taşıyarak, küçük yaş öğrencilere kazandırılabilir.

1.8. Finansal Okuryazarlığı Etkileyen Faktörler

Finansal okuryazarlık sosyo-demografik özellikler ve aile özellikleriyle ilişkilidir (Lusardi vd., 2010a; M.C.J.van Rooij vd., 2012). Yapılan birçok çalışmada finansal davranışlar ile bireysel farklılıklar arasındaki ilişki kanıtlanmıştır (Perry ve Morris, 2005). Bu nedenle demografik özellikler ve ekonomik özellikler ekonomik huzur ile ilişkilidir (Gutter ve Copur, 2011). Taft vd. (2013) ve Klapper vd.'nin (2011) çalışmalarına göre; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, finansal refah ve finansal okuryazarlık gibi değişkenler arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır.

1.8.1. Sosyo-Demografik Faktörler

1.8.1.1. Cinsiyet

Cinsiyet finansal okuryazarlığı etkileyen etkenlerden biri olarak düşünülmektedir. Finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda erkeklerin finansal kavramları kadınlara göre daha iyi kavradıkları ancak aralarında çok büyük bir fark olmadığı tespit edilmiştir (TEB, 2014). Dolayısıyla yapılan araştırmalar, gerekli finansal okuryazarlık eğitimlerinin verilmesiyle bu açığın ortadan kalkacağını ortaya koymuştur (TEB, 2017). Erkekler, risk faktörlerini en aza indirecek şekilde yatırımlarını çeşitlendirme konusunda kadınlara göre daha başarılıdır. Bunun nedeni, kadınların ekonomik kavramlara ilgi duymaması ve bu tür konuları sıkıcı bulmasından ya da daha önceki toplumlar da evin sorumluluğunun erkeklerde olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenle finansal kararları genellikle erkekler verdiği için kadınlar finansal konulara daha az aşinadır. Ancak günümüzde kadınların iş hayatında aktif rol üstlenmeye başlaması ve ortak sorumluluk kavramının mevcut aile yapılarının hukuki temellerine yerleşmesi, kadınların ekonomik kararlar almasını kolaylaştırmıştır (Chen ve Volpe, 2002).

1.8.1.2. Yaş

Yaş ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında çan şeklinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Finansal okuryazarlık becerileri genç ve ileri yaş gruplarında daha düşük olduğu

görülmektedir. Gençlere yönelik finansal eğitime tüm ülkelerde özel önem verilmekte ve becerilerin erken yaşlardan itibaren kazanılmasını sağlayacak eğitim programları düzenlenmektedir. Orta yaş grubundaki bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir (TEB, 2013). Bunu nedeni, birçok finansal kararın bu yaşta alınmasıdır (Kuyumcu, 2018). Belli bir yaştan sonra yaş arttıkça finansal okuryazarlık seviyesinin azaldığı ve ters bir etkileşimin olduğu görülmektedir (Lusardi (2009). Yaşlı yetişkinler için de devamlı değişen finansal ürünleri ve finansal hizmetleri anlamak zorlaşabilmektedir (URL-1:<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/blog/sayfalar/finansalokuryazarlik.aspx>).

1.8.1.3. Eğitim Durumu

Eğitim düzeyi finansal okuryazarlıkla doğrudan ilişkilidir. İnsanların günlük hayatlarında gerekli finansal deneyimlere sahip oldukları göz önüne alındığında, eğitim durumu ve finansal okuryazarlık düzeyi ile aldıkları finansal eğitimin katkısı arasında anlamlı pozitif bir etkileşimin olduğu söylenebilir. Bu konuda finans, ekonomi, matematik, istatistik ve işletme vb. alanlarda almış kişiler daha öne çıkmaktadır. Araştırmalar, kişinin eğitim durumunun artması ile finansal okuryazarlık seviyesinin artması arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir (TEB, 2017).

1.8.1.4. Medeni Durum

Kişilerin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda, bekâr kişilerin finansal okuryazarlık düzeyinin evli kişilere göre biraz daha yüksek olduğu belirlenmiştir (TEB, 2016). Bu sonuç çok büyük bir fark yaratmasa da evli kişilerin sorumlulukları paylaşacak birinin olması ve bekâr kişilerin tüm sorumluluğu bir başına üstlenmesi bağlamında değerlendirildiğinde finansal ürünlere maruz kalma ve uygulama sahası bulan bekâr kişilerin finansal okuryazarlık düzeyi evli insanlara göre daha yüksektir (Kuyumcu, 2018).

1.8.2. Bireysel Gelir Düzeyi

Araştırmalar, yüksek gelir gruplarının, finansal okuryazarlık düzeylerinin de yüksek olduğunu ortaya koymuştur (TEB, 2013). Yüksek gelirli kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük gelirli kişilere göre daha yüksek olmasının temel nedeni; yüksek gelirli grupların ihtiyaç duydukları finansal okuryazarlık eğitimi alma olanağına sahip

olmalarıdır. Bu nedenle düşük gelirli insanlara yönelik finansal okuryazarlık eğitimlerine ağırlık verilmesi ve onlara ihtiyaç duydukları finansal eğitimin sağlanması son derece önemlidir (Bayram, 2010).

1.8.3. Çevresel Faktörler

Finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörler arasında insanların yaşadığı çevre yer almaktadır. Araştırmalar, büyük şehirlerdeki insanların finansal okuryazarlık düzeyinin kırsal bölgelerdeki insanlara göre önemli ölçüde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu iki bölge dışındaki il ve ilçelerde yapılan araştırmalarda finansal okuryazarlık düzeylerinin olması gereken düzeyin altında olduğu ama birbirine yakın olduğu belirtilmiştir (TEB, 2015). Sanayileşme yoluyla ekonomik manada gelişen bölgeler, tarımsal manada gelişen bölgelere oranla daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahiptir (Chen ve Volpe, 2002).

Bir diğer önemli çevresel faktör ise aile, arkadaş çevresi ve finansal okuryazarlık konusunda bilgisi olan kişilerdir. Araştırmalar kişilerin finansal kararlar alırken sıklıkla aile büyüklerine danıştıklarını göstermiştir. Bir başka karar verici unsur ise; arkadaş çevresidir. Genellikle bireyler finansal bir karar vermeden önce, konuyla ilgili daha önce benzer finansal kararlar vermiş olan arkadaşlarından görüş alarak bilgi edinmeye ve uygulamaya çalışırlar. Ek olarak, bireyler genellikle çevrelerindeki herhangi bir ilgili finans kuruluşuna başvurarak işlem yaparlar. Bu durum alınan finansal kararların söz konusu finansal kuruluşların sağladığı hizmetlerle sınırlı olduğu anlamına gelir.

İnternet, televizyon, haber bültenleri, kitaplar, dergiler, gazeteler, reklamlar vb. medya ve iletişim araçları finansal okuryazarlığı etkileyen çevresel faktörler arasında yer alır. Ayrıca ekonomik sistemin önemli ortakları olan devlet, düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bankalar, ekonomik ve mali odalar, sivil toplum kuruluşları, borsalar, üniversiteler ve finans uzmanları da finansal okuryazarlığı etkileyen çevresel faktörlerdir.

Finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen tüm bu faktörlerin ve sayısız diğer faktörlerin değerlendirilmesi, bireylerin ve nihayetinde toplumun refahını artırmak için gereken finansal eğitimin başarı oranını da artıracaktır (Kuyumcu, 2018).

1.9. Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi

Alan yazın taramasında finansal okuryazarlığın üç farklı yöntem kullanılarak ölçüldüğünü görmekteyiz. İlk yöntem, finansal bilgileri ölçmek için objektif finansal okuryazarlık anketlerini kullanır. Bu ölçekler; temel ve ileri düzey finansal okuryazarlık sorularına dayalı olarak geliştirilir ve değerlendirilir. İkinci yöntem ise; finansal okuryazarlık, belirli değer aralığına göre belirlenen bir ölçek kullanarak örneklemin algısını ölçmeyi hedefler. Üçüncü yöntem ise; hem objektif testler hem de öz değerlendirme yöntemiyle finansal okuryazarlık seviyesini ölçer. Bahsedilen yöntemlerin yanı sıra, finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek için, kullanımı sınırlı da olsa, vekâlet yöntemi adı verilen bir yöntem de kullanılmaktadır (Aren ve Dinç Aydemir, 2014).

Finansal okuryazarlığı ölçerken bilgi formu, bilgiyi uygulama yeteneği ve becerisi, algılanan bilgi, olumlu finansal davranış ve finansal deneyim gibi hususlar değerlendirilir (Hung vd., 2009). Bazı tutumlar bireyin geçmiş hayatı ve deneyimlerinin sonucunda oluşur. Finansal davranış, kişilerin kişisel mali durumlarını yönetirken benimsedikleri kısa vadeli ve uzun vadeli davranışlar şekline tanımlanabilir (Alkaya ve Yağlı, 2015).

İyi bir Finansal Okuryazarlık Ölçeği; araştırmacıların ölçülen finansal okuryazarlık seviyelerindeki finansal huzuru azaltan boşlukları tespit etme yeteneğini geliştirecek ve istenen eğitimin eğitimsel kazanım sonuçlarının daha iyi tanımlanmasına olanak tanıyacaktır. İyi bir ölçeğin bir diğer önemli avantajı, araştırmacıların bilgi ve beceri eksikliğinden en çok hangi sonuçların etkilendiğini daha iyi belirlemesine olanak sağlamasıdır. Finansal bilgi ve uygulamayı yeteri kadar ölçen iyi programlanmış bir finansal okuryazarlık aracı; finansal eğitimin, finansal huzuru ve gerçekçi finansal davranışı güçlendirmek için gereken insan sermayesini nasıl geliştirdiğine dair fikir sunabilir (Huston, 2010).

Finansal okuryazarlık çalışmalarında; bazen performans testleri, bazen de öz değerlendirme testleri kullanıldığı görülmüştür. Performans testleri, bilgiye dayalıdır. Öz değerlendirme testleri ise, bilgimizi ve bilgimize olan güvenimizi, yani neyi ne kadar bildiğimizi sandığımızı ölçer. Ancak bireyler sıklıkla gerçekte bildiklerinden daha fazlasını bildiklerini düşünürler (Hung vd., 2009).

Küçük çocuklara yönelik uygun testler geliştirmek oldukça zordur. Bunun nedeni, geleneksel sınavlar sıralı okuma yeteneğine sahip ilkökul öğrencileri için uygun olmayabilir. Bir diğer konu ise bu yaş grubunun olgunluğu ve dikkat süresi ile ilgilidir

(Hagedorn, Schug ve Suiter, 2012; Hawthorne vd., 2003). Sınırlamalara ve eksikliklerine rağmen, yeni değerlendirme araçlarının geliştirilmesi ve bu araçları kullanarak temel testlerin yapılması tartışılmaya devam etmektedir (Hawthorne vd., 2003).

Finansal okuryazarlığı ölçmeye yönelik yapılan çalışmalarda kullanılan finansal okuryazarlık testleri hedef kitleye göre farklı şekilde ölçmektedir. Literatür incelendiğinde hane halkı, emekliler, kadınlar, gençler, özel sektör çalışanları, üniversite öğrencileri, lise öğrencileri ve ortaokul öğrencileri gibi farklı gruplar arasında finansal okuryazarlık ile ilgili çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir (Adalar, 2019).

Türkiye’de yapılan en kapsamlı ve düzenli olarak kabul edilen finansal okuryazarlık anketi, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Anketi’dir. Bu anket, 2013 yılından bu yana TEB (Türkiye Ekonomi Bankası), Boğaziçi Üniversitesi ve FODER (Türkiye Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği), tarafından düzenli olarak uygulanmaktadır. Ankette finansal bilgi, tutum ve davranışlar ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmektedir. 2020 anket verilerine göre tüketici finansman endeksi 60,8 olurken; anket sonuçları, finansal okuryazarlık konusunda kadınların, evlilerin, 55 yaş üstü kişilerin, nispeten düşük eğitimli, düşük gelirli ve düşük sosyoekonomik statüye sahip kişilerin dezavantajlı durumda olduğunu gösteriyor. Ağırlıklı olarak işsizler, öğrenciler ve çiftçilerin oluşturduğu görülmüştür (Karaca, 2020).

Çocuklara ve gençlere yönelik çok az finansal araştırma bulunmaktadır (Hawthorne ve diğerleri, 2003; Walstad ve Rebeck, 2017). Bu kısmen değerlendirme materyallerinin eksikliğinden, kısmen de belirli bir programa ya da belirli bir müfredata odaklanılmasından kaynaklanmaktadır. İlkokul öğrencilerinin ekonomik kavramları anlamalarına ilişkin ampirik araştırmaların bulunmamasının bir nedeni, değerlendirme materyallerinin eksikliğidir. Bu dönemde en çok kullanılan değerlendirme araçlarından biri Walstad ve Robson (1990) tarafından geliştirilen “Temel Ekonomi Testi”dir. Ancak bu testte 5. ve 6. sınıflar için sorular bulunmaktadır (Hawthorne vd., 2003).

1.10. Alan Yazın Taraması

Alan yazın “finansal okuryazarlık” ifadesi ile incelendiğinde son yıllarda hem ülkemizde hem de yurtdışında çeşitli araştırmaların yapıldığını göstermektedir. Özellikle 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin finansal açıdan yarattığı evrensel sıkıntılar konuya farkındalığın artmasını sağlamıştır. Dünya’daki pek çok ülkenin etkilendiği bu krizin sebeplerini

inceleyen araştırmacılar, etkenlerden birinin de sahip olunan finansal varlıkların bilinçli kullanılmaması, yönetilememesi olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmalar ülkemizde hazırlanan tezler ve makaleler ile yurtdışında yapılan araştırmalar ve sonuçlarının detaylı incelenmesi aşağıda detaylandırılmıştır.

1.11. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

1.11.1. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Bağlamında Hazırlanan Makaleler

Finansal Okuryazarlık ile ilgili uluslararası çalışmaların gelişim sürecini ortaya koymayı amaçlayan Orman ve Acar (2021), Web of Science (WoS) veri tabanında 2009-2020 yılları arasında yayınlanan 1855 çalışmanın bibliyometrik analizini yapmışlardır. Analiz neticesinde makale sayılarının her sene sürekli arttığı, 339 çalışmayla 2020 yılında en fazla çalışmanın yürütüldüğü görülmüştür. Bununla birlikte çalışmalar anahtar kelimelerine göre incelendiğinde; finansal okuryazarlık, eğitim, davranış bilgi, okuryazarlık gibi finansal olguların öğretilmesi için önemli olan kelimelerin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anahtar kelimelerden zenginlik kelimesinin 2017 yılında, finansal okuryazarlığın 2018’de, eğitimin 2019’da, kabiliyetin ise 2020 yılında en trend olarak kullanıldığı bulunmuştur. Ayrıca anahtar kelimeler üzerinden oluşturulan Tematik Harita yöntemine göre, uluslararası alanyazında ana temanın eğitim olduğu ve bu kelimenin okuryazarlık ile davranış kelimeleriyle birlikte sıkça kullanıldığı gözlenmiştir. Yeni çalışmalarla ise ana temaya yön veren anahtar kelimelerin cinsiyet ve finansal okuryazarlık olduğu dikkat çekmiştir.

Çelikten vd’nin (2023) yapmış oldukları makale çalışmasında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranışları farklı değişkenlere göre incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık tutum ve davranış seviyelerinin yüksek olduğu ve daha çok anne baba tutumuna bağlı çeşitli demografik değişkenlerden etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Çarıkçı (2019) ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranışlarını ve öğrencilerin finansal okuryazarlık eğitimi aldıktan sonra finansal terimlerin öğrenilme derecesi ölçüldüğü makale çalışmasında anket yöntemiyle elde ettiği 193 verinin analizinde; öğrencilerin finansal okuryazarlık ile ilgili temel kavramları sosyal hayatlarında duyduklarını fakat tanımlarını yapamadıklarını tespit etmiştir. Fakat konuyla

ilgili verilen finansal eğitimin sonrasında öğrencilerde finansal okuryazarlık farkındalığının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Şengel vd.'lerinin (2022) 10 yaş grubundaki öğrencilerin finansal okuryazarlık eğitimleri ile tüketim ve tasarruf davranışları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amacıyla yarı deneysel yaptıkları makale çalışmasında, deney gruplarına araştırmacılar tarafından düzenlenen 10 modülden oluşan 300 dakikalık finansal okuryazarlık eğitimleri verilmiştir. Araştırmanın sonucunda deney grubundaki öğrencilerin finansal okuryazarlık eğitimleri ile tüketim ve tasarruf konularında bilgilerinin ve becerilerinin arttığı görülmüştür.

Şayan ve Yakut'un (2022) yapmış oldukları makale çalışmasında ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından inceleyerek, bu konuda çözüm önerileri sunmuşlardır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar ile cinsiyet, sınıf seviyesi, bütçe yapma, ekonomiyi takip etme konusunda anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı puanlar ile annenin mesleği, annenin eğitim seviyesi, babanın mesleği, babanın eğitim seviyesi, tasarruf yapma durumları, ailenin geliri, kumbara kullanımı, alışveriş öncesinde ürün ve mağaza hakkında araştırma yapma değişkenlerine göre karşılaştırma yapıldığında anlamlı farklılıklar ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Öğrenci ve ebeveynlerine finansal okuryazarlık becerisi eğitimi verilmesi konusunda çeşitli öneriler sunmuşlardır.

Yiğitbaş, Temeloğlu ve Şimşek'in (2020) yaptıkları makale çalışmasındaki amaç, ortaokulda öğrenim gören öğrencilerde tasarruf bilinci oluşturarak, gelecekte tasarruflarını daha faydalı alanlarda kullanmalarını sağlamak için finansal okuryazarlık hakkında bir altyapı oluşturmaktır. Bu amaca ulaşmak için lisede öğrenim gören 12-14 yaş grubundaki öğrencilere finansal eğitim verilmiştir. Finansal eğitimin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla anket soruları kullanılmıştır. Nicel yöntemle dayanan formel yapıdaki anket soruları hem finansal eğitim öncesi hem de finansal eğitim sonrası uygulanmıştır. Finansal eğitim öncesinde ve sonrasında nicel yöntemle dayalı formel anket soruları uygulandığı çalışmanın sonunda, finansal eğitimin lise seviyesindeki öğrencilerin finansal okuryazarlıklarının finansal eğitim sayesinde geliştirildiği tespit edilmiştir.

Koç vd. (2022) makale çalışmasında, Akdeniz Bölgesinde dört farklı lisede öğrenim gören 191 öğrencinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirleyerek, matematik başarıları ve demografik özellikler ile ilişkilerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. İlişkisel tarama

modelinde yürütülen çalışmada anket formuyla veriler toplanmıştır. Bulgular, öğrencilerin matematik başarısının orta düzeyde olduğunu, okul türüne göre anlamlı farklılaştığını göstermiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin ise zayıf olduğu, finansal okuryazarlık düzeyinin okul türü ve baba eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği, cinsiyet, aile gelir düzeyi ve anne eğitim durumuna göre ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlığın matematik başarısı ile orta düzeyde pozitif ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Sönmez ve Kılıç (2020) bankacılık ve finans öğrencileri ile yapılan makale çalışmasında üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal bilgi ve tutuma ilişkin davranışlarını incelemişlerdir. Öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için frekans dağılımlarından yararlanılmıştır. Demografik özellikler ile finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için ki-kare analizi kullanılmıştır. Finansal okuryazarlık başarı düzeyleri ile demografik özellikler arasında sadece cinsiyet ve yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Demografik özelliklerle finansal okuryazarlık arasındaki ilişki ise anlamlıdır. Finansal bilgi ile finansal okuryazarlık başarı düzeyleri ve finansal tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Bağcı ve Arabacı'nın (2019) makale çalışmasında, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ve finansal okuryazarlıklarını etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Çalışmanın sonunda; öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin çok düşük olduğu, bu durumun sebebinin matematiksel sorunlar olduğu belirlenmiş olup; öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin çoğunlukla internet kaynaklarından elde edilen bilgilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte finansal okuryazarlık düzeyinin; baba mesleği, aile geliri, gelir-gider seviyesi, kredi kartının olması, kredi kartının limiti, kredi kartı asgari miktarını ödeme gücü, temel finans bilgisi, finansal okuryazarlık eğitimi, hangi bilgi kaynakları kullanılacağı ve hangi finansal araçlara yatırım yapılacağı ve finansal okuryazarlık yeterliliği faktörlerinden etkilendiğini tespit etmişlerdir.

Akçay ve Semercioğlu'nun (2021) yapmış oldukları makale çalışmasında sınıf öğretmenlerinin “matematik okuryazarlığı öz yeterlik algıları” ile “finansal okuryazarlık tutum ve davranışları” arasındaki ilişki incelenmiştir. Bununla birlikte değişkenlerin cinsiyet, eğitim düzeyi, sınıf seviyesi, mesleki deneyim yılı vb. demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemişlerdir. İlişkisel tarama modelinin

kullanıldığı çalışmanın sonucuna göre; sınıf öğretmenlerinin “matematik okuryazarlığı öz yeterlik” puanları ortalamanın üzerinde, finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ise düşük seviyede çıkmıştır. Ayrıca finansal okuryazarlık tutum ve davranışlarının matematik okuryazarlığı öz yeterliliğinden etkilendiği bulunmuştur.

1.11.2. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Bağlamında Hazırlanan Tez Çalışmaları

Alan yazın incelendiğinde ülkemizde finansal okuryazarlık ile ilgili araştırmaların 2010 yılından bu yana artarak devam ettiği görülmektedir.

Bu araştırmalar daha çok bireylerin finansal okuryazarlık becerilerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesine dayanmaktadır.

Türkiye literatüründe;

Doktora tezleri incelendiğinde;

Bankacılık alanında, ev ekonomisi alanında, eğitim ve öğretim alanında, ekonomi alanında, maliye alanında, sağlık kurumları yönetimi alanında ve ekonomi alanında toplam 16 doktora tez çalışması bulunmaktadır.

Tezlerin çalışma alanları ve yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1.2. Doktora Tezleri

TEZİN ALANI	YILLAR										
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Bankacılık	1		1	1							
Eğitim ve Öğretim			1		1	1	1	1	2		
Ekonomi						1				1	
Ev Ekonomisi		1									
Maliye							1				
Sağlık Kurumları Yönetimi							1				
Sigortacılık									1		

1.12. Eğitim Alanında Hazırlanan Finansal Okuryazarlık ile ilgili Doktora Tezleri

Eğitim-öğretim alanında yapılan doktora tez çalışmaları incelendiğinde; ilkokul 4.sınıf ve ortaokul öğrencilerinin sıklıkla Sosyal Bilgiler dersinde finansal okuryazarlık becerilerinin gelişimi (Arıkan, 2021; Çelikten, 2020; Önlen, 2022; Tanyel, 2022) üzerine olduğu dikkat çekmektedir.

Sönmez (2016), doktora tezinde yedinci sınıf öğrencilerinin matematikselleştirme becerilerini ortak finansal karar verme etkinliklerinde nasıl kullandıklarını matematiksel modelleme etkinlikleri aracılığıyla belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaca ulaşmak için finansal okuryazarlık çerçevesine ve yedinci sınıf matematik kazanımlarına uygun beş farklı etkinlik hazırlanarak öğrencilere uygulandı. Araştırmanın sonuçları, öğrencilerin gündelik hayatta karşılaştıkları finansal durumlarda finansı daha iyi yorumlayabildiklerini ve matematiksel ilişkileri daha iyi açıklayabildiklerini tespit etmiştir. Sönmez, finansal okuryazarlığın matematik eğitimi yoluyla geliştirilmesinin mümkün ve uygun olduğunu belirtmiştir.

Özkale (2018) doktora tezinde, Türkiye ve Kanada (Ontario) matematik müfredatlarını finansal okuryazarlık ve matematik okuryazarlığı perspektifinden incelemiş ve Colesium finansal okuryazarlık modelini önermiştir. Bu çalışmada Türkiye 2005-2013-2017 dönemi matematik müfredatlarını karşılaştırılarak, Türkiye'deki ve Ontario'daki matematik müfredatlarını farklı bileşenler açısından karşılaştırılmıştır.

Adalar (2019) doktora tezinde, öğretmen adaylarının finansal okuryazarlıkların artırılmasına yönelik bir model önermeyi hedeflemiştir. Bu amaçla ekonomi dersine entegre edilen bir eğitim uygulamasının akademik başarıya, finansal tutum ve davranışlara, derse yönelik tutumlara etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen karma yöntem verilerine dayanarak, yapılan uygulamaların akademik başarı, finansal okuryazarlık tutum ve davranışları üzerinde istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ancak ekonomi dersine ilişkin tutum değişikliklerine etki etmediği tespit edilmiştir. Ancak nitel analiz sonucunda ekonomi dersine yönelik tutumların olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir. Para yönetimi, tasarruf, harcama gibi içeriklerin gerçek hayata yansıtılması ve yaşam deneyimlerinin uygulamaya konulması durumunda başarılı finansal okuryazarlık eğitiminin etkili olabileceği gösterilmiştir.

Çelikten (2020) doktora tezinde ilkökul öğrencilerine yönelik Marmara finansal okuryazarlık programını geliştirmiş ve programın tutum, davranış ve okul başarısı uygulamalarının öğrencilerin finansal okuryazarlık bilgileri üzerindeki etkisini incelemiştir. 10 haftalık deneysel pilot çalışmaların sonuçlarına göre, Marmara finansal okuryazarlık programının öğrencilerin finansal bilgilerini arttırmanın yanı sıra olumlu finansal tutum ve finansal davranış kazandırmada da oldukça etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Arıkan (2021) doktora tezinde sosyal bilgiler dersinde bağlam temelli öğrenme yaklaşımının kullanılmasının öğrencilerin akademik başarıları, finansal okuryazarlık becerileri ve öğrenimlerinin kalıcılığı üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Bağlam temelli öğrenme yaklaşımının akademik başarıya, finansal okuryazarlık becerilerine ve öğrenmenin kalıcılığına olumlu etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Tanyel'in (2022) doktora tezinde, ilkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde “üretim, dağıtım ve tüketim” öğrenme alanının öğretilmesinde farklılaştırılmış öğretim etkinliklerinin öğrencilerin yeterlik temelli akademik başarısına, finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranışlarına etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının sosyal bilgiler dersine etkisini incelediğimizde deney grubu öğrencilerinin beceri temelli akademik performanslarında anlamlı farklılıklar bulunurken, kontrol grubunda yeterlik temelli akademik başarıda anlamlı bir artış gözlenmemiştir. Ayrıca uygulama, deney grubundaki sosyal bilgiler derslerine yönelik tutumlarda da anlamlı farklılıklar yaratmıştır. Farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının finansal okuryazarlık becerileri üzerindeki etkisinin incelendiği bölümde; uygulama öncesi ve sonrası ölçümlerinde deney grubunun finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranışlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Ek olarak, deney grubu ölçümleri ile kontrol grubu ölçümleri karşılaştırıldığında bilgi ve tutumlarda önemli farklılıklar olmasına rağmen, davranışsal ölçümler konusunda iki grup arasında önemli bir fark yoktur. Nitel sonuçlar genel olarak nicel verileri destekler nitelikte olup, öğrencilerin uygulamaya yönelik tutumları olumlu olmuştur.

Önlen (2022) doktora tezinde, sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde finansal okuryazarlık becerisinin geliştirilmesi için hazırlanan matematiksel modelleme etkinliklerinin etkililiğini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, ön test ve son test sonrasında finansal okuryazarlık başarı testi puanlarındaki değişimin sosyal bilgiler dersi kapsamındaki matematiksel modelleme etkinlikleriyle bağlantılı olduğunu göstermiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlardan biri de uygulamalı matematiksel modelleme etkinliğinin hem öğrenciler hem de veliler tarafından faydalı olarak değerlendirilmesidir. Hazırlanan etkinliklerde ortaya konulan problemlerin, öğrencilerin gündelik yaşamda karşılaşılabilecekleri olayları içermesi ölçüsünde öğrencilerin dikkatini çekmesi gerektiği belirlenmiştir.

Yüksek Lisans Tezleri incelendiğinde;

Bankacılık, Bilim ve Teknoloji, Eğitim ve Öğretim, Ekonomi, Endüstri ve Endüstri Mühendisliği, İşletme, Kamu Yönetimi, Maliye, Matematik, Sağlık Kurumları Yönetimi, Sağlık Yönetimi, Sigortacılık, Turizm ve Ziraat alanlarında toplam 155 yüksek lisans çalışması bulunmaktadır.

Tezlerin çalışma alanları ve yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1.3. Yüksek Lisans Tezleri

TEZİN ALANI	YILLAR														
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bankacılık			1			1	1		2	1	1	2	2	4	
Bilim ve Teknoloji												1			
Eğitim ve Öğretim							1			3	4	2	1	3	1
Ekonomi					2	2		2	1	5	4	7	5	3	
Endüstri ve Endüstri Mühendisliği													1		
İşletme	1				1	3	1	4	9	18	11	12	6	4	
Kamu Yönetimi										1	2		1		
Maliye									1	3	1	3	3	1	
Matematik													1		
Sağlık Kurumları Yönetimi								1				1			
Sağlık Yönetimi														1	
Sigortacılık										1					
Turizm												1			
Ziraat													1		

1.13. Yüksek Lisans Tezleri

Eğitim-öğretim alanında finansal okuryazarlık ile ilgili yüksek lisans tezleri incelendiğinde; sıklıkla ortaokul (Ertoğrul, 2020; Karaaslan, 2020; Köroğlu, 2021) ve lise (Erkılıç, 2019; Fidancı, 2021; Özdemir, 2020; Tosun, 2016) öğrencileriyle çalışıldığı, bu araştırmalarda ise farklı değişkenler bakımından okuryazarlık düzeylerinin sıklıkla ele alındığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte finansal okur yazarlık program geliştirme (Özdemir, 2020) ve farklı ülkelerin finansal okur yazarlık programlarını karşılaştırma (Solmaz, 2023) çalışmalarına ulaşılmaktadır.

Tosun (2016), finansal okuryazarlık konusunu lise öğrencilerinin bakış açısıyla ele alırken; lisede öğrenim gören öğrencilerinin finansal erişim, bilgi, tutum ve davranışlarına ilişkin verileri kullanarak finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye çalışmıştır. Sonuçlar lise öğrencilerinin lise öğrencilerinin finansal gelişime yönelik meraklarının düşük olduğunu ve yeterli temel finansal bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin olumlu finansal davranış ve tutumlar sergilediği fakat finansal bilginin, tutum ve davranışları üzerinde çok az etkisinin olduğu da söylenebilir.

Erkılıç (2019) çalışmasının amacı; lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini belirleyerek finansal okuryazarlık düzeyi ile matematik dersindeki başarısı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır. Lise öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmada; öğrencilerin finansal okuryazarlığı, para davranışlarına ilişkin algıları, parayı yönetme konusunda

algılanan öz yeterlilikleri, finansal bilgi seviyeleri, matematik derslerindeki performansları belirlenmiş ve bu konu öğrencilerin çeşitli demografik, sosyo-ekonomik ve tanımlayıcı özellikleri bakımından incelenmiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal davranış farkındalıkları, finansal yönetim öz-yeterlik farkındalıkları ve öğrencilerin matematik derslerindeki başarıları iyi seviyede, finansal bilgileri ise orta seviyededir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre çeşitli demografik değişkenler açısından matematik dersi puanları ve finansal okuryazarlık seviyeleri arasında pozitif yönde anlamlı farklılıklar bulunmuş, ebeveyn eğitim seviyesi ile anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Er (2019) yüksek lisans tezinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık düzeyini ölçmeye yönelik bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının algıladıkları para yönetimi öz yeterlik algısı ve para yönetimi davranışlarının ‘ortalama’ düzeyde olduğu ve finansal kavramlara ilişkin bilgileri açısından yeterli olduğu kanaatine varılmıştır. Aynı zamanda çalışmada finansal okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet arasında, sınıf seviyeleri ile ailenin yaşadığı çevre ve finans yönetiminde kişisel etkililik algıları arasında da önemli farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Taş (2019), yüksek lisans tezinde TR83 bölgesinde eğitim veren üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini karşılaştırmış ve çeşitli demografik değişkenler ile finansal okuryazarlık arasındaki bağı araştırmıştır. Bu çalışma üniversite öğrencilerinin temel finansal kavramlara ilişkin bilgi düzeylerini göstermektedir. Ayrıca çalışmada demografik özellikler ile temel finansal kavramları anlama düzeyi arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Özdemir (2020), lise öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarını arttırmaya yönelik hazırlanan bir programın etkisini ölçmek amacıyla yaptığı çalışmada, ön test ve son test kontrol gruplu 42 öğrenciye deneysel desen ile finansal okuryazarlık eğitimi verildikten sonra öğrencilerin finansal tutum ve finansal davranışlarını araştırmıştır. Araştırma sonuçları lise öğrencilerine yönelik geliştirilen finansal okuryazarlık programının finansal tutum ve finansal davranışlar üzerinde olumlu etki yarattığını göstermiştir.

Ertoğrul (2020), sosyal bilgiler müfredatında yer alan finansal okuryazarlığın “üretim, tüketim, dağıtım” öğrenme alanı üzerinden ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin %54’ünün yüksek seviyede, yaklaşık %38’inin orta düzeyde ve yaklaşık olarak %7’sinin düşük düzeyde

finansal okuryazarlığa sahip oldukları tespit edilmiştir. Analiz sonrasında finansal okuryazarlık ölçeğinde demografik özelliklere ve ölçeğin alt boyutlarına göre farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Anne okuryazarlığının diğer değişkenlere göre etki açısından öne çıktığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla sonuç olarak bu ölçek, ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde amaçlanan kazanımlara hangi seviyede ulaştıklarını ölçmede bakımından yardımcı olmuştur.

Mammadova (2020), ilk ve ortaöğretim müfredatlarında finansal eğitime ilişkin öğrenme çıktılarını, okutulan kitaplarda finansal okuryazarlık ile ilgili konuları belirleyerek, öğrencilerin okul programlarındaki finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve bakış açılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Veriler doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonuçları finansal okuryazarlıkla ilgili kazanımların çoğunun ilk ve ortaokul seviyesinde Sosyal Bilgiler müfredatında yer aldığını göstermiştir. Ancak nitel görüşmeler, beklenen öğrenme çıktılarının, öğrencilerin günlük ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu sonucuna varmıştır.

Karaaslan (2020) çalışmasında nicel ve nitel karma yöntemler kullanmış ve ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerini farklı değişkenlere göre araştırmayı amaçlamıştır. Nicel yöntem kullanarak elde edilen verilerin analizi neticesinde, öğrencilerin finansal bilgi testi puanlarının; sınıf seviyesi, cinsiyet, annenin eğitimi, ailenin aylık geliri, ekonomiyle ilgili yayınları takip etme, sosyo-ekonomik durum, tasarruf yapma, alacakları ürün ve alışveriş yapacakları mağaza hakkında ön araştırma yapma durumlarına göre anlamlı şekilde değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Nitel yöntemler kullanılarak elde edilen veri analizi sonuçları, öğrencilerin ekonomik yayınları sıkıcı bulduklarını, hemen para harcamak istedikleri için bütçe yapmadıklarını, para biriktirmek için kumbara kullandıklarını, bir ürünü satın almadan önce ürünün fiyatı ile ilgili ön araştırma yaptıklarını göstermektedir.

Fidancı (2021) “Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık algılarının farklı değişkenler kullanılarak incelenmesi” konulu yüksek lisans tezinde, öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin; finansal yönetim öz yeterlik algısı, finansal davranış algısı bakımından iyi düzeyde oldukları tespit edilirken, finansal bilgi testinde orta seviyede oldukları belirlenmiştir. Sonuçlar ayrıca; lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile sınıf seviyesi, okul türü, cinsiyet, ebeveyn eğitimi, ailenin aylık geliri ve buna bağlı olarak

verilen haftalık harçlık durumu vb. değişkenler arasında pozitif yönde ve oldukça anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Köroğlu (2021) yüksek lisans tezinde ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık yeteneklerini, birikim, tasarruf, finansal tutumlarını, harcama ve yatırım yaklaşımlarını belirleyerek; sosyo-demografik özelliklerin finansal tutum açısından farklılaşma durumunu istatistiksel olarak incelemiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin genel olarak para ve harcama ile ilgili konularda daha bilgili olduklarını, ancak makroekonomi, finansal sistem, birikim ve yatırım gibi konularda kafalarının karıştığını gösteriyor. Bununla beraber, finansal okuryazarlık ve olumlu finansal tutum açısından incelendiğinde, 8. sınıf öğrencilerinin 5. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu bir durum sergilediklerini tespit etmiştir. Bu durum finansal eğitimin önemini gösterdiği gibi öğrencilerin becerilerini daha da geliştirmeleri gerektiğini de göstermektedir. Bu durum, finansal okuryazarlık eğitiminin önemini ve öğrencilerin daha çok gelişime ihtiyaç duyduklarını göstermiştir.

Yiğit (2022) yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler dersi alan ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerini ve öğrencilerin bu beceriye ilişkin görüşlerini araştırmıştır. Araştırma sonuçları; öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarını ayırt etme, bütçe yapma, para yönetimi, paranın günlük hayattaki rolünü kavrama, tüketici haklarının bilincinde olma doğal kaynakların kullanımı ve satın alırken dikkatli olma konusunda çeşitli finansal okuryazarlık becerilerine sahip oldukları gözlenmiştir. Genel olarak anket ve yapılandırılmış görüşmeler sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık beceri seviyelerinin iyi düzeyde olduğu görülmüştür.

Solmaz (2023) yüksek lisans tezinde, finansal okuryazarlık becerilerinin müfredata başarıyla entegre edildiği Avustralya ve Kanada'nın Ontario ve Quebec eyaletlerinin finansal okuryazarlık müfredatlarını incelemiştir. Çalışmada Avustralya ve Kanada finansal okuryazarlık stratejileri incelenerek Avustralya ve Kanada'nın Ontario ve Quebec eyaletlerinin finansal okuryazarlık öğretim programlarının kazanımları, hedefleri, içerikleri, ölçme ve değerlendirme stratejileri, eğitim durumları ve okuryazarlık programı değerlendirmesi yapılmıştır. Daha sonra Avustralya ve Kanada eyaletlerinden Ontario ve Quebec finansal okuryazarlık programlarının unsurları, benzerlik ve farklılıklarına göre analiz edilmiştir.

Sağdıç (2023) yüksek lisans tezinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan ve uygulanan ortaöğretim matematik müfredatı ve

matematik ders kitaplarının finansal okuryazarlık becerileri açısından araştırılmıştır. Araştırma bulgularında, finansal okuryazarlığın kavram, boyut ve bileşenlerinin müfredatta sınırlı ölçüde dâhil edildiğini; sınıf seviyelerine göre dağılımın sistematik olmadığı; ders kitaplarında yer aldığı ancak sınıf seviyelerine göre dağılımı düzensiz olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ders kitaplarının müfredata göre finansal okuryazarlık bakımından daha zengin içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Özvatan (2023) yüksek lisans tezinde, araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin orta düzeyde olduğu; katılımcılar arasında yaş, iş tecrübesi ve eğitim durumu gibi demografik özelliklerine göre anlamlı farklılıklar olduğu ancak; medeni duruma ve cinsiyete göre katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür.

Başar (2024) yüksek lisans tezinde, ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık davranışları ile okul kantinini bilinçli kullanımı arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla yapmış olduğu bu çalışmada; öğrencilerin finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve davranış seviyelerinin yüksek olduğu, yaşa ve okul türüne göre önemli ölçüde farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Okul kantinlerinin bilinçli kullanım düzeyinin yüksek olduğu ve okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Çalışma sonucunda; finansal okuryazarlık tutum ve davranışları ile okul kantinini bilinçli kullanımı arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin okul kantinlerini bilinçli kullanımlarının %22’sini oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.14. Yurtdışında Hazırlanan Çalışmalar

Finansal okuryazarlık ile matematik başarısının incelendiği çalışmaları ele aldığımızda;

Susetyo (2024), “finansal okuryazarlığın öğrencilerin matematik başarıları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada öğrenci başarısını etkileyen öğrenci ve okul faktörlerinin belirlenmesi için anket yoluyla eğitim izleme programı olan Endonezya Öğrenci Yetkinlik Değerlendirmesi’nin verilerini kullanmıştır. Verilerin analizinde çok düzeyli regresyon analizi yapılmıştır. Bu çalışmada başarıyı etkileyen öğrenci faktörleri arasında finansal okuryazarlık ve ebeveynlerin eğitim durumu belirlenirken, okul faktörleri

arasında akreditasyon puanları belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, akreditasyon puanlarıyla tanımlanan okulların kalitesi ve öğrencilerin mal satın almadan önceki tutumları, finansman yeteneği ve finansal eyleme geçme yoğunluğu gibi öğrencilerin finansal okuryazarlık becerileri, öğrencinin matematikteki başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ebeveynlerin eğitim durumu da öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu değişkenlerin etkisi, akreditasyon puanlarının farklı olması nedeniyle okullar arasında farklılık göstermektedir.

Hazudin vd. (2018) yaptıkları araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin matematik performansı ile finansal okuryazarlık puanları, matematik performansı ile finansal refah ve finansal okuryazarlık ile finansal refah arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma, MARA Pahang Teknoloji Üniversitesindeki 239 lisans öğrencisi ile anket yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bulgulara göre öğrenciler matematik ve finansal okuryazarlık alanında yüksek puanlara sahip olmalarına rağmen, genel finansal refah durumları sınır düzeyde çıkmıştır. Değişkenler arasında pozitif korelasyonlar belirlenmiş ancak ilişkilerin hiçbiri anlamlı bulunmamıştır.

Indefenso ve Yazon (2020) çalışmalarında, lise öğrencilerinin finansal okuryazarlığı ile matematik problemi çözme yeteneği arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, öğrencilerin matematik problemi çözme becerilerindeki puanların, finansal okuryazarlık alanları olan finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum puanlarıyla ilişkilendirildiği korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Masaya Entegre Ulusal Lisesi'nden ve Laguna Entegre Bilim Lisesi'nden 9. ve 10. sınıflardan 563 katılımcı ile yürütülen çalışmada frekans, yüzde, ortalama ve Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Bulgular, katılımcıların ortalama düzeyde problem çözme yeteneği ve finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Problem çözme yeteneği ile finansal okuryazarlık arasında önemli ve doğrudan bir ilişkinin varlığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçları, finansal okuryazarlığın matematik dersini tamamlamada önemli etken olduğunu göstermiştir.

Jayaraman vd.'ne (2018) göre Dünyanın her yerindeki gençler arasında finansal okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olması, kişisel finansal refah ve ekonomi açısından çeşitli istenmeyen sonuçlara neden olmaktadır. Jayaraman ve arkadaşları yürüttükleri vaka çalışmasında Hindistan'daki lise öğrencileri (N = 586) arasında finansal okuryazarlık ve matematik becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmışlar, aritmetik beceriler ile

finansal okuryazarlık arasında güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Yüksek düzeyde matematiksel beceri, finansal okuryazarlıkta %5,6'lık bir artışla ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla bu ilişkinin cinsiyet, sınıf düzeyi, finansal eğitim durumu, ebeveyn katılımı, ebeveyn eğitimi, aile geliri ve gelecekteki eğitim planları gibi faktörler kontrol edildiğinde bile korunacağı sonucuna ulaşmışlardır. Aritmetik beceriler ve finansal okuryazarlık arasında güçlü bir ilişki olduğundan, eğitim politikası, aritmetik becerilerin artırılmasını finansal okuryazarlığı geliştirmenin araçlarından biri olarak düşünmektedir. Araştırmacılara göre finansal okuryazarlıkla ilgili sayısal beceriler (örneğin, tablo/veri karşılaştırmaları, hesaplar ve yorumlar) müfredatın bir parçası olarak teşvik edilmelidir.

Matematik eğitiminde ele alınması gereken bir alt başlık olarak finansal okuryazarlığı Slovakya'daki öğrenci grubuyla inceleyen Drábeková vd. (2022) çalışmalarında Slovakya'daki okul eğitiminde finansal okuryazarlık konusunu ortaya koymaktadır. Araştırmacılara göre aritmetik/sayısal beceriler ile finansal okuryazarlık arasında güçlü bir ilişkinin varlığı finansal okuryazarlığı geliştirdiği anlamına gelmektedir. Bu nedenle iki Slovak Üniversitesinde yürüttükleri anket sorularında finansal bilgi, finansal ürün ve hizmetlerin seçimi ve kullanımı gibi finansal okuryazarlığın bir parçası olan matematiksel hesaplamanın farklı yönlerine odaklanmışlardır. Çalışmanın sonuçları, matematik ile finansal okuryazarlığın öğretim sürecinde desteklenmesine ilişkin bulguları içermektedir.

Sagita vd. (2022), proje tabanlı öğrenme yoluyla matematik okuryazarlığı ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırmaları ele almışlardır. Bu makale çalışmasında araştırmacılar, Scopus veri tabanında 1994 ile 2022 yılları arasında yayınlanan 274 araştırmanın bibliyometrik analizi ile matematik okuryazarlığının kişinin finansal okuryazarlık becerisinin bilişsel faktörü olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bibliyometrik analizin ardından Yogyakarta'daki ortaokullardan rastgele seçilen toplam 15 matematik öğretmenine anket uygulayarak daha detaylı bilgi edinmeye çalışmışlardır. Anket sonuçlarına göre matematik öğretmenlerinin finansal terimleri sosyal bağlam olarak kullandıkları, finansal bilgi ve tutumları öğretmedikleri, 17 finansal terimden 13'ünü hiç duymadıkları yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Gelecekteki araştırmalar için öğrenme etkinliklerinin geliştirilmesi ve bunların bağımsız müfredatta uygulanması önerilmektedir. Bu durumun ise okullardaki matematik derslerinde finansal okuryazarlığın uygulanmasına yönelik en fazla kullanılan proje tabanlı öğrenmeyi kullanma yeteneğini etkilediği bildirilmiştir. Nitekim OECD ve çeşitli çalışmalar, ilk ve orta dereceli okullarda matematik

müfredatında finansal okuryazarlık ve matematiğin iç içe entegre bir şekilde sunulmasını önermektedir (Sagita vd., 2022).

Finansal okuryazarlık demografik değişkenlerin incelendiği çalışmaları ele aldığımızda;

Liagat vd.'nin (2020) yürüttüğü araştırmada, Pakistan'daki üniversitelerde eğitim gören 382 lisans öğrencisinin ortalama düzeyde finansal bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir. Demografik farklılıklara bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun erkek ve mezun olduğu, 26 yaş üstü olduğu, özel üniversiteye kayıtlı olduğu, yurttan ikamet ettiği ve akademik konularda puanı yüksek olan öğrencilerin finansal okuryazarlığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik farklılıklar incelendiğinde ise, aile tavsiyelerine uyan, yarı zamanlı olarak finans dersleri alan, banka hesabı sahibi olan ve ebeveyn geliri yüksek olan öğrencilerin finans konusunda daha bilgili olduğu dikkat çekmektedir.

Abriyanto ve Barusman'a (2024) göre finansal davranış, finansal okuryazarlık, ebeveynlerin sosyoekonomik durumu ve yaşam tarzı gibi çeşitli faktörlerden etkilenir. Bu çalışma, İktisat ve İşletme Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlığının, ebeveynlerin sosyoekonomik durumunun ve yaşam tarzının finansal davranışlarını önemli ölçüde etkileyip etkilemediğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada veriler anket kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın bulguları, finansal okuryazarlık ve yaşam tarzının öğrencilerin finansal davranışları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu, ebeveynlerin sosyoekonomik durumunun ise öğrencilerin finansal davranışları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Birlikte ele alındığında, finansal okuryazarlık, ebeveynlerin sosyoekonomik durumu ve yaşam tarzı, öğrencinin finansal davranışı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Ndou (2023) çalışmasında, Güney Afrika'nın farklı bölgelerinde yetişkinler arasındaki demografik faktörler ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada incelenen değişkenler arasında cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi bulunmaktadır. Verilerin analiz sonuçlarına göre erkeklerin kadınlardan daha fazla bütçe kullandığı, 41-50 yaş arası yetişkinlerin diğer yaş gruplarına göre finansal belgelerin kopyalarını daha çok sakladığı, orta düzeyde eğitim almış yetişkinleri diğerlerine göre, emeklilik için daha iyi birikim yapma eğilimi gösterdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte eğitim seviyesi ile emeklilik birikimleri arasında negatif bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dolayısıyla Ndou'nun yetişkinlerle yaptığı çalışmada, demografik faktörler ile finansal okuryazarlık arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Ahmada vd.'nin (2020) öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyine doğru demografik ve kişilik özelliklerini analiz etmek amacıyla Jakarta Devlet Üniversitesi işletme/yönetim bölümündeki öğrenim gören 194 öğrenci ile yaptıkları bu çalışmada demografik özelliklerin göstergeleri olarak cinsiyet, yaş, ebeveyn geliri, cep harçlığı ve ikamet yeri kullanılmıştır. Ayrıca kişilik özelliklerinin göstergeleri olarak finansal tutum ve finansal davranışlar dikkate alınmıştır. İstatistiksel araç olarak lojistik regresyon kullanılan çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin orta seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaş, cep harçlığı ve finansal davranış gibi birkaç göstergenin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde olumlu etkileri olduğu bulunmuştur. Ancak, ikamet yeri ve finansal tutum gibi diğer göstergelerin finansal okuryazarlık üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğu; cinsiyet ve ebeveyn gelirinin mali okuryazarlık üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma; Gupta ve Hanagandi (2022) tarafından Hindistan'ın Karnataka eyaletinin kuzey bölgesinden çok aşamalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 385 kişilik bir örneklem grubuyla yapılan bu çalışmanın; yaş, cinsiyet, kast, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi, tasarruf yüzdesi, aile büyüklüğü ve bağımlı sayısı gibi demografik faktörlerin finansal okuryazarlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonucunda, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi, tasarruf yüzdesi ve aile büyüklüğü gibi demografik faktörlerin finansal okur yazarlık düzeyi ile ilişkili olduğu kanısına varılmıştır.

Wagland ve Taylor (2009) yılında finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmada, cinsiyet faktörünün finansal okuryazarlık üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bernheim, Garrett ve Dean'in (2001) yılında lise öğretim programındaki finansal eğitimin öğrencilerin yetişkinlik sürecine etkisini incelemek amacıyla lise mezunları üzerinde yaptıkları bu araştırmada, finansal eğitim almış kişilerin, almamış olanlara göre daha yüksek tasarruf düzeylerine sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, örneklem grubu, araştırma etiği, veri toplama aracı ve veri analizi alt başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasındaki ilişkiyi farklı demografik değişkenler açısından incelemek için nicel araştırma yaklaşımına dayalı ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel tarama modelinde, iki ve daha çok değişken arasındaki değişimin varlığı, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, değişim varsa bunun nasıl olduğu ile yönü belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2011).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Konya ili ve Meram, Selçuklu, Karatay, Çumra ve Cihanbeyli ilçelerine bağlı MEB bünyesindeki okulların 4. sınıfında öğrenim gören 674 ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır. Bu çalışmada ilk etapta 832 ilkokul öğrencisine ulaşılmış olup, veli izni alınamayan öğrenciler ile ölçek maddelerini eksik yanıtlayan, maddelerin hepsi için aynı seçeneği işaretleyen öğrenci yanıtları uygulamadan çıkarılmıştır. Dolayısıyla ölçeği eksiksiz yanıtlayan ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 674 öğrencinin verileri dikkate alınmıştır. Araştırma grubunu oluşturan 674 öğrenciden 302'si erkek, 372'si kız öğrencidir.

Uygulama için Konya ili ve ilçelerinin seçilme nedeni, sosyoekonomik yönüyle çeşitlilik arz etmesidir. %5 örneklem hatası ve %95 güven aralığı için evren büyüklüğü bir milyon ve üzeri olduğu durumlarda uygun örneklem sayısı 384 olarak kabul edilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Çalışmanın örnekleme grubunun belirlenmesinde olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Okulların seçiminde kurum tipleri (A,B,C) dikkate alınmıştır. Eğitim kurumlarının tipleri, *Kurum Tipleri Tespit Formu* üzerinden öğrenci sayısı, kadrolu öğretmen ve diğer personel sayısı,

derslik sayısı gibi değişkenler bakımından yapılan değerlendirme sonucundan alınan puanlara göre belirlenir. Bu değerlendirmeye göre 60 ve daha fazla olanlar (A) tipi, 40’den 59’a kadar olanlar (B) tipi, 40’den az olanlar (C) tipi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, MEB ilkokul 4. sınıf matematik müfredatında finansal okuryazarlık kazanımının yer aldığı ve öğrencilerin alt sınıflarda daha önce finansal okuryazarlık konusunda herhangi bir ders ya da eğitim almamış olmaları dikkate alınmıştır. Ayrıca il merkezi ve ilçelerinde sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik çeşitlilik dikkate alınarak araştırma grubu netleştirilmiştir.

2.3. Araştırmanın Etiği

Çalışmanın uygulamalarına başlamadan önce Enstitü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden uygulama için etik kurul izni alınmıştır (Ek 1). Uygulama sürecinde öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak süreçte yapmaları istenilen adımlar  ğrenci ve velilerine detaylı bildirilmiştir. Bu kapsamda küçük yaşı grubundan oluşıan öğrencilerin uygulamaya katılımları için  ğrenci velilerinin veli izin formlarını gönüllü doldurmaları sağlanmıştır. Öğrenci ve velilerine çalışmanın hedefi, verilerin toplanma şekli, sonuçların nerede ve nasıl kullanılacağı ile verilerin gizliliği hakkında gerekli bilgiler verilerek araştırmaya gönüllü katılımın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca ölçeğin, bu tez çalışması kapsamında kullanımı için sorumlu yazardan e-mail yolu ile gerekli izin alınmıştır. Verilerin analizinde ise katılımcı adları kullanılmadan bilgilerinin gizliliğine ve bulguların geçerli güvenilir şekilde sunulmasına sadık kalınmıştır.

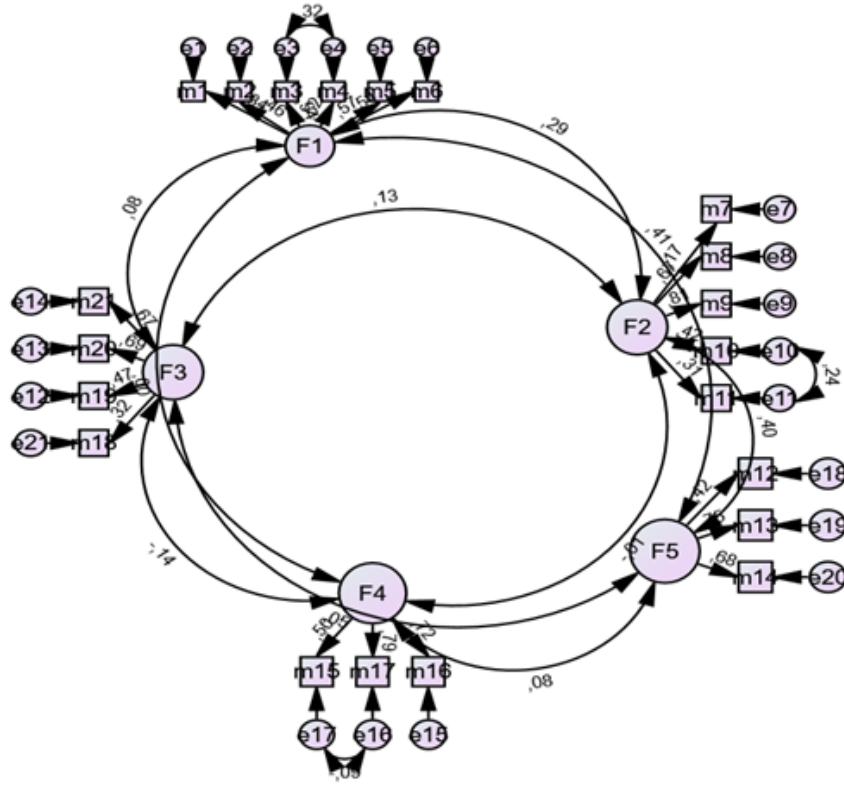
2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada finansal okuryazarlıkla matematik başıarı arasındaki ilişkinin incelenmesi için veri toplama aracı olarak öğrencilerin matematik başıarı ve çelikten ve Doğan (2020) tarafından geliştirilen “Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış  l eği” kullanılmıştır. Öğrencilerin matematik başıarı için 2023-2024 göz dönemi karne notları dikkate alınmıştır. İncelenen demografik özellikler arasında “cinsiyet, ebeveyn meslek türü, gelir düzeyi, eğitim durumu,  ğrenci kardeşı sayısı, harçlık alma sıklığı, kurum okul tipi, ekonominin takip edildiği kaynak türleri, alışverişı yapma sıklığı” yer almaktadır.

Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış  l eği ; 21 tutum ve davranış maddesinden ve 5 faktörden oluşımaktadır. Bu faktörler arasında; *finansal sorumluluk* (1-6. Maddeler), *finansal planlama ve tüketim* (7-11. Maddeler), *ihtiyaç farkındalığı* (12-14.

Maddeler), *harcama bilinci* (15-17. *Maddeler*), *finansal araçlar* (18-21. *Maddeler*) bulunmaktadır. Bu faktörlerden finansal sorumluluk boyutu öğrencilerin ülke ekonomisine katkı sağlama sürecinde sorumluluk alma ile ilgili duyuşsal özellikleri ölçmeyi hedeflemektedir. Diğer boyutlar dikkate alındığında ise; finansal planlama ve tüketim boyutu; alış verişle yönelik plan yapma tüketme ile ilgili davranışsal özellikleri, ihtiyaç farkındalığı boyutu ihtiyacı olan akranlarına yönelik davranışsal özellikleri, harcama bilinci boyutu; harcama konusunda bilinçli hareket etmeyi, olumlu tutum ve davranış özelliklerini, finansal araçlar boyutu; para, kredi/banka kartı veya kupon, indirim kartı gibi ödeme seçeneklerine dair davranışsal özellikleri ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek, “Tamamen katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” seçeneklerini içeren 5’li likert tipinde bir ölçektir. Ölçek geliştirme çalışmasında ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, 0.83’dür.

Bu araştırmada kullanmak üzere ölçeğin güvenilirliği ve boyutlarına dair özellikleri yeniden incelenmiştir. Ölçeğin beş boyutlu yapısını doğrulamak amacıyla araştırmacı tarafından 674 veri üzerinden Doğrulayıcı Faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Buna göre Ki-kare değeri başta olmak üzere ($\chi^2= 442.37$; $p= 0.00$, $sd=176$, $\chi^2/sd = 2.51$) uyum indeksleri GFI =.94, AGFI =.92, CFI =.87, NFI =.83, NNFI =.97, ve RMSEA =.047 olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri incelendiğinde değerlerin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu bilinmektedir (Byrne ve Cambell, 1999; Kline, 2005 ve Brown, 2006). χ^2/sd değerinin 4’ten küçük olması gerekmektedir (Harrington, 2009, 54). Ölçeğe ilişkin model aşağıda Şekil 2.1’de verilmiştir.

Şekil 2.1. Finansal Okuryazarlık Ölçeği Modeli

Ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak için cronbach alfa analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 2.1. Ölçek Güvenirliği

Değişken	Cronbach's Alfa Değeri
Finansal Okuryazarlık Ölçeği	.63
Finansal Sorumluluk	.68
Finansal Planlama ve Tüketim	.56
İhtiyaç Farkındalığı	.62
Harcama Bilinci	.68
Finansal Araçlar	.59
Spearman Brown iki yarı testi	.72

Bu tabloya göre, bu araştırmaya alınan grup için ölçeğin güvenilirlik kat sayısı 0.63 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Şöyle ki cronbach alfa katsayısı $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir. $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir. $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir. $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (George ve Mallery, 2003). Bu

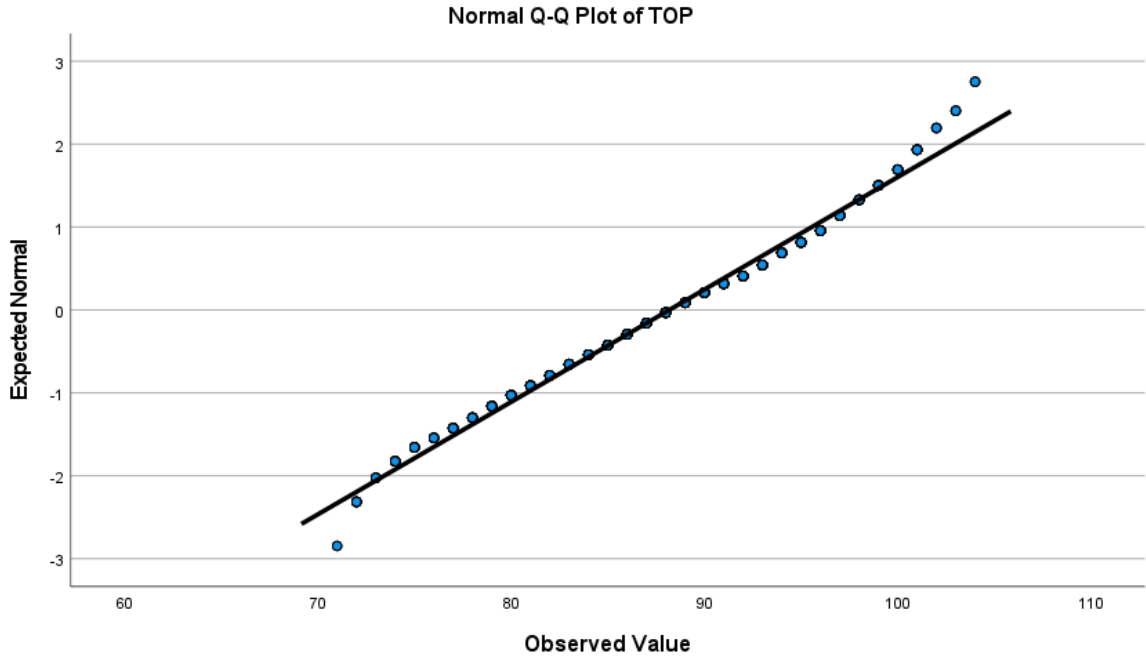
noktada tüm ölçeğin güvenilir olduğunu, alt boyutlar da ise; FS, İF ve HB boyutlarında güvenilir. FPT ve FA boyutlarında ise düşük güvenilirliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür.

2.5. Veri Analizi

Öğrencilerin 4. sınıf 1. döneme ait matematik dersi karne notları, matematik başarısı olarak değerlendirilmiş olup, matematik başarısı ile finansal okuryazarlık arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir. Aynı zamanda farklı demografik değişkenlerle (*cinsiyet, ebeveyn meslek türü, gelir düzeyi, eğitim durumu, öğrenci kardeş sayısı, harçlık alma sıklığı, kurum okul tipi, ekonominin takip edildiği kaynak türleri, alışveriş yapma sıklığı*) finansal okuryazarlık arasındaki istatistiki anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir.

İlk olarak IBM SPSS 27 programı üzerinden 7, 15, 16 ve 17. maddeler ters kodlama ile recode yapılarak veriler işlenebilir hale getirilmiştir. Ölçekte verilen puanlar toplam puan şeklinde hesaplanarak (TOP değişkeni) veri setine eklenmiştir. Veriler içerisinde boş bırakılmış madde olup olmadığına bakılarak toplam puan üzerinden Z değerleri (ZTOP) incelendi. %95 güven aralığında Z değerlerinin $\pm 1,96$ aralığında olması gerektiğinden Z değeri $\pm 1,96$ üzerinde olan formlar veri setinden çıkarıldı. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde hala veri setinin istenilen düzeyde normal dağılıma yakın olmadığı gözlemlendi. Veri setinde mahalonobis uzaklık katsayısı hesaplandı ve veri setindeki uç değerler belirlenerek veri setinden çıkarıldı. Çarpıklık, basıklık, mod, medyan ve aritmetik ortalama değerleri tekrar incelendi. Uç değer analizi yapıldı. Uç değerler atıldıktan sonra veriler incelendiğinde mod, medyan ve aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu, çarpıklık ve basıklık değerlerinin $-1 < x < 1$ aralığında olduğu gözlenmektedir. Geriye kalan 674 veri normal dağılıma yakın bir dağılım göstermektedir.

Araştırmada toplanan verilerin analizinde IBM SPSS 27 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın alt amaçları için kullanılacak test türüne karar vermek için her bir değişken için dağılımın normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Aritmetik ortalama, median ve mod değerlerinin birbirine yakın, basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde ise katsayıların ± 2 aralığına yakın değerler olduğu görülmüştür. Q-Q plot grafikleri incelendiğinde dağılımın normale yakın olduğu görülmüştür.

Şekil 2.2. Dağılıma ait Q-Q Plot Grafiği

Bu değerlendirmeler sonucunda dağılımın normal olduğu varsayılarak verilerin analizinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Verilere ait betimsel istatistikler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.2. Verilere Ait Betimsel İstatistikler

Betimsel İstatistikler	
Ortalama	88.18
Medyan	88
Mod	93
Çarpıklık	-.16
Çarpıklık Std. Hata	.09
Basıklık	-.68
Basıklık Std. Hata	.19

Dereceleme puan aralıkları en yüksek puan ile en düşük puan arasının 5 eş parçaya bölünmesi sonucu oluşturulmuştur. ($5-1=4$, $4/5=0.8$) En düşük puana 0.8 eklenerek dereceleme oluşturulmuştur.

1-1.8 Hiç katılmıyorum

1-81, 2-6 Katılmıyorum

2.61-3.4 Kararsızım

3.41 – 4.2 Katılıyorum

4.21 – 5 Tamamen katılıyorum

Katılımcıların görüşlerinin cinsiyet ve baba gelir durumuna göre farklılık gösterip göstermediği t-testi ile analiz edilmiştir. Ebeveyn meslek türü, anne gelir düzeyi, eğitim durumu, öğrenci kardeş sayısı, harçlık alma sıklığı, kurum okul tipi, ekonominin takip edildiği kaynak türleri, alışveriş yapma sıklığı değişkenleri için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA analizlerinde farkın anlamlı çıkması durumunda ise farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla SCHEFFE posthoc tesler kullanılmıştır. Grup sayısının 30'un altında olduğu değişkenler kendi aralarında birleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde incelenen alt problemlere göre bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Birinci Probleme Ait Bulgular

Ölçekten alınabilecek en düşük puan 21 (21 madde olduğu için) en yüksek puan 105 ($21 \times 5 = 105$) olmak üzere Tablo 3.1.'e göre ortama 88 olduğuna göre öğrencilerin finansal okuryazarlıkları Katılıyorum düzeyinde ($88.18/21=4.20$) olduğu gözlenmiştir.

Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşağıda verilmiştir. N veri sayısını, X toplam puan üzerinden aritmetik ortalamayı, düzey ise aritmetik ortalamanın madde sayısına bölünmesi ile ortaya çıkan sonucu göstermektedir. Daha sonra düzey, dereceleme puan aralıklarına göre yorumlanmıştır.

Tablo 3.1. Finansal Okuryazarlık Düzeylerine Ait Betimsel İstatistikler

	N	X	Düzye	Düzye Adı
FS	674	26.79	4.46	Tamamen katılıyorum
FPT	674	21.53	4.31	Tamamen katılıyorum
İF	674	13.63	4.54	Tamamen katılıyorum
HB	674	11.72	3.91	Katılıyorum
FA	674	14.50	3.62	Katılıyorum
ÖLÇEK	674	88.18	4.20	Katılıyorum

Tablo 3.1'de katılımcılarımızdan ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okur yazarlık durumlarına dair veriler bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde;

Katılımcı grubumuzun finansal okuryazarlıktan aldığı puana bakıldığında 88 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

3.2. İkinci Probleme Ait Bulgular

Katılımcıların matematik karne notlarına ait bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Puanlar, araştırmacı tarafından MEB'in 5'lik puanlama ile 100'lük puanlama ilişkisine göre kategorilendirilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Matematik Karne Notları

		Frekans
Grup	0-44	8
	45-54	15
	55-69	40
	70-84	216
	85-100	395
	Total	674

Tablo 3.2 incelendiğinde katılımcı ilköğretim 4. sınıf öğrencilerimizin matematik başarı düzeyine dair istatistiksel veriler bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde;

Katılımcı öğrencilerimizin karne notlarının 85-100 aralığında yoğunlaştığı, ikinci sırada ise 70-84 aralığının olduğu gözlemlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda katılımcı öğrenci grubumuzun matematik dersine dair not ortalamalarının yüksek sayılabileceği görülmektedir.

3.3. Üçüncü Probleme Ait Bulgular

Matematik başarıları ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiş olup sonuçlar Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Finansal Okuryazarlık ve Matematik Başarıları Arasındaki İlişki

	Matematik Başarıları	Finansal Okuryazarlık	FS	FPT	İF	HB	FA
Matematik Başarıları	1						
Finansal Okuryazarlık	.133**	1					
FS	.079*	.561**	1				
FPT	.093*	.648**	.220**	1			
İF	.079*	.536**	.284**	.367**	1		
HB	.063	.395**	-.009	.124**	.081*	1	
FA	.049	.515**	.047	.094*	.046	-.113**	1

(* $p < .05$, ** $p < .01$)

Tablo 3.3 incelendiğinde öğrencilerin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasında anlamlı, pozitif yönde ve zayıf bir ilişki olduğu ($r = .133$, $p < .01$) tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlığın alt boyutlar incelendiğinde matematik başarıları ile FS ($r = .079$, $p < .05$), FPT ($r = .093$, $p < .05$), İF ($r = .079$, $p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Matematik başarıları ile finansal okuryazarlığın diğer alt boyutları olan HB ($r = .063$, $p > .05$) ve FA ($r = .049$, $p > .05$) arasında ise anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamaktadır. İlişki düzeyinin açıklanma yüzdesi olarak r^2 değeri ise; .018 olup,

finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerindeki değişmelerin %18'i matematik başarısı tarafından açıklanmaktadır.

3.4. Dördüncü Probleme Ait Bulgular

Aşağıda katılımcı grubumuzun demografik özellikleri arasında cinsiyet, ailenin sosyoekonomik gelir durumu (anne-babanın meslekleri, eğitim ve gelir durumları), kardeş sayısına göre finansal tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğine dair elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

3.4.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyetine göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bağımlı t testi bulguları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.4. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

Puan	Gruplar	N	Ort.	SS	Sh _x	t Testi		
						T	Sd	P
FOTD Ölçeği	Erkek	302	87.88	7.6	.44	.94	672	.346
	Kadın	372	88.42	7.2	.37			
FS	Erkek	302	26.79	2.82	.16	.01	672	.994
	Kadın	372	26.79	2.95	.15			
FPT	Erkek	302	21.47	2.97	.17	.53	672	.595
	Kadın	372	21.58	2.70	.14			
İF	Erkek	302	13.54	1.80	.10	1.30	672	.195
	Kadın	372	13.70	1.60	.08			
HB	Erkek	302	11.64	2.94	.17	.70	672	.481
	Kadın	372	11.80	2.80	.15			
FA	Erkek	302	14.44	3.74	.22	.33	672	.741
	Kadın	372	14.54	3.57	.19			

Tablo 3.4 kontrol edildiğinde katılımcıların cinsiyetleriyle finansal okuryazarlıkları arasında görülen farklılıkların anlamlılığını tespit edebilmek için yapılmış t-test sonuçlarına dair veriler bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde; katılımcı grubunda bulunan erkeklerin finansal okuryazarlık puan ortalamasının 87.88 olduğu ve kadınların finansal okuryazarlık puanının 88.42 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Betimsel olarak bakıldığında kadınların finansal okuryazarlık seviyesinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmakla beraber, t-test sonuçları kontrol edildiğinde katılımcıların cinsiyetleri ile

Finansal okuryazarlığı ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki tabloya göre t testi sonucunda grupların Finansal okuryazarlık aritmetik ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır ($t_{(672)}=-0.94$; $p>.05$). *Alt boyutlar incelendiğinde ise; Finansal Planlama ve Tüketim* ($t=0.53$, $p>.05$). *İhtiyaç Farkındalığı* ($t=1.30$, $p>.05$). *Harcama Bilinci* ($t=0.70$, $p>.05$) ve *Finansal Araçlar* ($t=0.33$, $p>.05$) alt boyutları arasında cinsiyete göre bir farklılık bulunamamıştır.

3.4.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Sosyoekonomik duruma ait bulgulara, “ailenin meslek gruplarına, eğitim durumlarına ve gelir durumlarına” göre alt başlıklar altında aşağıda yer verilmiştir.

3.4.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Anne meslek grubuna göre ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular Tablo 3.5’te verilmiştir.

Tablo 3.5. Annenin Meslek Grubuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Ev hanımı	498	87.71	G.Arası	465.68	2	232.84	4.32	.014*	1-2
	Memur	33	90.64	G.İçi	36140.96	671	53.86			
	Serbest	143	89.23	Toplam	36606.63	673				
	Toplam	674	88.18							
FS	Ev hanımı	498	26.61	G.Arası	78.37	2	39.19	4.73	.009*	1-3
	Memur	33	26.73	G.İçi	5556.55	671	8.28			
	Serbest	143	27.45	Toplam	5634.92	673				
	Toplam	674	26.79							
FPT	Ev hanımı	498	21.59	G.Arası	2.16	2	1.08	.37	.688	
	Memur	33	21.58	G.İçi	1936.85	671	2.89			
	Serbest	143	21.31	Toplam	1939.01	673				
	Toplam	674	21.53							
İF	Ev hanımı	498	21.59	G.Arası	9.07	2	4.54	.57	.567	
	Memur	33	21.58	G.İçi	5356.77	671	7.98			
	Serbest	143	21.31	Toplam	5365.85	673				
	Toplam	674	21.53							
HB	Ev hanımı	498	11.50	G.Arası	100.72	2	50.36	6.23	.002*	1-3

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
	Memur	33	12.67	G.İçi	5425.50	671	8.09			
	Serbest	143	12.29	Toplam	5526.22	673				
	Toplam	674	11.72							
FA	Ev hanımı	498	14.41	G.Arası	63.91	2	31.95	2.41	.090	
	Memur	33	15.85	G.İçi	8882.59	671	13.24			
	Serbest	143	14.49	Toplam	8946.50	673				
	Toplam	674	14.50							

(*p<.05 NOT: İşçi serbest meslek ile birleştirilmiştir).

Tablo 3.5 kontrol edildiğinde katılımcıların annenin meslek gruplarıyla finansal okuryazarlık düzeyleri arasında görülen farklılıkların anlamlılığını ölçebilmek için yapılmış ANOVA testine ait sonuç verileri bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde; ölçek toplam puan açısından anne meslek grubuna göre ev hanımı ile serbest meslek arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Buna göre serbest meslek sahibi olan annelerin ev hanımı olan annelere göre finansal sorumluluk ve harcama bilinci düzeyleri daha yüksektir. Ölçek alt boyutlarına göre ise FS ve HB boyutlarında 1-3 grupları arasında farklılık olduğu görülmektedir.

Baba meslek grubuna göre ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.6. Babanın Meslek Grubuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Serbest	277	87.59	G.Arası	628.13	3	209.38	3.90	.009*	3-4
	İşçi	167	88.64	G.İçi	35978.50	670	53.70			
	Memur	156	89.53	Toplam	36606.63	673				
	Çiftçi	74	86.47							
	Toplam	674	88.18							
FS	Serbest	277	26.80	G.Arası	39.83	3	13.28	1.60	.190	
	İşçi	167	26.66	G.İçi	5595.08	670	8.35			
	Memur	156	27.15	Toplam	5634.92	673				
	Çiftçi	74	26.31							
	Toplam	674	26.79							
FPT	Serbest	277	21.49	G.Arası	20.67	3	6.90	.86	.460	
	İşçi	167	21.82	G.İçi	5345.17	670	7.98			
	Memur	156	21.37	Toplam	5365.85	673				
	Çiftçi	74	21.36							

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
İF	Toplam	674	21.53							
	Serbest	277	13.54	G.Arası	22.56	3	7.52	2.63	.059	
	İşçi	167	13.71	G.İçi	1916.45	670	2.86			
	Memur	156	13.87	Toplam	1939.01	673				
	Çiftçi	74	13.26							
	Toplam	674	13.63							
HB	Serbest	277	11.44	G.Arası	56.30	3	18.77	2.30	.076	
	İşçi	167	11.72	G.İçi	5469.92	670	8.16			
	Memur	156	12.18	Toplam	5526.22	673				
	Çiftçi	74	11.82							
	Toplam	674	11.72							
FA	Serbest	277	14.31	G.Arası	95.77	3	31.92	2.42	.065	
	İşçi	167	14.72	G.İçi	8850.73	670	13.21			
	Memur	156	14.95	Toplam	8946.50	673				
	Çiftçi	74	13.72							
	Toplam	674	14.50							

(* $p < .05$ NOT: Çoban, çiftçi ile birleştirilmiştir.)

Analiz sonucunda baba meslek grubuna göre babası memur ve çiftçi olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=3.90$, $p < .05$). Babası memur olanlar çiftçi olanlara göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahiptir. FA alt boyutunda memur ile çiftçi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Babası memur olan öğrenciler çiftçi olan öğrencilere göre finansal araçlar alt boyutunda daha yüksek puan almıştır.

3.4.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Anne eğitim durumuna göre ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tablo ile detaylandırılmıştır

Tablo 3.7. Annenin Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	İlkokul 1	219	86.86	G.Arası	1072.26	4	268.06	5.05	.001*	1-5
	Ortaokul 2	148	87.40	G.İçi	35534.38	669	53.12			
	Lise 3	154	89.04	Toplam	36606.63	673				
	Önlisans 4	26	90.38							
	Lisans 5	127	89.86							
	Toplam	674	88.18							
FS	İlkokul 1	219	26.44	G.Arası	159.65	4	39.91	4.88	.001*	1-5,2-5
	Ortaokul 2	148	26.25	G.İçi	5475.27	669	8.18			
	Lise 3	154	27.13	Toplam	5634.92	673				
	Önlisans 4	26	27.42							
	Lisans 5	127	27.49							
	Toplam	674	26.79							
FPT	İlkokul 1	219	21.53	G.Arası	35.17	4	8.79	1.10	.354	
	Ortaokul 2	148	21.50	G.İçi	5330.67	669	7.97			
	Lise 3	154	21.67	Toplam	5365.85	673				
	Önlisans 4	26	22.38							
	Lisans 5	127	21.21							
	Toplam	674	21.53							
İF	İlkokul 1	219	13.68	G.Arası	17.01	4	4.25	1.48	.207	
	Ortaokul 2	148	13.53	G.İçi	1922.01	669	2.87			
	Lise 3	154	13.48	Toplam	1939.01	673				
	Önlisans 4	26	13.35							
	Lisans 5	127	13.90							
	Toplam	674	13.63							
HB	İlkokul 1	219	11.06	G.Arası	158.65	4	39.66	4.94	.001*	1-3,1-5
	Ortaokul 2	148	11.78	G.İçi	5367.57	669	8.02			
	Lise 3	154	12.21	Toplam	5526.22	673				
	Önlisans 4	26	11.92							
	Lisans 5	127	12.17							
	Toplam	674	11.72							
FA	İlkokul 1	219	14.14	G.Arası	92.27	4	23.07	1.74	.139	
	Ortaokul 2	148	14.33	G.İçi	8854.22	669	13.23			
	Lise 3	154	14.55	Toplam	8946.50	673				
	Önlisans 4	26	15.31							
	Lisans 5	127	15.08							
	Toplam	674	14.50							

(* $p < .05$ NOT: Lisansüstü, lisans ile birleştirilmiştir.)

Anne eğitim durumuna göre veriler incelendiğinde ilkokul ile lisans eğitim seviyesine sahip kişiler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=5.05$, $p < .05$). Annesi lisans eğitim seviyesinde olan öğrenciler annesi ilkokul eğitim seviyesinde olan öğrencilere göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahiptir. Katılımcıların annelerinin eğitim seviyeleri ile finansal okuryazarlık alt boyutlarına dair farklılıklar incelendiğinde, Finansal sorumluluk (FS) alt boyutu ile annelerinin eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu

sonucuna ulaşılmıştır ($F=4.88$, $p<.05$) ve bu değişkenler arasındaki farklılığa bakıldığında annesi lisans mezunu olan öğrencilerin annesi ilkökul ve ortaokul mezunu annelere kıyasla daha fazla finansal sorumluluk düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Finansal Planlama ve Tüketim (FPT) alt boyutu ile anne eğitim seviyesi arasındaki farklılık kontrol edildiğinde değişkenler arasında görülen farklılıkların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=1.10$, $p<.05$) Katılımcı grubumuzda bulunan öğrencilerden annesi ilkökul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin anneleri lisans mezunu olan öğrencilere kıyasla daha yüksek Finansal planlama ve tüketim puanına sahip olduğu görülmektedir. Finansal okuryazarlık ölçeğine ait alt boyutlardan olan harcama bilinci (HB) ile annelerin eğitim durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında değişkenler arasında yaşanan farklılığın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ($F=4.94$, $p<.05$). Veriler incelendiğinde katılımcı öğrencilerimizden anneleri lise ve lisans mezunu olanların annesi ilkökul mezunu olanlara göre daha yüksek bir harcama bilincine sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Baba eğitim durumuna göre ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 3.8. Babanın Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	İlkokul 1	128	86.78	G.Arası	694.51	4	173.63	3.23	.012*	1-5
	Ortaokul 2	127	87.01	G.İçi	35912.12	669	53.68			
	Lise 3	210	88.89	Toplam	36606.63	673				
	Önlisans 4	33	88.36							
	Lisans 5	176	89.15							
	Toplam	674	88.18							
FS	İlkokul 1	128	26.43	G.Arası	47.78	4	11.94			
	Ortaokul 2	127	26.50	G.İçi	5587.14	669	8.35			
	Lise 3	210	26.92	Toplam	5634.92	673		1.43	.222	
	Önlisans 4	33	26.85							
	Lisans 5	176	27.10							
	Toplam	674	26.79							
FPT	İlkokul 1	128	21.42	G.Arası	40.06	4	10.01	1.26	.285	
	Ortaokul 2	127	21.54	G.İçi	5325.78	669	7.96			
	Lise 3	210	21.84	Toplam	5365.85	673				
	Önlisans 4	33	21.67							
	Lisans 5	176	21.21							
	Toplam	674	21.53							

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
İF	İlkokul 1	128	13.59	G.Arası	17.54	4	4.38	1.53 .193
	Ortaokul 2	127	13.36	G.İçi	1921.47	669	2.87	
	Lise 3	210	13.63	Toplam	1939.01	673		
	Önlisans 4	33	13.64					
	Lisans 5	176	13.85					
	Toplam	674	13.63					
HB	İlkokul 1	128	11.37	G.Arası	107.08	4	26.77	3.30 .061
	Ortaokul 2	127	11.20	G.İçi	5419.14	669	8.10	
	Lise 3	210	11.98	Toplam	5526.22	673		
	Önlisans 4	33	11.18					
	Lisans 5	176	12.15					
	Toplam	674	11.72					
FA	İlkokul 1	128	13.97	G.Arası	66.45	4	16.61	1.25 .288
	Ortaokul 2	127	14.40	G.İçi	8880.04	669	13.27	
	Lise 3	210	14.51	Toplam	8946.50	673		
	Önlisans 4	33	15.03					
	Lisans 5	176	14.83					
	Toplam	674	14.50					

(* $p < .05$ NOT: Lisansüstü, lisans ile birleştirilmiştir.)

Babaların eğitim durumları ile öğrencilerin finansal okuryazarlık ve alt boyutları arasında görülen farklılıklara bakıldığında finansal okuryazarlık değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F=3.23$, $p>.01$). Babası lisans düzeyi eğitime sahip öğrenciler ilkokul düzeyi eğitime sahip öğrencilere göre finansal okuryazarlıkları daha yüksektir. Finansal okuryazarlık alt boyutlarının (*Finansal sorumluluk* ($F=1.43$, $p<.05$), *Finansal Planlama ve Tüketim* ($F=1.26$, $p>.05$), *İhtiyaç Farkındalığı* ($F=1.53$, $p>.05$), *Finansal Araçlar* ($F=1.25$, $p>.05$)) babaların eğitim durumları arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3.4.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Anne gelir durumuna göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.9. Annenin Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Geliri yok	494	87.67	G.Arası	548.02	2	274.01	5.10	.006*	1-3
	Asgari ücret	43	88.42	G.İçi	36058.61	671	53.74			
	Asgari ücret üzeri	137	89.93	Toplam	36606.63	673				
	Toplam	674	88.18							
FS	Geliri yok	494	26.60	G.Arası	77.38	2	38.69	4.67	.010*	1-3
	Asgari ücret	43	26.98	G.İçi	5557.53	671	8.28			
	Asgari ücret üzeri	137	27.44	Toplam	5634.92	673				
	Toplam	674	26.79							
FPT	Geliri yok	494	21.59	G.Arası	8.04	2	4.02	.50	.605	
	Asgari ücret	43	21.21	G.İçi	5357.80	671	7.98			
	Asgari ücret üzeri	137	21.42	Toplam	5365.85	673				
	Toplam	674	21.53							
İF	Geliri yok	494	13.59	G.Arası	7.59	2	3.80	1.32	.268	
	Asgari ücret	43	13.46	G.İçi	1931.42	671	2.88			
	Asgari ücret üzeri	137	13.83	Toplam	1939.01	673				
	Toplam	674	13.63							
HB	Geliri yok	494	11.53	G.Arası	77.30	2	38.65	4.76	.009*	1-2.1-3
	Asgari ücret	43	12.53	G.İçi	5448.92	671	8.121			
	Asgari ücret üzeri	137	12.19	Toplam	5526.22	673				
	Toplam	674	11.72							
FA	Geliri yok	494	14.37	G.Arası	53.23	2	26.62	2.01	.135	
	Asgari ücret	43	14.23	G.İçi	8893.26	671	13.25			
	Asgari ücret üzeri	137	15.05	Toplam	8946.50	673				
	Toplam	674	14.50							

(*p<.05)

Tablo 3.9 katılımcı öğrenci grubunun anne gelir durumlarına göre finansal okuryazarlık ve alt boyutlarının düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların tespiti için yapılmış ANOVA testine ait sonuçları göstermektedir. Bu sonuç verilerine göre;

Katılımcı öğrenci grubumuzun anne gelirleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=5.10$, $p<.05$). Yapılan incelemeler doğrultusunda katılımcı öğrenci grubumuz içinde annesi asgari ücretten fazla aylık gelire sahip olan öğrencilerin, annesinin aylık geliri olmayan öğrencilere kıyasla daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğu belirlenmiştir. Finansal sorumluluk düzeyleri (FS) ile anne gelirleri arasındaki farklılıklar kontrol edildiğinde, bu iki değişken arasında görülen farklılıkların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ($F=4.67$, $p<.05$). Yapılan incelemeler doğrultusunda katılımcı öğrenci grubumuz içinde annesinin aylık geliri asgari ücretin üstünde olan öğrencilerin, annesinin gelirinin olmadığı öğrencilere göre daha yüksek finansal sorumluluklara sahip olduğu görülmüştür. Harcama bilinci (HB) ile anne aylık

geliri arasındaki farklılıklar kontrol edildiğinde, anne geliri ve harcama becerisi alt boyutu arasında görülen farklılıkların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ($F=4.76$, $p<.05$). Katılımcı grubumuz içindeki öğrencilerden annesi asgari ücret ve asgari ücretten fazla gelire sahip olanların, geliri olmayan anneye sahip öğrencilere kıyasla daha yüksek harcama becerisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Baba gelir durumuna göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki Tablo 3.10’da verilmiştir.

Tablo 3.10. Babanın Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

Puan	Gruplar	N	Ort.	SS	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	P
FOTD Ölçeği	Asgari ücret	165	87.47	7.44	.58	-1.41	672	.158
	Asgari ücret üzeri	509	88.41	7.35	.32			
FS	Asgari ücret	165	26.68	3.01	.23	-.55	672	.584
	Asgari ücret üzeri	509	26.83	2.86	.13			
FPT	Asgari ücret	165	21.63	2.52	.20	.52	672	.604
	Asgari ücret üzeri	509	21.50	2.92	.13			
İF	Asgari ücret	165	13.65	1.76	.14	.21	672	.835
	Asgari ücret üzeri	509	13.62	1.68	.07			
HB	Asgari ücret	165	11.57	2.93	.23	-.80	672	.422
	Asgari ücret üzeri	509	11.78	2.85	.13			
FA	Asgari ücret	165	13.93	3.93	.31	-2.30	672	.022*
	Asgari ücret üzeri	509	14.68	3.53	.16			

(* $p<.05$ NOT: Geliri yok seçeneği, asgari ücret ile birleştirilmiştir.)

Baba gelirine göre incelendiğinde t testi sonucunda katılımcıların babalarının gelir durumuyla finansal okuryazarlık düzeyleri arasında görülen farklılıkların istatistiksel olarak bir anlamlılık ifade etmediği sonucuna ulaşılmaktadır ($t=-1.41$, $p>.05$). Ayrıca baba geliri ve Finansal okuryazarlık alt boyutları arasındaki farklılıkların durumuna bakıldığında da bu değişkenler arasında yaşanan farklılıkların anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (Finansal sorumluluk ($t=-0.55$, $p>.05$), Finansal Planlama ve Tüketim ($t=0.52$, $p>.05$), İhtiyaç Farkındalığı ($t=0.21$, $p>.05$), Harcama Bilinci ($t=-0.80$, $p>.05$)) Finansal Araçlar alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t=-2.30$, $p>.05$). Babası asgari ücret gelire sahip öğrencilere göre babası asgari ücret üzeri gelire sahip öğrenciler daha yüksek finansal okuryazardır.

3.5. Beşinci Probleme Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin kardeş sayısına göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 3.11. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Bir	163	89.17	G.Arası	519.20	3	173.07	3.21	.023*	1-4
	İki	202	88.29	G.İçi	36087.43	670	53.86			
	Üç	199	88.25	Toplam	36606.63	673				
	Dört ve üzeri	110	86.38							
	Toplam	674	88.18							
FS	Bir	163	27.45	G.Arası	95.30	3	31.77	3.84	.010*	1-2, 1-3, 1-4
	İki	202	26.60	G.İçi	5539.62	670	8.27			
	Üç	199	26.61	Toplam	5634.92	673				
	Dört ve üzeri	110	26.49							
	Toplam	674	26.79							
FPT	Bir	163	21.65	G.Arası	23.22	3	7.74	.97	.406	
	İki	202	21.25	G.İçi	5342.63	670	7.97			
	Üç	199	21.66	Toplam	5365.85	673				
	Dört ve üzeri	110	21.64							
	Toplam	674	21.53							
İF	Bir	163	13.69	G.Arası	7.78	3	2.59	.90	.441	
	İki	202	13.55	G.İçi	1931.23	670	2.88			
	Üç	199	13.75	Toplam	1939.01	673				
	Dört ve üzeri	110	13.46							
	Toplam	674	13.63							
HB	Bir	163	11.72	G.Arası	13.41	3	4.47	.54	.653	
	İki	202	11.92	G.İçi	5512.81	670	8.23			
	Üç	199	11.62	Toplam	5526.22	673				
	Dört ve üzeri	110	11.55							
	Toplam	674	11.72							
FA	Bir	163	14.66	G.Arası	227.22	3	75.74	5.82	.001*	1-4, 2-4, 3-4
	İki	202	14.96	G.İçi	8719.28	670	13.01			
	Üç	199	14.60	Toplam	8946.50	673				
	Dört ve üzeri	110	13.23							
	Toplam	674	14.50							

(*p<.05 ANOVA analizinde gruplar homojen dağıldığından Scheffe Post hoc analizi gerçekleştirilmiştir.)

Tablo 3.11 kontrol edildiğinde katılımcı öğrenci grubunun kardeş sayıları ile finansal okuryazarlık arasında görülen farklılıkların anlamlılık seviyesinin ölçülebilmesi için gerekli ANOVA testine ait sonuçların verileri bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde;

Katılımcı grubumuzun kardeş sayıları ile almış oldukları finansal okuryazarlık puanlarına bakıldığında betimsel olarak yaşanan farklar görülmektedir. Bu verilere göre en çok finansal okuryazarlığa sahip olduğu görülen kardeş sayısı grubu bir kardeş sayısı olanlar şeklindedir. Kardeş sayısı bir olan öğrenciler dört ve üzeri kardeşe sahip olan öğrencilere göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahiptir. ANOVA testinden alınan sonuçlara bakıldığında katılımcıların kardeş sayıları ile finansal okuryazarlık arasında görülen bu farklılıkların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ($F=3.21$, $p<.05$). Bu sonuçlara göre kardeş sayısı 1 olan katılımcıların kardeş sayısı dört ve üzeri olan katılımcılara göre finansal okuryazarlık seviyesinin anlamlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Finansal sorumluluk alt boyutu ile katılımcıların kardeş sayıları arasında görülen farklılıkların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=3.84$, $p<.05$). Buradan alınan sonuçlar doğrultusunda 1 kardeşe sahip katılımcıların iki, üç, dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcıların tamamından anlamlı bir şekilde daha yüksek bir finansal sorumluluğa (FS) sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Finansal araçlar (FA) alt boyutu ile kardeş sayısı arasındaki farklılıkların anlamlılık durumuna bakıldığında ANOVA verileri göstermektedir ki bu iki değişken arasında yaşanan farklılıklar anlamlılık göstermektedir ($F=3.82$, $p<.05$). Katılımcılarımızdan 4 ve üzeri kardeşi olanların bir, iki ve üç kardeşe sahip olanlara göre finansal araçlar (FA) puanının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

3.6. Altıncı Probleme Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin harçlık alma sıklığına göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.12. Harçlık Alma Sıklığına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Günlük	106	87.87	G.Arası	126.74	3	42.25			
	Haftalık	361	88.21	G.İçi	36479.90	670	54.45			
	Haftada iki	75	87.31	Toplam	36606.63	673		.78	.508	
	Aylık	132	88.85							
	Toplam	674	88.18							
FS	Günlük	106	27.15	G.Arası	21.78	3	7.26	.87	.458	
	Haftalık	361	26.73	G.İçi	5613.14	670	8.38			
	Haftada iki	75	26.49	Toplam	5634.92	673				
	Aylık	132	26.83							
	Toplam	674	26.79							
FPT	Günlük	106	21.44	G.Arası	19.30	3	6.43	.81	.491	
	Haftalık	361	21.56	G.İçi	5346.55	670	7.98			
	Haftada iki	75	21.13	Toplam	5365.85	673				
	Aylık	132	21.75							
	Toplam	674	21.53							
İF	Günlük	106	13.56	G.Arası	2.88	3	.96	.33	.802	
	Haftalık	361	13.61	G.İçi	1936.13	670	2.90			
	Haftada iki	75	13.80	Toplam	1939.01	673				
	Aylık	132	13.64							
	Toplam	674	13.63							
HB	Günlük	106	11.32	G.Arası	21.47	3	7.16	.87	.456	
	Haftalık	361	11.83	G.İçi	5504.75	670	8.22			
	Haftada iki	75	11.79	Toplam	5526.22	673				
	Aylık	132	11.73							
	Toplam	674	11.72							
FA	Günlük	106	14.40	G.Arası	33.55	3	11.18	.84	.472	
	Haftalık	361	14.47	G.İçi	8912.94	670	13.30			
	Haftada iki	75	14.09	Toplam	8946.50	673				
	Aylık	132	14.89							
	Toplam	674	14.50							

(*p<.05)

Tablo 3.12 kontrol edildiğinde katılımcıların harçlık alma durumlarıyla finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlılık durumlarının kontrol edilebilmesi için yapılmış olan çalışmanın istatistiksel verileri bulunmaktadır. Bu veriler kontrol edildiğinde; katılımcıların harçlık alma sıklıkları ile Finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki farklılıklara bakıldığında en yüksek finansal okuryazarlığa sahip harçlık alma sıklığı aylık, en düşük finansal okuryazarlığa sahip harçlık alma sıklığı haftada iki olarak görülmektedir. Fakat görülen bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar çıkmamıştır ($F=0.78$, $p>.05$).

Aynı şekilde katılımcıların harçlık alma sıklıkları ile finansal okuryazarlığa ait alt boyutlarda görülen farklılıklarda anlamlı çıkmamıştır (*Finansal sorumluluk* ($F=0.87$, $p>.05$), *Finansal Planlama ve Tüketim* ($F=0.81$, $p>.05$), *İhtiyaç Farkındalığı* ($F=0.33$, $p>.05$), *Harcama Bilinci* ($F=0.87$, $p>.05$) ve *Finansal Araçlar* ($F=0.84$, $p>.05$)).

3.7. Yedici Probleme Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin Harçlığını harcama alışkanlığına göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 3.13. Harçlığını Harcama Alışkanlığına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	İhtiyaç	299	88.99	G.Arası	443.95	3	147.98	2.74	.042*	1-2
	Fiyat	130	87.31	G.İçi	36162.69	670	53.97			
	Son Kullanma Tarihi	54	88.72	Toplam	36606.63	673				
	Diğer	191	87.34							
	Toplam	674	88.18							
FS	İhtiyaç	299	27.11	G.Arası	69.80	3	23.27	2.80	.039*	1-2
	Fiyat	130	26.33	G.İçi	5565.12	670	8.306			
	Son Kullanma Tarihi	54	26.96	Toplam	5634.92	673				
	Diğer	191	26.56							
	Toplam	674	26.79							
FPT	İhtiyaç	299	21.75	G.Arası	59.15	3	19.72	2.49	.059	
	Fiyat	130	21.10	G.İçi	5306.69	670	7.92			
	Son Kullanma Tarihi	54	22.04	Toplam	5365.85	673				
	Diğer	191	21.34							
	Toplam	674	21.53							
İF	İhtiyaç	299	13.62	G.Arası	.88	3	.29	.10	.959	
	Fiyat	130	13.57	G.İçi	1938.13	670	2.89			
	Son Kullanma Tarihi	54	13.68	Toplam	1939.01	673				
	Diğer	191	13.66							
	Toplam	674	13.63							
HB	İhtiyaç	299	11.90	G.Arası	19.36	3	6.45	.78	.502	
	Fiyat	130	11.50	G.İçi	5506.86	670	8.22			
	Son Kullanma Tarihi	54	11.46	Toplam	5526.22	673				

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P	Fark
FA	Diğer	191	11.68							
	Toplam	674	11.72							
	İhtiyaç	299	14.61	G.Arası	47.58	3	15.86	1.19	.311	
	Fiyat	130	14.81	G.İçi	8898.92	670	13.28			
	Son Kullanma Tarihi	54	14.57	Toplam	8946.50	673				
	Diğer	191	14.09							
	Toplam	674	14.50							

(*p<.05 Not: İstek, ihtiyaç ile fiyat ise kalite ile birleştirilmiştir.)

Tablo 3.13 incelendiğinde katılımcıların harçlıklarını harcama alışkanlıkları ile finansal okuryazarlık ve alt boyutlarına ait düzeyleri arasında görülen farklılıkların anlamlılık seviyelerinin ölçülebilmesi için yapılmış olan ANOVA testinin istatistiksel verileri bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde;

Katılımcıların harçlıklarını harcama alışkanlıkları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında sıralama şu şekilde olmaktadır. Fiyata göre harcama yapanların finansal okuryazarlık düzeyi 87.31, ihtiyaca göre harcama yapanların finansal okuryazarlık düzeyi 88.99 ve son kullanma tarihine göre harcama yapanların finansal okuryazarlık düzeyi 88.72 şeklindedir. Yapılan incelemelerde finansal okuryazarlığın anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=2.74$, $p<.05$). İhtiyaca göre harcama yapanlar fiyata göre harcama yapanlara kıyasla daha yüksek finansal okuryazarlığa sahiptir. Aynı şekilde finansal sorumluluk alt boyutunda da ihtiyaca göre harcama yapanlar fiyata göre harcama yapanlara kıyasla daha yüksek finansal okuryazarlığa sahiptir ($F=2.80$, $p<.05$). Katılımcıatılımcı öğrenci grubunun harçlıklarını harcama alışkanlıklarıyla finansal okuryazarlık alt boyutlarının düzeyleri arasında görülen farklılıkların da anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (*Finansal sorumluluk* ($F=2.80$, $p>.05$), *Finansal Planlama ve Tüketim* ($F=2.489$ $p>.05$), *İhtiyaç Farkındalığı* ($F=0.10$, $p>.05$), *Harcama Bilinci* ($F=0.78$, $p>.05$) ve *Finansal Araçlar* ($F=1.19$, $p>.05$)).

3.8. Sekizinci Probleme Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü kurum/okul tipine (A, B, C) göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.14. Kurum/Okul Tipine (A, B, C) Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	A	344	88.50	G.Arası	169.88	2	84.94	1.56	.210	
	B	204	88.27	G.İçi	36436.75	671	54.30			
	C	126	87.15	Toplam	36606.63	673				
	Toplam	674	88.18							
FS	A	344	26.82	G.Arası	40.675	2	20.34	2.44	.088	
	B	204	27.03	G.İçi	5594.24	671	8.34			
	C	126	26.32	Toplam	5634.92	673				
	Toplam	674	26.79							
FPT	A	344	21.46	G.Arası	8.44	2	4.22	.53	.590	
	B	204	21.70	G.İçi	5357.40	671	7.98			
	C	126	21.45	Toplam	5365.85	673				
	Toplam	674	21.53							
İF	A	344	13.51	G.Arası	26.64	2	13.32	4.67	.010*	a-b, b-c
	B	204	13.93	G.İçi	1912.37	671	2.85			
	C	126	13.47	Toplam	1939.01	673				
	Toplam	674	13.63							
HB	A	344	11.98	G.Arası	66.73	2	33.36	4.10	.017*	a-b
	B	204	11.26	G.İçi	5459.49	671	8.14			
	C	126	11.76	Toplam	5526.22	673				
	Toplam	674	11.7255							
FA	A	344	14.7180	G.Arası	36.73	2	18.37	1.38	.251	
	B	204	14.3431	G.İçi	8909.76	671	13.28			
	C	126	14.1508	Toplam	8946.50	673				
	Toplam	674	14.4985							

(* $p < .05$)

Tablo 3.14'te katılımcıların kurum/okul tipine göre finansal okuryazarlık düzeyleri ve alt boyutlarına ait düzeyleri arasında görülen farklılıkların anlamlılık durumunu belirlememiz için kullanılacak istatistiksel veriler bulunmaktadır. Bu veriler incelendiğinde;

Katılımcıların kurum/okul tipine göre finansal okuryazarlık düzeylerine bakıldığında A kurum/okul tipinde bulunan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi 88.50, B kurum/okul tipinde bulunan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi 88.27 ve C kurum/okul tipinde bulunan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi 87.15 olarak görülmüş olmasına rağmen yaşanan bu farklılıkların anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F=1.56$, $p>.05$). *Finansal okuryazarlık alt boyutları ile kurum/okul tipi arasında görülen farklılıklara bakıldığında ihtiyaç farkındalığı (İF) ile kurum/okul tipleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür* ($F=4.67$, $p<.05$). Veriler incelendiğinde

katılımcılardan B kurum/okul tipinde bulunan öğrencilerin A ve C kurum/okul tipinde bulunan öğrencilere kıyasla daha yüksek bir ihtiyaç farkındalığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. *Harcama bilinci ile kurumlar arasında görülen farklılıkların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F=4.10$, $p<.05$).* Yapılan incelemelerde A kurum/okul tipinde öğrenim gören öğrencilerin B kurum/okul tipinde öğrenim gören öğrencilere kıyasla daha yüksek harcama bilincine (HB) sahip olduğu görülmüştür.

3.9. Dokuzuncu Probleme Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin Para harcama bilgi becerilerini kazandığı kaynak türüne (okul, kitap, arkadaş, aile) göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki Tablo 3.15'te verilmiştir.

Tablo 3.15. Para Harcama Bilgi Becerilerinin Kazanıldığı Kaynak Türüne (Okul, Kitap, Arkadaş, Aile) Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Aile	293	88.92	G.Arası	302.28	2	151.14	2.79	.062	
	Okul dersleri	78	87.20	G.İçi	36304.35	671	54.10			
	Diğer	303	87.71	Toplam	36606.63	673				
	Toplam	674	88.18							
FS	Aile	293	27.10	G.Arası	51.35	2	25.68	3.09	.046*	1-3
	Okul dersleri	78	26.61	G.İçi	5583.57	671	8.32			
	Diğer	303	26.53	Toplam	5634.92	673				
	Toplam	674	26.79							
FPT	Aile	293	21.77	G.Arası	44.78	2	22.39	2.82	.060	
	Okul dersleri	78	20.95	G.İçi	5321.07	671	7.93			
	Diğer	303	21.45	Toplam	5365.85	673				
	Toplam	674	21.53							
İF	Aile	293	13.74	G.Arası	8.49	2	4.25	1.48	.229	
	Okul dersleri	78	13.68	G.İçi	1930.52	671	2.88			
	Diğer	303	13.51	Toplam	1939.01	673				
	Toplam	674	13.63							
HB	Aile	293	12.03	G.Arası	49.98	2	24.99	3.06	.047*	1-2
	Okul dersleri	78	11.36	G.İçi	5476.24	671	8.16			
	Diğer	303	11.52	Toplam	5526.22	673				
	Toplam	674	11.72							
FA	Aile	293	14.27	G.Arası	26.82	2	13.41	1.01	.365	
	Okul dersleri	78	14.60	G.İçi	8919.67	671	13.29			
	Diğer	303	14.69	Toplam	8946.50	673				

N ve $\bar{X}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
	Toplam	674	14.50							

(* $p < .05$ NOT: BİT değeri Diğer ile birleştirilmiştir.)

Tablo 3.15 kontrol edildiğinde para harcamaya dair bilgi becerilerinin kazanıldığı kaynak türü ile finansal okuryazarlık ve alt boyutlarına ait düzeylerin karşılaştırılabilmesi için yapılmış olan ANOVA testine ait sonuçlar bulunmaktadır. Bu sonuçlar incelendiğinde;

Katılımcıların para harcama bilgi becerilerini kazandığı kaynak türleri 4 grup altında toplanmıştır ve bu gruptan alınan düzey puanları şu şekildedir. Okuldan para harcama bilgi becerisi kazandığını ifade edenlerin finansal okuryazarlık düzeyi 87.20 ve aileden kazanılan Finansal okuryazarlık düzeyi 88.92 olarak belirlenmiştir. Değişkenler arasında yaşanan farklılıklara bakıldığında finansal okuryazarlık ($F=2.79$, $p > .05$) ve alt boyutları olan *Finansal Planlama ve Tüketim* ($F=2.82$, $p > .05$), *İhtiyaç Farkındalığı* ($F=1.48$, $p > .05$) ve *Finansal Araçlar* ($F=1.01$, $p > .05$) açısından herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. *Finansal sorumluluk alt boyutunda aileden edinilen para harcama bilgi ve becerisi diğer kaynaklara göre daha çok finansal okuryazardır* ($F=3.09$, $p < .05$). *Harcama Bilinci alt boyutunda ise* ($F=3.06$, $p < .05$) *aileden edinilen para harcama bilgi ve becerisi derslerden edinilen bilgiye göre daha çok finansal okuryazardır*.

3.10. Onuncu Probleme Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin Ekonomiyi takip ettiği kaynak türüne (sosyal medya, kitap, gazete, televizyon) göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.16. Ekonominin Takip Edildiği Kaynak Türüne Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Aile	49	87.69	G.Arası	301.67	2	150.836	2.79	.062	
	BİT	476	88.60	G.İçi	36304.96	671	54.106			
	Diğer	149	87	Toplam	36606.63	673				
	Toplam	674	88.18							
FS	Aile	49	27.44	G.Arası	37.56	2	18.779	2.25	.106	
	BİT	476	26.83	G.İçi	5597.36	671	8.342			
	Diğer	149	26.46	Toplam	5634.92	673				
	Toplam	674	26.79							

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
FPT	Aile	49	21.06	G.Arası	21.83	2	10.916	1.37 .255
	BİT	476	21.64	G.İçi	5344.01	671	7.964	
	Diğer	149	21.33	Toplam	5365.85	673		
	Toplam	674	21.53					
İF	Aile	49	13.71	G.Arası	.52	2	.264	.09 .913
	BİT	476	13.61	G.İçi	1938.48	671	2.889	
	Diğer	149	13.66	Toplam	1939.01	673		
	Toplam	674	13.63					
HB	Aile	49	10.87	G.Arası	45.22	2	22.608	2.77 .064
	BİT	476	11.85	G.İçi	5481.00	671	8.168	
	Diğer	149	11.59	Toplam	5526.22	673		
	Toplam	674	11.72					
FA	Aile	49	14.62	G.Arası	55.57	2	27.783	2.10 .124
	BİT	476	14.65	G.İçi	8890.93	671	13.250	
	Diğer	149	13.96	Toplam	8946.50	673		
	Toplam	674	14.50					

(* $p < .05$)

Tablo 3.16 katılımcıların ekonomiyi takip ettikleri kaynak türüyle finansal okuryazarlık ve alt boyutlarına dair düzeylerinde yaşanan farklılıkların anlamlılık seviyesinin karşılaştırılması için yapılmış ANOVA testi sonuçlarını göstermektedir. Bu veriler incelendiğinde;

Katılımcıların ekonomiyi takip ettikleri kaynak türleriyle finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F=2.79$, $p>.05$). Ayrıca Finansal sorumluluk alt boyutu ($F=2.25$, $p>.05$), Finansal Planlama ve Tüketim alt boyutu ($F=1.37$, $p>.05$) İhtiyaç Farkındalığı alt boyutu ($F=0.09$, $p>.05$), Harcama bilinci alt boyutu ($F=2.768$, $p>.05$) ve Finansal Araçlar alt boyutu ile ekonomiyi takip ettikleri kaynak türleri arasında görülen farklılıklarda anlamlılık olmadığı tespit edilmiştir ($F=2.10$, $p>.05$).

3.10.1. Alışveriş Yapma Sıklığına Göre Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeylerine Ait Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin alışveriş yapma sıklığına göre finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 3.17. Alışveriş Yapma Sıklığına Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeyleri

N ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Finansal okuryazarlık Ölçeği	Günlük	76	88.72	G.Arası	208.09	3	69.36	1.28	.281	
	Haftalık	233	87.99	G.İçi	36398.55	670	54.33			
	Aylık	109	87.12	Toplam	36606.63	673				
	Diğer	256	88.64							
	Toplam	674	88.61							
FS	Günlük	76	27.37	G.Arası	32.70	3	10.90	1.30	.272	
	Haftalık	233	26.65	G.İçi	5602.22	670	8.36			
	Aylık	109	26.63	Toplam	5634.92	673				
	Diğer	256	26.82							
	Toplam	674	26.79							
FPT	Günlük	76	21.22	G.Arası	63.53	3	21.18	2.68	.046*	1-4
	Haftalık	233	21.32	G.İçi	5302.32	670	7.91			
	Aylık	109	21.28	Toplam	5365.85	673				
	Diğer	256	21.92							
	Toplam	674	21.53							
İF	Günlük	76	13.58	G.Arası	5.40	3	1.80	.62	.600	
	Haftalık	233	13.54	G.İçi	1933.61	670	2.89			
	Aylık	109	13.60	Toplam	1939.01	673				
	Diğer	256	13.74							
	Toplam	674	13.63							
HB	Günlük	76	11.51	G.Arası	17.66	3	5.89	.72	.543	
	Haftalık	233	11.83	G.İçi	5508.56	670	8.22			
	Aylık	109	11.43	Toplam	5526.22	673				
	Diğer	256	11.82							
	Toplam	674	11.72							
FA	Günlük	76	15.04	G.Arası	44.74	3	14.91	1.12	.339	
	Haftalık	233	14.64	G.İçi	8901.75	670	13.29			
	Aylık	109	14.17	Toplam	8946.50	673				
	Diğer	256	14.34							
	Toplam	674	14.50							

(* $p < .05$)

Tablo 3.17 katılımcıların alışveriş yapma sıklıklarına göre finansal okuryazarlık ve alt boyutlarının düzeylerinde anlamlı farklılıkların durumu ile ilgili kontrol edilecek veriler bulunmaktadır. Bu veriler kontrol edildiğinde;

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda katılımcıların belirlenmiş olan alışveriş yapma sıklıkları ile finansal okuryazarlık ve alt boyutların düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (*Finansal Okuryazarlık* ($F=1.28$, $p>.05$), *Finansal sorumluluk* ($F=1.30$, $p>.05$), *İhtiyaç Farkındalığı* ($F=0.62$,

$p > .05$), *Harcama Bilinci* ($F=0.72, p > .05$) ve *Finansal Araçlar* ($F=1.12, p > .05$)). *Finansal Planlama ve Tüketim* alt boyutunda ise diğer alışveriş yapma sıklığındaki öğrenciler, günlük alışveriş yapan öğrencilere göre daha yüksek finansal okuryazardır ($F=2.68, p > .05$).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin okulda finansal okuryazarlık konusunda çok fazla eğitim almamalarına rağmen finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerinin yüksek olmasının sebebi; finansal bilgilerin aileden öğrenildiğini düşündürmektedir. Bu durum finansal okuryazarlığın öğrenilmesinde ailenin önemine vurgu yapmaktadır. Araştırmanın sonucu Çelikten'in (2020) araştırmasının sonucu finansal okuryazarlık tutum ve davranış puanlarının yüksek ve yükseğe yakın düzeyde olduğu sonucuyla benzerlik göstermektedir. Şayan ve Yakut'un (2022) yapmış olduğu çalışmada iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılırken, Şener ve Barmaki'nin (2017) yaptığı çalışmada ise orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bruhn, Legovini ve Zia (2012) tarafından yürütülen ve Brezilya'da bulunan okullarda yapılan bir araştırmada, araştırmacılar finansal eğitimin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisini araştırmışlardır. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlar doğrultusunda finansal eğitimlerin yeterli boyutlarda olmamakla beraber finansal okuryazarlık üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte Mammadova, Gökalep ve Hatunoğlu (2021) yapmış olduğu bir araştırmada ilkökul ve ortaokul öğrencilerinde finansal okuryazarlık üzerine testler yapmışlardır. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin finansal okuryazarlık için almış oldukları eğitim programlarının ve ders kitaplarında bulunan konuların destekleyici nitelikte olmasına rağmen yeterli gelmediğini belirttiği görülmüştür. Kul, Özoğlu ve Sarıca (2023) yapmış olduğu çalışmada ortaöğretim düzeyinde finansal okuryazarlık programlarının yeterliliğine dair incelemeler yapmış ve sonuç olarak bu programlarda verilen finansal okuryazarlık kavramlarının yeterli olmadığı, geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmadan alınan sonuçlar doğrultusunda katılımcı öğrenci grubunun finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarıları arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ilişki olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında bu konuda yapılan çalışmaların sonuçları ise genelde çeşitlilik göstermektedir. OECD'nin (2019) PISA finansal okuryazarlık verileri, gençler arasında finansal okuryazarlık düzeyinin değerlendirilmesi açısından kritik

bir bilgi kaynağı olarak görülmektedir. 2012, 2015, 2018 sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinde görülen artışların matematik başarıları içinde artışa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Urban vd. (2020) yapmış olduğu çalışmada, liselerdeki finansal eğitimin öğrencilerin hem finansal bilgilerini hem de matematik başarısını nasıl etkilediğini incelemiştir. Çalışma, finansal eğitime maruz kalan öğrencilerin matematikte ve finansal karar verme süreçlerinde daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Erkılıç (2019) yılında yaptığı bir araştırmada lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleriyle matematik ders başarısı arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Yapılan araştırmada araştırmacı katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi ile matematik başarısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Koç vd. (2022), Erkılıç (2019) ve Tural-Sönmez (2016) araştırmalarında lise ve ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi ve matematik başarısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Üğüdücü (2018) ise lise öğrencileri ile farklı değişkenlere göre okuryazarlığı inceleme çalışmasında matematik ders puanı ve finansal okuryazarlık düzeyi arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı korelasyon bulmuştur. Alan yazındaki bu sonuçlar incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin matematik başarısı ile finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki anlamlı ve pozitif ilişkinin varlığı görülmektedir. İlkokul öğrencileri ile yapılan bu çalışmada alan yazındaki bulgulardan farklı olarak finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyleri ile matematik başarısı arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ilişkinin olması, ekonomi konularında aile profilinin finansal okuryazarlık tutum ve düzeyi üzerinde daha belirleyici olduğu görülmektedir. Üst düzey sınıflarda başarı ve finansal okuryazarlık arasında yüksek ilişkinin belirgin bir şekilde ortaya çıkma nedeni olarak öğrencilerin daha fazla ekonomi ile ilgili disiplinler arası ders kazanımları ile bilgi ve becerilerini entegre etmesi düşünülebilir. Araştırmalar, finansal okuryazarlık düzeyinin artmasının, genellikle matematiksel becerilerin gelişimiyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmadaki katılımcıların demografik özellikleri arasında cinsiyet, ailenin sosyoekonomik gelir durumu (anne-babanın mesleği, eğitim ve gelir durumları), kardeş sayısı, harçlık alma sıklıkları, harçlığını harcama alışkanlıkları, öğrenim gördüğü okul/kurum tipi (A,B,C), para harcama bilgi becerilerinin kazanıldığı kaynak türleri, ekonominin takip edildiği kaynak türleri, alışveriş yapma sıklıkları incelenmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal tutum ve davranış düzeylerinin demografik özelliklere göre

anlamli düzeyde farklılık gösterip göstermediğine dair elde edilen bulgulara ait sonuç ve tartışmaya yer verilmiştir.

Araştırmadaki katılımcı grubumuzun cinsiyeti ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamli bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet farklılığının bulunmadığı sonucu Çelikten vd. (2023), Sönmez ve Kılıç (2020), Demirkan (2019), Ergür-Çengelci, (2019), Üğüdücü (2018), Çiftçi ve Yücel (2018), Coşkun Erdoğan ve Erdoğan (2018), Wagland ve Taylor'ın (2009) yapmış oldukları çalışmaların bulgularıyla tutarlıdır. Ayrıca Ertoğrul (2020) tarafından Muğla'da öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile bu düzeylere etki eden demografik faktörler incelenmiş ve ortaokul öğrencileri arasında cinsiyete göre anlamli bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda genel olarak cinsiyet ve finansal okuryazarlık açısından anlamli bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Öte yandan, Monticone (2020), 26 ülke ve ekonomiyi kapsayarak finansal okuryazarlıkta cinsiyet farklılıklarını analiz ettiği çalışmasında kadınların finansal okuryazarlıkta erkeklerden genellikle daha düşük puanlar aldığını ortaya koymuştur. Finansal eğitim müdahaleleri bu cinsiyet farkını kapatmaya yönelik olarak önem taşımaktadır. Gudjonsson vd. (2022) tarafından yapılan bir başka araştırmadaysa, finansal okuryazarlıkta cinsiyet farklılıklarını ve bu farklılıkların ilgi alanlarındaki farklılıklarla açıklanıp açıklanamayacağını incelemiştir. Araştırma, kadınların finansal okuryazarlıkta erkeklere göre daha düşük seviyede olduğunu, ancak bu durumun ilgi alanlarındaki farklılıklarla doğrudan ilişkili olmadığını bulmuştur. Yılmaz ve Aslan (2020), Şantaş ve Demirgil (2015), Ergün vd. (2014), Adeleke (2013), Cameron vd. (2013), Sarıgül (2014) ve Lusardi vd. (2010) tarafından farklı örneklem gruplarıyla finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile öğrencilerin demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda; öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamli ilişki olduğu, erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin kız öğrencilerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Erkiliç (2019), Taş (2019), Danışman vd. (2016) ve Mevsim (2016), Kılıç vd. (2015) araştırmalarında erkeklerin finansal okuryazarlık düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu; Karaaslan (2020) ve Barış (2016) ise; kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ülkemizde ve dünya genelinde yapılan çalışmalarda cinsiyet açısından farklılıkların olmadığı, bununla birlikte farklılık gösteren çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda erkek öğrencilerin finansal okuryazarlıklarının iyi düzeyde

olduğu sonucunun yaygın olduğu görülmektedir. Ayrıca alanyazında finansal okuryazarlık üzerine yapılan çalışmaların cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklı sonuçlar oluşmasının sebebi, farklı sosyo-ekonomik çevrelerin cinsiyet kavramına verilen önemle ilişkili olmasıdır.

Araştırmanın sonuçlarına göre annenin meslek sahibi olup olmaması önemli bir faktördür. Araştırmadaki katılımcıların annelerinin mesleklerinde; ev hanımı anneler ile serbest meslek sahibi anneler arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Buna göre serbest meslek sahibi olan annelerin ev hanımı olan annelere göre finansal sorumluluk ve harcama bilinci düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şayan ve Yakut'un (2022) ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin çeşitli değişkenler bakımından inceledikleri araştırmada anne mesleği değişkenine göre; annesi memur olanların, annesi çalışmayanlara göre finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmadaki katılımcıların babalarının mesleklerinin etkisi açısından bakıldığında; babaların meslek türlerinin önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Babası memur olan öğrencilerin babası çiftçi olanlara göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olukları sonucuna ulaşılmıştır. Şayan ve Yakut'un (2022) ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin çeşitli değişkenler bakımından inceledikleri araştırmada baba mesleği değişkenine göre; babası memur olanların, babası işçi olanlardan finansal düzeyi daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Koroğlu (2021) ortaokul öğrencileri ile yaptığı araştırmasında anne ve babanın mesleğinin öğrencilerin finansal tutumları arasında anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Görüldüğü üzere anne-baba meslek sahibi olduğunda/olmadığında veya meslek türünün ne olduğunun öğrencilerin finansal okuryazarlıkları üzerinde etkisi olduğu pek çok çalışmada ortaya çıkmıştır. Buna karşın Çengelci (2019) ve Karaaslan (2020)'ın ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmalarda ise anne ve baba meslek türünün anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların çoğunda çalışan anne ve babaların çocuklarının daha yüksek finansal okuryazarlık tutum ve düzeyine sahip olması, ailenin finansal okuryazarlık tutum ve düzeyinde önemli rol oynadığını göstermektedir.

Araştırmada annenin eğitim seviyesinin finansal okuryazarlık düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde Sarıgül (2014), Yıldız ve Çankaya (2018), Karaaslan (2020), Fidancı (2021), Şayan ve Yakut (2022), Ertuğrul (2022) ve Kılıç, Ata ve

Seyrek (2015) ünv tarafından farklı örneklem gruplarıyla yürütülen, katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerini ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarda, anne eğitim düzeyinin katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Para yönetimi konusunda rol model olarak alınan annenin eğitim seviyesinin artması, çocukların finansal okuryazarlık bilgi ve becerilerinin artmasında önemli rol oynamaktadır. Öncüler (2018), Çiftçi ve Yücel (2018), Ergün, Şahin ve Ergin'in (2014) üniversite öğrencileri ile; Üğüdücü (2018), Çengelci (2019) ve Erkılıç (2019) tarafından yapılan araştırmalarda ise; anne eğitiminin lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum finans derslerine dair alınan eğitim sayesinde finansal bilgi düzeyinin artması, çevresel faktörlerin etkisi ve özellikle üniversite öğrencilerinin kendi gelirlerini kazanmaya başladıkları andan itibaren anne eğitiminin etkisinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmada babanın eğitim seviyesi ile öğrencinin finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lusardi vd. (2009), Sarıgül (2014), Yıldız ve Çankaya (2018), Fidancı (2021) , Şayan ve Yakut'un (2022) ve Koç vd. (2022) tarafından farklı örneklem gruplarıyla yürütülen, katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerini ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarda, baba eğitim düzeyinin katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Kılıç, Ata ve Seyrek (2015), Çiftçi ve Yücel (2018), Öncüler (2018), Üğüdücü (2018), Çengelci (2019), Erkılıç (2019), Karaaslan (2020) yaptıkları çalışmalarda baba eğitiminin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Babanın eğitim durumunun öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinde etkili olmasının nedeni, aile içinde paranın idaresinin ve finansal konularda alınacak kararlarda babanın himayesinde olmasından dolayı babanın finansal konulardaki bilgisinin çocuklar üzerinde etkili olduğuna işaret etmektedir.

Sönmez ve Kılıç (2020) ve Barmaki (2015) finansal okuryazarlık düzeyi ile anne-babanın eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit ederken; Demirkan (2019), Er (2019) ve Taş (2019) ise yapmış oldukları çalışmalarda finansal okuryazarlık düzeyi ile anne ve baba eğitim düzeyi anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Çocuklar iş hayatına atılıp kendi paralarını kazanıncaya kadar finansal açıdan ebeveynlerine bağıdırlar. Okul sürecinde öğrencilerin çoğu harçlıklarını babalarından almaktadırlar. Bundan dolayı

finansal eğitimde aile büyük öneme sahiptir. Ailedeki eğitimin boyutu ve kapsamı anne-babanın eğitimleri ile doğru orantılıdır.

Araştırmaya katılan katılımcı öğrenci grubunun anne gelirleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan testlerde annelerinin aylık geliri asgari ücret üzerinde olanlarının, annelerinin aylık geliri olmayan öğrencilere göre finansal okuryazarlıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Babaların aylık gelirleriyle finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı herhangi bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda Çankaya ve Yıldız (2018), Çarıkçı (2019), Erkılıç (2019), Karaaslan (2020), Ertoğrul (2020), Fidancı (2021) tarafından yapılan çalışmalarda, hane geliri finansal okuryazarlık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek ve pozitif olduğu tespit edilirken; Bayram ve Temizel (2011), Barmaki (2015), Demir ve Öztürk (2015), Homan (2015), Çiftçi ve Yücel (2018), Üğüdücü (2018), Öncüler (2018), Demirkıran (2019), Ergür-Çengelci (2019), Erkılıç (2019), Koç vd. (2022), Çelikten, Doğan ve Çelikten (2023) ise finansal okuryazarlık düzeyi ile ailenin ekonomik durumu arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Wagner (2019) yılında yaptığı bir çalışmada katılımcı grupta bulunan gelir düzeyi yüksek ve eğitimi az olan kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olduğu ve bu tarz kişilere ekstra eğitim sağlamanın oldukça önemli olduğu konusuna değinmiştir. Araştırmanın devamında ebeveynlerinin eğitim ve gelir düzeyinin, çocukların finansal sosyalleşmesi açısından oldukça önemli bir rol oynadığı ve aile gelirinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde oldukça büyük etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında farklı yaş gruplarıyla yapılan araştırmalarda; küçük yaş gruplarındaki çocukların ekonomik açıdan ailenin kontrolünde olmaları, büyük yaş gruplarındaki çocukların ise kendi gelirlerini kazanıp ekonomik özgürlüklerinin olması ailenin gelir durumuna göre finansal konularda farklı sonuçlara ulaşılmasına sebep olmuştur. Finansal okuryazarlıkla ailenin gelir durumu arasında anlamlı ilişkinin olmamasının sebebi ise, çalışma grubundaki öğrencilerin aileyle birlikte yaşadıkları için finansla ilgili konularda ailenin kontrolünde olmaları, finansal kaygılarının olmaması ve aile içindeki sorumluluklarının daha az olmasıdır.

Araştırmada kardeş sayısı bir olan öğrenciler, dört ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çelikten vd. (2023) ve Yazgan ve Yıldırım'ın (2022) yapmış oldukları çalışmalarda finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeyi ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna

ulaşmışlardır. Kardeş sayısı bir olan öğrenciler tek ocuk olmasından kaynaklı olarak ailede daha çok ilgi görürler ve genellikle erken yaşta sorumluluk alırlar. Ebeveynlerin tek çocuklarına finansal konularda erken yaşlarda eēitimine daha fazla zaman ve bt ayırması, kendisine rehberlik yapması finansal okuryazarlık düzeyini artırabilir. Daha çok kardeşe sahip olmak ise, finansal konularda farklı deneyimlerin paylaşılmasına imkan tanır. Kardeşlerin birbirinden öğrenme ve finansal kararlarını örnek alma, bireylerin finansal okuryazarlık düzeyini artırabilir.

Araştırmadaki katılımcıların harçlık alma sıklıkları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür taramasında ilkokul ğrencilerinin harçlık durumlarıyla doērudan ilişkili bir araştırma bulamamakla beraber, Temizkan Tüfekçi ve Dilek (2022)'in finansal okuryazarlık üzerine etki eden faktörleri inceledikleri çalışmada özellikle öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyinin yüksek olması harçlık durumuyla ilişkilendirilmiş ve bu durumun finansal okuryazarlık üzerinde etkili olduēu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazında, engelci (2019), Erkılıç (2019) ve ğdc (2019), Fidancı (2021) tarafından farklı örneklem grupları ile yürütülen ve katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve katılımcıların demografik özelliklerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine etkisi olup olmadığını belirlemek üzere yapılmış araştırmalarda, katılımcıların haftalık harçlık durumu ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki olduēu sonucuna ulaşmışlardır. elikten vd.'nin (2023) ilkokul 4.sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada düzenli harçlık alan öğrencilerin, harçlık almayan öğrencilere göre daha fazla olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Finansal okuryazarlık düzeyi ile harçlık alma sıklığı arasında kesin, tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduēunu söylemek mümkün deēildir. Çünkü finansal okuryazarlık düzeyi; ailenin maddi durumu, eēitim seviyesi, yaş, sosyo-kültürel evre gibi çeşitli faktörden etkilenir. Alanyazındaki araştırmalarda düzenli olarak harçlık almanın; erken yaşta bt yapma, istek ve ihtiyaç ayrımı, harcama ve planların gerçekleştirilmesi, finansal tutum ve davranışları olumlu yönde etkidiēi görülmektedir. Bunun yanı sıra harçlık alan çocukların, para başta olmak üzere çeşitli finansal kaynakların doēru kullanılmasına baēlı olarak faydalı ve doēru harcama alışkanlığı kazanacağı söylenebilir. Aynı zamanda kısa vadeli harçlık veren ailelerin, çocuklarını kısa vadeli planlama ve harcama yapmaya ynlendirdiēi söylenebilir.

Araştırmada harlığın harcama alışkanlığı türlerinin finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir farklılık oluřturduēu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür taramasında benzer

konulardan birinde Go, Lee ve Choi (2012) tarafından yapılan araştırmada Güney Kore’de ilkokul öğrencilerine yönelik verilen finansal eğitimin, öğrencilerin finansal bilgilerini nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Bulgular, finansal eğitimin öğrencilerin finansal bilgisini arttırdığını ve para harcama alışkanlıklarını olumlu bir şekilde değiştirdiğini göstermektedir. Harçlığı harcama alışkanlığı, kişilerin günlük harcamalarının kontrol altında tutulmasını ve gelirlerini yönetme becerileri geliştirmelerini sağlayabilir. Kişiler böylece gereksiz harcamalardan kaçınma ve gelirlerini ihtiyaçlarına göre bölme konularında daha bilinçli hareket edebilirler. Harçlık alma ve harcama, kişinin finansal hedefler belirlemesini ve bu hedeflere ulaşmak için adım atmasını sağlar. Harçlık alışkanlıkları, finansal hedeflere ulaşmak için planlı ve disiplinli olmaya yardımcı olur.

Araştırmadaki katılımcıların kurum/okul tipine göre finansal okuryazarlık düzeylerinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür çalışmalarında kurum/okul tipi (A-B-C) çalışmalarına rastlanılmamıştır. Okul türü bazında yapılan çalışmalarda ise; Köroğlu (2021) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada, okul türleri (köy, merkez, özel) ile öğrencilerin finansal tutumları arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Arceo-Gomez ve Villagomez’in (2017) araştırmalarında da okul türünün, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Koç vd. (2022) finansal okuryazarlık ile ilgili Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Mesleki ve Teknik Lisesi, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesinden oluşan farklı lise türlerinde yapılan araştırmada, AL ya da FL’de okuyan öğrencilerin finansal bilgi ve becerilerinin GSSL ya da MTL’de okuyan öğrencilere oranla daha çok olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Erkılıç (2019) proje okulu, özel lise, anadolu lisesi, kız imam hatip lisesi ve meslek lisesinde okuyan öğrencilerle yaptığı çalışmasında da finansal bilgi düzeyinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Başar (2024) çalışmasında devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin özel okulda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek seviyede finansal becerilere sahip oldukları sonucuna ulaşırken; Sağlam (2010) devlet okuluna giden öğrenciler ile özel okula giden öğrencilerin bilinçli tüketicilik seviyelerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tosun (2016), Er ve Taylan (2017) ve Üğüdücü (2018), Sönmez ve Kılıç (2020), Fidancı (2021) tarafından farklı örneklem grubundaki öğrenciler ile yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile okul türü arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Okul/kurum türünün müfredat içeriği, eğitim kalitesi, öğretmen niteliği, okul kültürü ve ekonomik durum gibi faktörler bir araya geldiğinde okul/kurum türünün öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyine katkı sağladığı

görülmektedir. Her okul/kurum türü ve öğrenci grupları farklı olduğu için okul türünün finansal okuryazarlık üzerindeki etkisinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırmadaki katılımcıların para harcama bilgi becerilerini kazandığı kaynak türleri (*okul, kitap, arkadaş, aile*) arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Okul, kitap, arkadaş, aile vb. kaynakların sağladığı bilgi ve beceriler, kişilerin finansal okuryazarlık düzeyini artırmasına yardımcı olsa dahi bu kaynakların doğru kullanımı ve bilgi edinme süreçleri, bireylerin finansal güvenliklerini artırmalarına katkıda bulunabilir. Bununla birlikte belirtilen kaynakların en etkili olanının aile olduğu yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir. Örneğin, Bayram (2014) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada, 294 öğrencinin 250'sinin finansal bilgilerinin ilk olarak ailede öğrenildiği sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Alkaya ve Yağlı (2015) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin büyük kısmının (%84,3) para harcama/yönetme bilgi ve becerilerini ailede öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmadaki katılımcıların ekonomiyi takip ettikleri kaynak türleri (*sosyal medya, kitap, gazete, televizyon*) ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bu sonucu, ilkökul düzeyindeki öğrencilerin yaşları nedeniyle finansal durumları takip etme alışkanlıklarının olmadığını veya ilgi çekici bulmadıklarını akla getirmektedir. Bu sonuç, diğer araştırmalardan farklı bir bilgiyi alana katması açısından değerli bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Öyle ki, Karaaslan (2020) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin ekonomiyi herhangi bir TV yayını, dergi vb. takip etme şekillerinin farklılık göstermekle birlikte, öğrencilerin büyük bir kısmının konuları sıkıcı ve saçma buldukları için ekonomiyi takip etmediklerini; ekonomi ile ilgili konuları takip ettiğini belirten öğrencinin babası TV izlerken, TV'deki yayının ilgisini çektiği zamanlarda takip ettiğini söylemiştir. Alkaya ve Yağlı'nın (2015) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, ekonomi ve finansal gelişmelerin internetten (%61,6) takip edildiği, interneti, televizyon (%31,9), gazete ve dergi (%4,3), kitap (%2,2) izlemiştir. Bayram ve Temizel'in (2011) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Televizyon ve internet, ekonomi ve finansal gelişmelerin takibinde başlıca kaynaklar arasında ilk sırada yer almıştır. Araştırmalar finansal gelişmelerin takibinde en yaygın bilgi kaynaklarının; dergi, gazete kitap, internet ve televizyon olduğunu göstermektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015; Şantaş ve Demirgil, 2005). Bu araştırmalarda üniversite öğrencileri gibi büyük yaş gruplarında televizyon ve internet

gibi görsel öğelerin yoğun olduğu araçlardan takip kaynağı olarak yararlanıldığı görülmektedir. Ayrıca kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılmasında farklı kaynaklardan edinilen bilgilerin doğruluğunun derinlemesine araştırılması ve bu kaynakların dengeli ve doğru bir şekilde kullanılması önemlidir.

Araştırmadaki katılımcıların alışveriş yapma sıklıklarıyla finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergür-Çengelci (2019) tarafından yapılan çalışmada alışverişe gitme sıklığının finansal tutum üzerinde bir etkisi bulunmadığı tespit edilmiştir. Fernandes, Lynch ve Netemeyer (2014) tarafından yürütülen bir meta analiz çalışmasında, finansal eğitimin finansal davranışlar üzerindeki etkilerini inceler ve finansal eğitimin, bireylerin finansal bilgi ve davranışlarını önemli ölçüde iyileştirebileceğini bulur. Bu ifadeden anlaşılabileceği üzere finansal okuryazarlığı gelişen katılımcıların alışveriş yapma sıklıklarına daha çok dikkat ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Miller vd. (2015) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan katılımcıların finansal yetenekleri üzerindeki etkiyi incelemektedir. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlar incelendiğinde finansal eğitimin, finansal bilgi, davranış ve tutum üzerinde yoğun bir pozitif etkiye sebebiyet verdiği görülmektedir. Çelikten vd.'nin (2023) araştırmasında ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin alışverişe gitme sıklığı ile finansal okuryazarlık tutum ve davranışları arasında göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk dönemlerinde aile ile birlikte alışverişe gitmenin finansal tutum ve davranışı olumlu yönde etkilediği ifade edilebilir. Ayrıca aile ile birlikte alışverişe gitmenin çocuklarda, alışveriş sırasında önceliğinin istek/ihtiyaç ayırmasını yapması, farklı finansal araçları doğru ve etkili şekilde kullanması gibi tutum ve davranışları kazanmasında etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanısıra araştırmalardaki bulgulardan elde edilen bu sonuçlar aileleri ile birlikte alışverişe giden çocuklar, alışveriş sırasında ebeveynlerinin tutum ve davranışlarını gözlemleme ve değerlendirme fırsatı bulmaktadırlar.

Öneriler

İlkokul seviyesinde finansal okuryazarlık ile ilgili olarak MEB'e bağılı okulların yanı sıra özel okulların da dahil edildiği daha detaylı araştırmalar yapılabilir.

Araştırmanın çalışma grubu tek bir ilden oluşmaktadır. Farklı bölgelerde ve illerde öğrenim gören bütün kademelerdeki öğrencilere aynı ölçek uygulanarak sonuçlar karşılaştırılarak analizleri yapılabilir.

Araştırmamızın sonuçları, matematik başarısı ile finansal okuryazarlık arasında pozitif ilişkinin varlığını göstermesi nedeniyle, erken yaşlardan itibaren finansal bilgi ve becerilerin kazandırılması için okul öncesi düzeyinden itibaren öğretim programlarına finansal eğitim entegre edilmelidir.

Araştırmamızda öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı ve harçlık alma durumları ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamasından hareketle, finansal eğitim programları her öğrenci için erişilebilir ve kapsayıcı olarak tasarlanmalıdır.

Ebeveynlerin sosyoekonomik düzeyleri dikkate alındığında, aile gelir düzeylerinin öğrencilerin finansal okuryazarlık üzerinde etkili olduğuna dair araştırma sonucumuz, ekonomik dezavantajların giderilerek eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda düşük gelirli ailelerin çocuklarına yönelik eğitim bursları ile finansal destek programları geliştirilmelidir.

Araştırmalar finansal gelişmelerin takibinde en yaygın bilgi kaynaklarının; dergi, gazete kitap, internet ve televizyon olduğunu göstermektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015; Şantaş ve Demirgil, 2005). Gençler için, televizyon programlarının ve eğitsel faaliyetlerin geliştirilmesi bu konuda faydalı olabilir (Lachance ve Choquette-Bernier, Tanyel, 2022).

Araştırmamız ilköğretim düzeyindeki öğrenci gruplarına yönelik tarama türünde olup, bu konuda güncel çalışmalar, farklı öğrenci gruplarına yönelik nitel ve karma araştırma yöntemi ile gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte uygulanacak finansal okuryazarlık eğitimlerinin uzun vadeli etkilerini incelemek için boyamsal araştırmalar yürütülerek tekrarlı izleme ve değerlendirme süreçleri izlenebilir.

KAYNAKLAR

- Adalar, H. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde finansal okuryazarlık ve öğretimi: Bir model önerisi*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Agarwalla, S. K., Barua, S. K., Jacob, J. & Varma, J. R. (2015). Financial literacy among working young in urban India. *World Development*, 67, 101–109.
- Akben-Selçuk, E. (2015). Factors influencing college students' financial behaviors in Turkey: Evidence from a national survey. *International Journal of Economics and Finance*, 7(87).
- Ali, P., Anderson, M., McRae, C. ve Ramsay, I. (2014). The Financial literacy of young Australians: An Empirical study and implications for consumer protection and ASIC's national financial literacy strategy. *Company and Securities Law Journal*, 32(5), 334–352.
- Alkaya, A. ve Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık-f finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The*, 8(40), 585–599.
- Altaf, N. (2014). Measuring the level of financial literacy among management graduates. *Abhinav National Monthly Refereed Journal of Research in Commerce & Management*, 3(29), 29–36.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altun, M. (2002). *İlköğretim İkinci Kademedede (6, 7 ve 8. Sınıflarda) Matematik Öğretimi*. Erkam Matbaası.
- Aren, S. ve Dinç Aydemir, S. (2014). A Literature review on financial literacy. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6(11), 33–50. doi:10.14784/jfrs.2014117326
- Arıkan, İ. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde bağlam temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarısına, finansal okuryazarlık becerilerine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* (Doktora tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Arthur, C. (2012). *Financial literacy education: Neoliberalism, the consumer and the citizen*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Aslan, M. (y.y.). Effect of education on the level of financial literacy. *Journal of International Trade, Finance and Logistics*, 1(1), 1–21.

- Atkinson, A. & Messy, F. A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD / international network on financial education (INFE) pilot study.
- Aydın, A. D. (2018). *Türkiye’de finans eğitimi ve finansal okuryazarlık üzerine eleştirel bir değerlendirme*. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 1(1), 12-20.
- Bağcı, H., & Arabacı, S. M. (2019). Finansal okuryazarlık düzeyinin ve finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, (7) 3.
- Barış, S., & Şeker, H. (2017). *Ekonomi Okuryazarlığı: Amasya Üniversitesi’nde Bir Araştırma*. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, (624), 79-93.
- Başar, Y. (2024). *İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ve Okul Kantinini Bilinçli Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü
- Bayram, S. S. (2010). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bayram, S. S. (2014). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2(2), 105–135.
- Bhushan, P. & Medury, Y. (2014). *An empirical analysis of inter linkages between financial attitudes, financial behavior and financial knowledge of salaried individuals*. Indian Journal of Commerce and Management Studies, 5(3), 58-64.
- Bodie, Z. (2006). A Note on Economic Principles and Financial Literacy. Networks Financial Institute at Indiana State University. *Policy Brief*, No. PB-07.
- Brown, T.A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*, New York: Guilford Press.
- Bruhn, M., Legovini, A., & Zia, B. (2012). *The effectiveness of financial education in schools: Evidence from a randomized experiment*. World Bank Policy Research Working Paper, (6723).
- Byrne, B. M. & Campbell, T. L. (1999). Cross-cultural comparisons and the presumption of equivalent measurement and theoretical structure: A look beneath the surface. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30, 557 – 576.
- Cantürk Günhan, B., Topuz, F., & Bedir, D. (2019). Türkiye’deki Öğrencilerin Matematik Dersine Yönelik Tutumları ile Matematik Başarıları Arasındaki İlişki: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 148-164
- Cavdar, S. C. ve Aydın, A. D. (2015). An experimental study on relationship between student socio-economic profile, financial literacy, student satisfaction and innovation within the framework of TQM. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 195, 739–748. doi:10.1016/j.sbspro.2015.06.466

- Chen, H. ve Volpe, R. (2002). Gender differences in personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 11(3), 289–307.
- Chen, L., & Menon, V. (2018). *Positive attitude toward math predicts math achievement in kids*. *Psychological Science*, 29(2), 295-303.
- Chinen, K., & Endo, H. (2012). Effects of attitude and background on personal financial ability: A student survey in the United States. *International Journal of Management*, 29(1), 33.
- Chung, Y., & Park, Y. (2014). The effects of financial education and networks on business students financial literacy. *American Journal of Business Education (AJBE)*, 7(3), 229-236.
- Contuk, F. Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumunu etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (77), 115–136. doi:10.25095/mufad.401316
- Coşkun Erdoğan, D. & Erdoğan, S. (2018). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Ölçülmesi ve Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Etkisi: Şırnak Üniversitesi Örneği. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 138-159.
- Çarıkçı, O. (2019). İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Finansal Farkındalık Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 133-157.
- Çelikten, L. (2020). Marmara finansal okuryazarlık programının geliştirilmesi ve ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)*, 23(1), 449–470.
- Çelikten, L., & Doğan, M. C. (2020). Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Journal of Hasan Ali Yücel Faculty of Education/Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)*, 17(2), 199-221
- Çelikten, Ö. Ü. L., Doğan, M. C., & Çelikten, M. D. (2023). İlkokulda Finansal Okuryazarlık: Demografik Faktörler Finansal Tutum ve Davranışları Farklılaştırıyor mu?. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(1), 135-162, doi: 10.23863/kalem.2022.226
- Çelikten, L., Doğan, C. & Dişli Çelikten, M. (2023). İlkokulda Finansal Okuryazarlık: Demografik Faktörler. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(1), 135-162.
- Çevik, C. (2018). Ön Lisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Kırklareli Üniversitesi Örneği. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(1), 21-38.
- Coşkun, A., Şahin, M. A. & Zengin, A. (2019). *Financial literacy in Turkey: a field study to touch base with the OECD*. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 8(3), 1-16.

- Dewi, V., Febrian, E., Effendi, N. & Anwar, M. (2020). Financial literacy among the millennial generation: Relationships between knowledge, skills, attitude, and behavior. *The Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 14(4), 24-37.
- Drábeková, J., Rumanová, L., & Pavlovičová, G. (2022). Numeracy as a Part of Financial Literacy: Student Case Study in Slovakia. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 17(10), 186-199.
- European Commission (2007). Communication from the commissiin financial education. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2007/EN/1-2007-808-EN-F1-1.Pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A. ve Sönmez, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113–126.
- Er, B., Taylan, A. E. (2017). Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 297-317. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/sbed/issue/33888/310194>
- Er, T. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- Ergün B., Şahin A., ve Ergin E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, *Journal of International Social Research*, 34(7), 847-864.
- Ergür-Çengelci, Ş. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erkiliç, A. (2019). *Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve matematik ders başarıları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eskici, Y. (2014). *Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fabris, N. ve Luburic, R. (2016). Financial education of children and youth. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 2016(2), 65-79.
- Fikret, E., Temizel, F., Özdemir, A., & Sönmez, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-125.
- FODER (2021). *Finansal okuryazarlık ve erişim*. <https://www.fo-der.org/foder-hakkinda/>.

- Gerek, S. ve Aşkı, A. (2010). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümlerinde ekonomi okuryazarlığına ilişkin göstergeler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 87–97.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Hiperlink Yayınevi.
- Gutter, M. ve Copur, Z. (2011). Financial behaviors and financial well-being of college students: Evidence from a national survey. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), 699–714. doi:10.1007/s10834-011-9255-2
- Güler, E. & Tunahan, H. (2017). Finansal okuryazarlık: Hane halkı üzerine bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, DOI:10.22139/jobs.323261.
- Gündoğdu, A. (Ed.). (2020). *Finansal okuryazarlık araştırmaları*. Gazi Kitabevi.
- Gür, B. (2022). *Finansal okuryazarlık araştırmaları üzerine bir inceleme* (yüksek lisans tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Güvenç (2015). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *EJER Congress Bildiri Özetleri Kitabı* (08-10 Haziran, Hacettepe Üniversitesi, Beytepe Kampüsü), s.371-372.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935-948.
- Hagedorn, E. A., Schug, M. C. ve Suiter, M. (2012). Starting early: A collaborative approach to financial literacy in the chicao public schools. *Journal of Private Enterprise*, 11(2), 1–9.
- Hastings, J. S., Madrian, B. C., and William L. S. (2013). ‘Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes’, *Annual Review of Economics*, 5(1), 347-373.
- Hawthorne, S., Rodgers, Y. ve Wheeler, R. (2003). Economic literacy among primary-grade students, (August).
- Hazudin, S. F., Tarmuji, N. H., Kader, M. A. R. A., Majid, A. A., Aziz, N. N. A., & Ishak, M. (2018, June). The relationship between previous mathematics performance, and level of financial literacy and financial well-being of university students. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 1974, No. 1). AIP Publishing.
- Heath, J. A. (2016). Youth Financial Literacy in the United States: A Patchwork Approach, C. Aprea, E. Wuttke, K. Breuer, N. K. Koh, P. Davies, B. Greimel-Fuhrmann and J. S. Lopus (Edts.). *International Handbook of Financial Literacy*.(e-book). Springer, pp. 369-380. doi 10.1007/978-981-10-0360-8.
- Herman, R., Hung, A. A., Burke, J., Grace, K., Clancy, N., Kaufman, J. H. ve Wilson, K. (2015). Financial education content standards and curriculum assessment criteria. Development of a K–12 Financial Education Curriculum Assessment Rubric Book içinde (ss. 20–32).

- Hilgert, M. ve Hogarth, J. (2002). Financial knowledge, experience and learning preferences: Preliminary results from a new survey on financial literacy. *Consumer Interest Annual* (C. 48).
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M. & Beverly, S. G. (2003). Household financial management: The connection between knowledge and behavior. *Federal Reserve Bulletin*, 89, 309-322.
- Hogarth, J. M. (2002). Financial literacy and family & consumer sciences. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 94(1), 14.
- Hogarth, J. M., (2002). ‘Financial Literacy and Family and Consumer Sciences’, *Journal of Family and Consumer Sciences*, 94(1), 15-28
- Holzmann, R. (2010). *Bringing Financial Literacy and Education to Low and Middle Income Countries: The Need to Review, Adjust and Extend Current Wisdom* World Bank Social Protection Discussion Paper, No 56501.
- <https://sozluk.gov.tr/>
- [https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/blog/sayfalar/ finansalokuryazarlik.aspx](https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/blog/sayfalar/finansalokuryazarlik.aspx)
- Hung, A. A., Parker, A. M. ve Yoong, J. K. (2009). *Defining and measuring financial literacy. Rand Working Paper Series*. doi:10.2139/ssrn.1498674
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296–316. doi:10.1111/j.1745-6606.2010.01170.
- Hwang, S. (2022). *Examining the effects of artificial intelligence on elementary students' mathematics achievement: A meta-analysis*. *Sustainability*, 14(20), 13185.
- Indefenso, E. E., & Yazon, A. D. (2020). Numeracy level, mathematics problem skills, and financial literacy. *Universal Journal of Educational Research*, 8(10), 4393-4399.
- Jayaraman, J. D., Jambunathan, S., & Counselman, K. (2018). The connection between financial literacy and numeracy: A case study from India. *Numeracy*, 11(2), 5.
- Kaderli, Y., Gümüş, U. T. ve Danışman, E. (2016). *Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi*. *International Journal of Finance & Banking Studies* (2147-4486), 5(5), 52–70. doi:10.20525/ijfbs.v5i5.635
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayıncılık, Ankara.
- Karaaslan, H. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaca, H. S. (2020). *Türkiye’de finansal okuryazarlık ve erişim ve dijital olgunluk*. Boğaziçi Üniversitesi Analitik ve İlgörü Araştırma Merkezi,

- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (22. basım). Nobel. MEB. (2018).
- Khan, M. N., Rothwell, D. W., Cherney, K. & Sussman, T. (2017). *Understanding the financial knowledge gap: A new dimension of inequality in later life*, Journal of Gerontological Social Work, 60(6-7), 487-503.
- Kim, J. (2001). Financial knowledge and objective and subjective financial well-being. Consumer Interests Annual: *Proceedings of the American Council on Consumer Interests Annual Conference*, Washington, DC, 48.
- Klapper, L., Lusardi, A. ve Oudheusden, P. Van. (2011). *Financial literacy around the world: Insights from the Standard & Poor's Ratings Services global financial literacy survey. Journal of Pension Economics and Finance* (C. 10). doi:10.1017/S1474747211000448
- Kline, R.B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd. Ed.) New York: The Guilford Pres.
- Koç, M., Öztelli, Y., Koç, M. & Koçak, E. (2022). Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Matematik Tutumu, Başarısı ve Demografik Özellikler ile İlişkisi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 6(1).
- Köroğlu, H. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kul, B., Özoğlu, M., & Sarıca, Ö. (2023). Türkiye’de Finansal Okuryazarlık: Ortaöğretim Kademesindeki Öğretim Programlarının Finansal Okuryazarlık Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(1), 137-172.
- Kuyumcu, O. (2018). *Finansal okuryazarlığın makro ekonomik önemi ve ülkemizde finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Bursa ili uygulaması* (Master's thesis, Bursa Uludağ Üniversitesi).
- Külünk Akyurt, G., & Göksu, (2019). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin matematik motivasyonu, kaygısı ve başarısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Acikbilim.
- Lee, N. (2012). What is financial literacy, and does financial literacy education achieve its objectives? Evidence from banks, government agencies and financial literacy educators in England. *Academy of Financial Services Annual Conference*. San Antonio.
- Lusardi, A. (2008). “Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice” Joint Center for Housing Studies, Harvard University.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2011a). Financial literacy and planning: Implications for retirement wellbeing.

- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5-44.
- Mammadova, G., Gökalp, M., & Hatunoğlu, B. Y. (2021). İlkokul ve Ortaokul Öğretim Programlarındaki Kazanımlarda Finansal Okuryazarlıkla İlgili Öğrencilerin Tutum ve Görüşleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12(21), 598-626.
- MEB (2009a). *İlköğretim matematik dersi 1-5. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (2017b). *Ortaöğretim matematik dersi öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB, (2018). *Matematik dersi öğretim programı (1-8.sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201813017165445-MATEMAT%C4%B0K%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%202018v.pdf>
- MEB, (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Taslak Öğretim Programı*, https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_05/08111446_programlarbrosurson.pdf, s.94
- Mete, G. (2020). *Okuryazarlık türleri ve 2023 eğitim vizyonu belgesi*. Kesit Akademi Dergisi, (22), 109-120.
- Miller, M., Reichelstein, J., Salas, C., & Zia, B. (2015). Can you help someone become financially capable? A meta-analysis of the literature. *The World Bank Research Observer*, 30(2), 220-246.
- Moore, D. (2003). *Survey of financial literacy in Washington state: Knowledge, behavior, attitudes, and experiences*.
- Moreno-Herrero, D., Salas-Velasco, M., & Sánchez-Campillo, J. (2018). Factors that influence the level of financial literacy among young people: The role of parental engagement and students' experiences with money matters. *Children and Youth Services Review*, 95, 334-351.
- Nixom, i. M. (1969). *Economic Education for Arkansas Elementary Schools teacher Guide*.
- Noctor, M., Stoney, S., & Stradling, R. (1992). *Financial literacy: a discussion of concepts and competences of financial literacy and opportunities for its introduction into young people's learning*. London: National Foundation for Educational Research. OECD (2017a). G20/OECD INFE report on adult financial literacy in G20 countries.
- Nye, P. & Hillyard, C. (2013). Personal financial behavior: The influence of quantitative literacy.
- OECD INFE, Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire In Measuring Financial Literacy: Paris: Questionnaire And Guidance Notes For Conducting An Internationally Comparable Survey Of Financial Literacy. 2011

- OECD. (2013). PISA 2012 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264190511-en>
- OECD (2017a). G20/OECD INFE report on adult financial literacy in G20 countries.
- OECD (2019b). PISA 2021 financial literacy analytical and assessment framework.
- OECD (2019b). PISA 2021 financial literacy analytical and assessment framework.
- OECD (2020b). PISA 2018 results (Volume IV): Are students smart about money?, PISA, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/48ebd1ba-en>.
- OECD. (2019). PISA 2018 Results (Volume IV): Are Students Smart About Money? Paris: OECD Publishing.
- Önlen, M. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde matematiksel modelleme etkinlikleriyle finansal okuryazarlık becerisinin geliştirilmesi* (Doctoral dissertation, Kastamonu Üniversitesi).
- Ontario (2010). A sound Investment Financial Literacy Education in Ontario Schools. Report of the Working Group on Financial Literacy. Ministry of Education Ontario Working Group on Financial Literacy, Toronto: Ministry of Education Ontario
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*, Eskişehir: Kaan Kitabevi
- Özkale, A. (2018). *Finansal okuryazarlık ve matematiksel okuryazarlık perspektifinde Türkiye ve Kanada (Ontario) öğretim programlarının incelenmesi ve bir model önerisi* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Özvatan, Ö. (2023). *Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesi*, (yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- PACFL (2008). *President's Advisory Council on Financial Literacy*. Annual Report to the President.
- Perry, V. G. ve Morris, M. D. (2005). Who is in control? The role of self-perception, knowledge, and income in explaining consumer financial behavior. *Journal of Consumer Affairs*, 39(2), 299–313. doi:10.1111/j.1745-6606.2005.00016.x
- PISA (Programme for International Student Assessment) (2013). PISA 2012 Assessment and Analytical Framework – OECD 2013. http://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2012-assessment-and-analytical-framework_9789264190511-en. (08.04.2018)
- Rai, K., Dua, S. & Yadav, M. (2019). Association of financial attitude, financial behaviour and financial knowledge towards financial literacy: A structural equation modeling approach. *FIIIB Business Review*, 8(1), 51–60.

- Remund, D. L. (2010). *Financial Literacy Explicated: The Case For A Clearer Definition In An Increasingly Complex Economy*. Journal Of Consumer Affairs, 44(2), 276-295.
- Reyes, R. (2006). *The Psychological Meanings of Money*, (Doktora Tezi), USA: Alliant International University.
- Robb, C. A. & Woodyard, A. S. (2011). *Financial knowledge and best practice behavior*.
- Saeedi, A. & Hamed, M. (2018). *Financial Literacy Empowerment in the Stock Market*.
- Sagita, L., Putri, R. I. I., & Prahmana, R. C. I. (2022). Promising research studies between mathematics literacy and financial literacy through project-based learning. *Journal on Mathematics Education*, 13(4), 753-772.
- Sağdıç, N. (2023). *Finansal okuryazarlık açısından ortaöğretim matematik dersi öğretim programı ve ders kitaplarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi.
- Sağlam, H.İ. & Özdemir, D. (2018). The analysis of the levels of 4th grade students conscious usage of school canteen. *İlköğretim Online*, 17(4), 1944-1959.
- Salman, Ü. & Esmeray, A. (2020). *Finansal okuryazarlık: Muhasebe ve finansman eğitimi alan öğrencilere yönelik bir araştırma*. İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(2), 2002-2016.
- Saeedi, A. & Hamed, M. (2018). *Financial Literacy Empowerment in the Stock Market*. (eBook) <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77857-0>
- Sarıgül, H. (2019). *A'dan Z'ye Finansal Okuryazarlık*, DR Yayınları, İstanbul.
- Satoğlu, S. (2014). *Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sherraden, M. S., Johnson, L., Guo, B. ve Elliott, W. (2011). Financial capability in children: Effects of participation in a school-based financial education and savings program. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(3), 385-399. doi:10.1007/s10834-010-9220-5
- Standart & Poor's (2015). *Financial Literacy Around the World: Insights from the Standard & Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey*. İnternet kaynağı: <https://responsiblefinanceforum.org/publications/financial-literacy-around-the-world-insights-from-the-standard-poors-ratings-services-global-financial-literacy-survey/> 18/12/2020 tarihinde temin edilmiştir.
- Susetyo, B. (2024). Identifying the effects of financial literacy on student achievement in mathematics. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(01), 733-745
- Swiecka, B. (2019). A theoretical framework for financial literacy and financial education.

Financial Literacy and Financial Education: Theory and Survey, 1-12.
<https://doi.org/10.1515/9783110636956-001>

- Şantaş, F. ve Demirgil, B. (2005). Ekonomi okuryazarlığı düzeyinin tespitine ilişkin bir araştırma. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, (48), 275–294.
- Şener, A. & Barmakı, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri. *Journal of Current Researches On Social Sciences*, 7(3), 67-88
- Şengel, S., Altınırmak, S., Yolcu, H., Şengel, Ş., Akgül, T., & Okoth, B. (2022). 10 yaş grubu öğrencilerinin finansal okuryazarlık eğitimi almaları ile tüketim ve tasarruf davranışları arasındaki ilişkinin analizi. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 489-505.
- Taft, M. K., Hosein, Z. Z., Mehrizi, S. M. T. ve Roshan, A. (2013). The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International Journal of Business and Management*, 8(11), 63–75. doi:10.5539/ijbm.v8n11p63
- Tanyel, H. H. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde finansal okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında farklılaştırılmış öğretim etkinliklerinin etkisi* (Doctoral dissertation), Necmettin Erbakan University, Turkey.
- Taş, Ö. T. (2019). *TR83 bölgesindeki üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırması*. (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TEB Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, 2013, <https://www.teb.com.tr/document/finansal-okuryazarlik-ve-erisim-endeksi.pdf> (01.01.2018)
- TEB Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, 2014, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/foe_endeks_rapor_2014.pdf (01.01.2018)
- TEB Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, 2015, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/2015_finansal_okuryazarlik_ve_erisim_endeksi_raporu.pdf (01.01.2018)
- TEB Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, 2016, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/2016_finansal_okuryazarlik_ve_endeksi_raporu.pdf (01.01.2018)
- TEB Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, 2017, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/TEB_FOE_Rapor_2017_12_29_online.pdf (01.01.2018)
- Temizel, F. (2010). *Mavi yakalılarda finansal okuryazarlık*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). *Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İBBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma*. 11 (1), 73-86
- Temizel, F., ve Özgüler, İ. (2015). *Finansal eğitime bakış*. Business & Management Studies: An International Journal, 3(1), 1-16.
- Temizkan Tüfekçi, M., & Dilek, Ö. (2022). *Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği*. The Journal of International Scientific Researches, 7(1), 99-113.
- Tetik, N. (2019). *Türkiye'nin finansal okuryazarlık düzeyi: Literatür taraması ve sonuçların değerlendirilmesi*. Turkish Studies, 14(6), 3505-3524.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB). (2015, Mart). Finansal Eğitim. Bülten: 37. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d4c2f827-0004-4973-8dfd-68b2f787a1a3/TCMB_Bulten_37.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTW ORKS PACE-d4c2f827-0004-4973-8dfd-68b2f787a1a3-m3fB9EJ
- United Nations Children's Emergency Found (UNICEF). (2012). *Child social and financial education*. New York: UNICEF.
- Urban, C., Schmeiser, M., Collins, J. M., & Brown, A. (2020). The effects of high school personal financial education policies on financial behavior. *Economics of education review*, 78, 101786.
- Üğüdücü, G. (2018). *Investigation of high school students' financial literacy in terms of several variables*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 528722).
- Ünal, Seyfettin ve Düğer, Y. Selim (2011). "Akademik Personelin Finansal Gönenç Hâli ile Finansal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Ampirik Bir Araştırma", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 213-226.
- Ünal, S., Düğer, Y. S. ve Söylemez, C. (2015). Ekonomi okuryazarlığı ve kredi kartı tutumunun rasyonel kredi kartı kullanımına etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı MYO örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 31-52.
- Visano, B. S. ve Ek-Udofia, I. (2017). Inclusive financial literacy education for inspiring a critical financial consciousness: an experiment in partnership with marginalised youth. *International Journal of Inclusive Education*, 21(7), 763-774. doi:10.1080/13603116.2016.1252430 401316
- Vitt, L. A. - Reichbach, G.M. - Kent, J.L. - Siegenthaler J.K., (2005), "Goodbye To Complacency: Financial Literacy Education In The Us. 2000- 2005", Insitute For Socio Financial Studies, Middleburg, USA
- Wagner, J. (2019). Finansal eğitim ve finansal okuryazarlık: Gelir ve eğitim gruplarına göre bir inceleme. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 30(1), 132-141.

- Widdowson, D. and Kim H. (2007). “Financial Literacy and Its Role in Promoting a Sound Financial System”, *Reserve Bank of New Zealand: Bulletin*, 70(2),37-47
- World Bank. (2014). Financial education programs and strategies: Approaches and available resources. Washington, DC: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/901211472719528753/Financialeducation-programs-and-strategies-approaches-and-available-resources>
- Worthington, A. C. (2006). *Predicting financial literacy in Australia*. Financial Services Review, 15(1), 59-79. Erişim adresi: <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1124&context=commpapers>
- Xu, L., & Zia, B. (2012). Financial literacy around the world: an overview of the evidence with practical suggestions for the way forward. World Bank Policy Research Working Paper No. 6107. World Bank.
- Yazgan, A. E., & Yıldırım, A. (2022). Finansal Risk Toleransının Finansal Tutum ve Davranışlar Üzerindeki Etkisi: Z Kuşığı Üzerine Bir Araştırma. *Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 119-141.
- Yılmaz, H., & Kaymakçı, T. (2021). *Finansal davranışlar ve finansal okuryazarlık ilişkisi*. Akademik Hassasiyetler, 8(15), 141-164.
- Yiğit, Y. (2022). *Sosyal bilgiler dersini almış ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık yeterliliğine ilişkin bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Yoshino, N., Morgan, P. ve Wignaraja, G. (2015). *Financial education in Asia: Assessment and recommendations*. SSRN Electronic Journal. doi:10.2139/ssrn.2641681

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapakta ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Danışman Adı Soyadı

İmza